

Załącznik
do Uchwały Nr 564/2024
Zarządu Województwa Opolskiego
z dnia 23 lipca 2024 r.

AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

CZĘŚĆ OPISOWA

Zarząd Województwa Opolskiego

Szymon Ogłaza – Marszałek Województwa Opolskiego

Zuzanna Donath-Kasiura – Wicemarszałek Województwa Opolskiego

Zbigniew Kubalańca – Wicemarszałek Województwa Opolskiego

Robert Węgrzyn – Członek Zarządu Województwa Opolskiego

Antoni Konopka – Członek Zarządu Województwa Opolskiego

Andrzej Buła – Marszałek Województwa Opolskiego (do 10.06.2024 r.)

Opracowanie:

Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej

Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego

Waldemar Zadka – Dyrektor

Arkadiusz Tkocz – Z-ca Dyrektora

Zespół projektowy:

Zdzisław Stefaniak – koordynator prac, projektant wiodący

Beata Linkiewicz, Katarzyna Lichota, Maciej Michałowski, Jacek Tabor

Współpraca:

Wyznaczenie granic jednostek krajobrazowych:

Krzysztof Badora, Radosław Wróbel

Zespół doradczy Marszałka Województwa Opolskiego:

Antoni Konopka – przewodniczący,

Manfred Gabelus, Ireneusz Hebda, Iwona Solisz, Agnieszka Kamińska

Departament Ochrony Środowiska, UMWO:

Kamil Nowak, Agnieszka Trela

Zespół Opolskich Parków Krajobrazowych:

Tomasz Biwo

Muzeum Wsi Opolskiej:

Jarosław Gałęza, Aleksandra Kośmicka

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu:

Renata Taratyka-Kozioł

Opole, 2024 r.

Spis treści

1.	Wprowadzenie	4
1.1.	Podstawy prawne	5
1.2.	Zakres opracowania	7
1.3.	Struktura dokumentu	8
1.4.	Przebieg prac	10
2.	Informacje ogólne o położeniu obszaru województwa opolskiego	12
3.	Identyfikacja krajobrazów	15
3.1.	Klasyfikacja krajobrazów wg typów rzeźby terenu	16
3.2.	Opis krajobrazów naturalnych wg typów rzeźby terenu	18
3.3.	Klasyfikacja typologiczna krajobrazów województwa	23
3.4.	Stwierdzone w trakcie prowadzenia prac analitycznych najważniejsze problemy związane ze stosowaniem metodyki Rozporządzenia	33
4.	Charakterystyka zidentyfikowanych krajobrazów	35
4.1.	Cechy analityczne	35
4.2.	Cechy syntetyczne	43
5.	Ocena zidentyfikowanych krajobrazów	53
5.1.	Ocena cech charakterystycznych typologicznie	53
5.2.	Ocena cech unikatowych	53
5.3.	Ocena cech syntetycznych	53
6.	Wskazanie krajobrazów priorytetowych	55
7.	Obszary i obiekty ochrony prawnej	69
8.	Zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazów	72
9.	Rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazów	76
9.1.	Wnioski dotyczące uregulowań stanu form ochrony przyrody i zabytków	77
9.2.	Wskazania do uzupełnienia stanu wiedzy	88
9.3.	Rekomendacje dotyczące ochrony i kształtowania krajobrazów	89
10.	Lokalne formy architektoniczne zabudowy	91
11.	Podsumowanie	95
12.	Bibliografia	96
13.	Spis rycin	99
14.	Spis wykresów	99
15.	Spis tabel	99

1. Wprowadzenie

Krajobraz, definiowany potocznie, to obraz przestrzeni subiektywnie postrzeganej przez odbiorcę, to, co widzimy własnym okiem i co wywołuje w nas pozytywne, negatywne lub obojętne reakcje w odniesieniu do jakiegoś fragmentu przestrzeni. Z tego też względu, w celu usystematyzowania pojęcia wiele środowisk zawodowych wypracowało własne definicje krajobrazu¹.

Prawna definicja krajobrazu² opisuje go jako postrzeganą przez człowieka, otaczającą przestrzeń złożoną z elementów przyrodniczych i wytworów cywilizacji, ukształtowany w wyniku działania procesów naturalnych lub działalności człowieka. Krajobraz jest dobrem ogólnospołecznym tworzącym spójną całość, wyróżniającą dany fragment przestrzeni z otoczenia fizycznego, wpływającym na kształtowanie dziedzictwa narodowego, wartości kulturowych i tożsamości, wpływając na jakość i komfort życia mieszkańców.

Postrzeganie krajobrazu i sposób jego odbioru wywołuje potrzebę zachowania lub kształtowania otaczającej przestrzeni w sposób, który będzie skutecznie przeciwdziałał niekorzystnym zmianom krajobrazu oraz zwiększał możliwości ochrony i kształtowania tych, które uznane zostaną za wartościowe i ważne.

Uchwalona w 2015 r. *ustawa krajobrazowa* i wprowadzony na jej mocy obowiązek sporządzenia audytu krajobrazowego pozwala integrować ochronę, kreowanie i kształtowanie krajobrazu z prawną ochroną przyrody, ochroną dóbr kultury i planowaniem przestrzennym. Sytuuje ciężar odpowiedzialności za kształtowanie krajobrazu na samorządzie województwa (opracowanie audytu), ale również pozwala na kształtowanie prawa lokalnego (rekomendacje i wnioski). Jakość krajobrazów, a w szczególności krajobrazów priorytetowych i chronionych uzyskuje tym samym rangę regionalną, a ich ochrona i kształtowanie staje się częścią zarządzania rozwojem regionu.

Audyt krajobrazowy jest narzędziem polityki przestrzennej, ukierunkowanym na ochronę, gospodarowanie i planowanie przestrzeni w aspekcie krajobrazowym. Identyfikuje, charakteryzuje i ocenia wszystkie krajobrazy, wyłaniając jednocześnie te, które mają dla społeczności najwyższe wartości i dostarczają obiektywne dowody swojej rzeczywistej wyjątkowości (krajobrazy priorytetowe).

Audyt krajobrazowy jest dokumentem uchwalanym przez sejmik województwa, stanowiąc podstawę do podejmowania działań w zakresie ochrony i kształtowania krajobrazu – jako akt wewnętrzny kierownictwa – na poziomie regionalnym. Nie jest on aktem prawa miejscowego i nie wiąże swoją treścią decyzji w sprawach indywidualnych. Jego rekomendacje i wnioski mają charakter wytycznych do konstruowania ustaleń aktów planowania przestrzennego gmin i samorządu województwa. Rekomendacje, wnioski i ewentualne zalecenia sformułowane w audycie winny być uwzględnione w treści dokumentów planistycznych, zobowiązując samorzady do znacznie większego niż dotąd respektowania w swoich rozstrzygnięciach planistycznych potrzeb ochrony krajobrazu.

---

¹ Geografowie, architekci krajobrazu, urbaniści, ekolodzy krajobrazu, biolodzy, antropolodzy.

² Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz.U. z 2015 r. poz. 774 i poz. 1688), zwana dalej *Ustawą krajobrazową*.

Dokument pozwoli na prowadzenie świadomej polityki krajobrazowej w województwie, umożliwiając weryfikację rzeczywistej wartości dotychczasowych obszarów wartościowych krajobrazowo (parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, parki kulturowe i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe) oraz ewentualną, opartą na dowodach korektę ich granic.

Jednym z podstawowych warunków efektywnego **wdrożenia audytu krajobrazowego** będzie zachowanie spójności dokumentów planistycznych poziomu lokalnego, na którym dokonuje się ustalanie przeznaczenia i sposobów zagospodarowania terenów, z wynikami audytu krajobrazowego (wnioski i rekomendacje). Wyniki audytu (granice krajobrazów priorytetowych, rekomendacje i wnioski oraz lokalne formy architektoniczne zabudowy w krajobrazach priorytetowych) będą jednym z analizowanych uwarunkowań rozwoju przestrzennego poszczególnych obszarów, w szczególności krajobrazów priorytetowych i innych cennych obszarów ochrony przyrodniczo-krajobrazowej, a sposób ich uwzględnienia w projektach aktów planowania przestrzennego będzie weryfikowany przez Zarząd Województwa Opolskiego w procedurze uzgodnieniowej.

W planie ogólnym gminy, określając strefy planistyczne i gminne standardy urbanistyczne należało będzie uwzględnić rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym oraz krajobrazy priorytetowe.

W planach miejscowych, w tym miejscowych programach rewitalizacji wnioski i rekomendacje będą służyć do formułowania obligatoryjnych ustaleń dotyczących zasad ochrony i kształtowania krajobrazu oraz zasad ochrony dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego. Ponadto w planach miejscowych uwzględniane będą i sposób zagospodarowania krajobrazów priorytetowych. Uchwalenie audytu krajobrazowego daje gminom podstawy prawne i merytoryczne do formułowania ustaleń dotąd uważanych za uznaniowe, nieściśle czy wykraczające poza zakres regulacji ustawowych.

Drugim, istotnym warunkiem efektywnego wdrażania audytu krajobrazowego, jest aktualność jego ustaleń. To oznacza konieczność monitorowania i analizowania zachodzących zmian w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości. Ustawodawca określił, że audyt krajobrazowy sporządzany będzie z częstotliwością maksymalnie 20-letnią. Zmiany w audycie krajobrazowym są dopuszczalne, ale wymagają przeprowadzenia całej procedury określonej ustawą.

Oprócz realizacji podstawowych celów określonych w art. 38a ust. 2 – 5 u.p.z.p., audyt krajobrazowy służyć może promocji regionu i popularyzowaniu wiedzy o krajobrazie.

1.1. Podstawy prawne

Audyt krajobrazowy jest nowym w historii Polski instrumentem ochrony i kształtowania krajobrazów w wymiarze lokalnym i regionalnym.

Podstawą prawną do opracowania audytu krajobrazowego jest *Ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu* (24.04.2015 r.), transponowana do *ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (art. 38 u o pzp). Ustawa stanowi realizację zobowiązań wynikających z *Europejskiej Konwencji Krajobrazowej* z 2000 r., ratyfikowanej przez RP w 2004 r.

1) Europejska Konwencja Krajobrazowa

Celem *Europejskiej Konwencji Krajobrazowej* jest promowanie ochrony, gospodarki i planowania krajobrazu oraz organizowanie współpracy europejskiej w tym zakresie, opartej na wymianie doświadczeń, specjalistów i tworzeniu dobrej praktyki krajobrazowej. Konwencja traktuje krajobraz jako ważny element życia ludzi zamieszkujących w miastach i na wsiach, na obszarach zdegradowanych, pospolitych, jak również odznaczających się wyjątkowym pięknem.

Europejska Konwencja Krajobrazowa została przyjęta we Florencji 20 października 2000 r. Jest jedynym aktem międzynarodowym w całości dedykowanym tematyce krajobrazu. Konwencja została ratyfikowana przez Polskę 27 września 2004 r., a weszła w życie 1 stycznia 2005 r.

Strony Konwencji zobowiązane są do identyfikacji, charakterystyki oraz oceny własnych krajobrazów, określenia dla nich celów jakości, a także podnoszenia świadomości społecznej oraz współpracy transgranicznej.

W celu realizacji zapisów Konwencji, Strony podejmują działania zmierzające m.in. do:

- prawnego uznania krajobrazów jako istotnego komponentu otoczenia ludzi;
- ustanowienia procedur udziału społeczeństwa w procesach planowania i zarządzania krajobrazem;
- uwzględniania kwestii krajobrazowych we wszelkich działaniach związanych z zarządzaniem przestrzenią.

- 2) Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. z 2015 r., poz. 774 i poz. 1688)

Jest to podstawowy akt prawny zobowiązujący zarządy województw do opracowania audytu krajobrazowego. Przed uchwaleniem ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (dalej *ustawa krajobrazowa*) instrumenty prawne służące ochronie i kształtowaniu krajobrazu były w polskim prawodawstwie szczątkowe oraz rozproszone. Brak odpowiedniego instrumentarium regulacji normatywnych skutkuje ograniczeniem możliwości wdrażania działań praktycznych związanych ze skutecznym zarządzaniem, w tym z ochroną krajobrazu.

Ustawa krajobrazowa przyjmując nowe regulacje w zakresie ochrony krajobrazu wprowadziła m.in. obowiązek sporządzania audytu krajobrazowego przez samorządy województw.

- 3) Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r., poz. 293 z późn. zm.)

Zapisy *ustawy krajobrazowej* zostały bezpośrednio przeniesione do *ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*. Konieczność opracowania audytu krajobrazowego wynika z art. 38a ust. 1 ustawy nakładającego na organy samorządu wojewódzkiego obowiązek sporządzenia audytu krajobrazowego nie rzadziej niż raz na 20 lat.

Zgodnie z zapisami w/w ustawy audyt krajobrazowy, w szczególności:

- określa krajobrazy występujące na obszarze danego województwa oraz wskazuje lokalizację krajobrazów priorytetowych;
- wskazuje lokalizację i granice obszarów chronionych: parków kulturowych, parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, obiektów znajdujących się na listach Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszarów Sieni Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB) lub obszarów i obiektów proponowanych do umieszczenia na tych listach;

- wskazuje: zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazów oraz wartości krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazów, w szczególności poprzez wskazanie obszarów, które powinny zostać objęte formami ochrony przyrody, a także lokalne formy architektoniczne zabudowy w obrębie krajobrazów.

4) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (j.t. Dz. U. z 2024 r. poz. 537)

Rozporządzenie w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (zwane dalej Rozporządzeniem) jest podstawowym aktem wykonawczym określającym tryb sporządzania audytu krajobrazowego.

Audyt krajobrazowy stanowi podstawę do podejmowania działań w procesie planowania i zagospodarowania przestrzennego najcenniejszych krajobrazów, zawiera również wskazania merytoryczne do weryfikacji i kształtowania sieci obszarów chronionych.

Metodyka każdego z etapów audytu krajobrazowego jest obszerna. Tekst Rozporządzenia określa zakres oraz ogólną metodykę sporządzania audytu krajobrazowego, natomiast w załącznikach zostały opisane szczegóły metodyczne dla poszczególnych etapów sporządzania audytu.

W związku z pojawiającymi się problemami ze wskazywaniem krajobrazów priorytetowych, w celu usprawnienia i poszerzenia możliwości ich wyznaczania i ujmowania szerokiej reprezentacji różnorodnych krajobrazów, w konsekwencji przyspieszenia prac nad sporządzeniem audytu, Rada Ministrów dokonała zmiany pierwotnego aktu wykonawczego w ramach Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 października 2022 r. zmieniającego Rozporządzenie w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2308).

Tekst Rozporządzenia w wersji ujednoliconej zamieszczony został w Obwieszczeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 537).

1.2. Zakres opracowania

Audyt krajobrazowy obejmuje obszar całego województwa i wszystkie występujące w jego granicach krajobrazy. Zakres opracowania i metodyka sporządzenia każdego z jego etapów jest obszerna. Tekst Rozporządzenia określa zakres oraz ogólną metodykę sporządzania audytu krajobrazowego, natomiast w załącznikach zostały opisane szczegóły metodyczne dla poszczególnych etapów sporządzania audytu.

Zgodnie z § 2.1. w/w Rozporządzenia audyt krajobrazowy obejmuje następujące po sobie etapy:

- 1) identyfikację krajobrazów, której dokonuje się zgodnie z wytycznymi określonymi w załączniku nr 1 do Rozporządzenia, oraz klasyfikację krajobrazów określoną w załączniku nr 2 do Rozporządzenia;
- 2) charakterystykę zidentyfikowanych krajobrazów, której dokonuje się zgodnie z metodyką określoną w załączniku nr 3 do Rozporządzenia;
- 3) ocenę zidentyfikowanych krajobrazów, której dokonuje się zgodnie ze sposobem określonym w załączniku nr 4 do Rozporządzenia;

- 4) wskazanie krajobrazów priorytetowych, którego dokonuje się zgodnie ze sposobem określonym w załączniku nr 5 do Rozporządzenia;
- 5) wskazanie zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazów priorytetowych oraz wartości krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zwanej dalej „ustawą”, które określa załącznik nr 6 do Rozporządzenia;
- 6) sformułowanie rekomendacji i wniosków dotyczących kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy, które opracowuje się zgodnie z wytycznymi określonymi w załączniku nr 7 do Rozporządzenia;
- 7) określenie lokalnych form architektonicznych zabudowy dla krajobrazów priorytetowych, którego dokonuje się zgodnie z wytycznymi określonymi w załączniku nr 8 do Rozporządzenia.

1.3. Struktura dokumentu

Struktura dokumentu audytu krajobrazowego jest ściśle określona w § 4 pkt 1 Rozporządzenia. Ze względu na to, że jest ona złożona i ma nieliniowy charakter dokument został podzielony na szereg załączników.

1. Część opisowa i tabelaryczna, która zawiera:

A. CZĘŚĆ OPISOWA

Zawiera informacje ogólne o położeniu województwa opolskiego oraz opis przyjętych metodyk i wykorzystanych źródeł danych.

B. ZESTAWIENIE ZIDENTYFIKOWANYCH KRAJOBRAZÓW

Zawiera zestawienie tabelaryczne 824 zidentyfikowanych krajobrazów oraz ich klasyfikację typologiczną.

C. CHARAKTERYSTYKA ZIDENTYFIKOWANYCH KRAJOBRAZÓW

Zawiera 824 pliki zawierające Karty Charakterystyki Krajobrazu dla każdego zidentyfikowanego krajobrazu, pogrupowane na karty dla krajobrazów priorytetowych i pozostałych krajobrazów.

D. OCENA ZIDENTYFIKOWANYCH KRAJOBRAZÓW

Zawiera 824 pliki zawierające Karty Oceny Krajobrazu dla każdego zidentyfikowanego krajobrazu pogrupowane na karty dla krajobrazów priorytetowych i pozostałych krajobrazów.

E. WYKAZ KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH

Zawiera wykaz tabelaryczny zawierający 69 krajobrazów priorytetowych wyłonionych na etapie oceny.

F. WYKAZ OBSZARÓW CHRONIONYCH

Zawiera wykaz obszarów, o których mowa art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (parków kulturowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu), znajdujących się na obszarze województwa.

G. ZESTAWIENIE ZAGROŻEŃ

Zawiera 69 kart zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazów priorytetowych oraz 221 kart zagrożeń wartości krajobrazów znajdujących się na obszarze parków kulturowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

H. WYKAZ REKOMENDACJI I WNIOSKÓW

Zawiera 69 kart rekomendacji i wniosków dotyczących kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych oraz 221 kart rekomendacji i wniosków dotyczących kształtowania i ochrony krajobrazów w obrębie parków kulturowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

I. KATALOG LOKALNYCH FORM ARCHITEKTONICZNYCH

Zawiera katalog 11 lokalnych form architektonicznych zabudowy dla miejscowości znajdujących się na obszarze krajobrazów priorytetowych.

2. Część graficzna, która zawiera załączniki mapowe:

A. MAPA ZIDENTYFIKOWANYCH KRAJOBRAZÓW

Mapa zidentyfikowanych krajobrazów w skali 1:50 000, pokazująca granice 824 krajobrazów wydzielonych na obszarze województwa.

B. MAPA OBSZARÓW CHRONIONYCH

Mapa obszarów, o których mowa art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. w skali 1:50 000. Mapa pokazuje rozmieszczenie parków kulturowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, znajdujących się na obszarze województwa.

C. MAPA KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH

Mapa lokalizacji krajobrazów priorytetowych w skali 1:50 000.

D. MAPA REKOMENDOWANYCH DZIAŁAŃ OCHRONNYCH

Mapa obszarów, które powinny zostać objęte formami ochrony przyrody i ochrony zabytków oraz obszary wymagające pogłębionej analizy w skali 1:50 000, (pkt 2 ppkt 3–5 załącznika nr 7 do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych). Mapa pokazuje proponowane powiększenia form ochrony przyrody, propozycje nowych form ochrony przyrody i zabytków oraz obszary wymagające pogłębionej analizy ze względu na spadek wartości krajobrazu.

E. MAPY LOKALNYCH FORM ARCHITEKTONICZNYCH ZABUDOWY

Zestaw 11 map obszarów zabudowanych wyróżniających się lokalną formą architektoniczną zabudowy w skali 1:2 000, (pkt 1 załącznika nr 8 do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych).

3. Dokumentacja, która zawiera:

A. OPIS PRZYJĘTYCH METODYK

Zawiera metodykę dodatkowych analiz służących wyznaczeniu krajobrazów priorytetowych z kryterium ważności.

B. KONSULTACJE SPOŁECZNE

Opis przebiegu przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz zestawienie i stanowisko wobec nieuwzględnionych uwag do projektu audytu krajobrazowego (zostanie uzupełniony po zakończeniu etapu konsultacji społecznych).

C. BADANIA ANKIETOWE

Badania ankietowe nie zostały przeprowadzone.

D. DANE PRZESTRZENNE DLA MAP

Dane przestrzenne dla map z części graficznej w dwóch formatach GML oraz SHP:

- zidentyfikowane krajobrazy,*
- krajobrazy priorytetowe,*
- obszary chronione (art. 38a ust. 3 pkt 2 uopizp),*
- obszary wymagające pogłębionej analizy (pkt 2 ppkt 4 zał. nr 7),*
- wskazania obszarów do ochrony (pkt 2 ppkt 5 zał. nr 7),*
- obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną.*

E. ZESTAWIENIA TABELARYCZNE

Obejmują zestawienia tabelaryczne dla danych z części 1 B-G:

- b. Zestawienie tabelaryczne zidentyfikowanych krajobrazów oraz ich klasyfikacja;*
- c. Zestawienie tabelaryczne cech analitycznych przyrodniczych i kulturowych (Moduł II Karty Charakterystyki Krajobrazu) w podziale na podtypy krajobrazów oraz zestawienie obliczeń odchylenia standardowego dla Modułu IV w podziale na podtypy krajobrazów;*
- d. Zestawienie tabelaryczne oceny zidentyfikowanych krajobrazów;*
- e. Wykaz krajobrazów priorytetowych;*
- f. Wykaz obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 uopizp;*
- g. Zestawienie krajobrazów, dla których sporządzono karty zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazów.*

Wszystkie części dokumentu w folderach spakowanych w formacie ZIP są dostępne na stronie BIP Samorządu Województwa Opolskiego pod adresem: <https://bip.opolskie.pl/>

Dodatkowo granice obszarów z części graficznej przedstawione na mapach A, B, C, D i E dostępne są na geoportalu Samorządu Województwa Opolskiego pod adresem: <https://mapy.opolskie.pl/>

1.4. Przebieg prac

Prace merytoryczne nad sporządzeniem audytu krajobrazowego rozpoczęły się na podstawie Uchwały nr 1142/2019 Zarządu Województwa Opolskiego z dnia 24 lipca 2019 r. w sprawie przystąpienia do prac nad sporządzeniem projektu *Audytu krajobrazowego województwa opolskiego*.

Zrealizowane prace ściśle opierają się na metodyce określonej Rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych. Wykonane analizy oraz badania terenowe przeprowadzono z wykorzystaniem literatury naukowej. Projekt tworzonego dokumentu, na jego poszczególnych etapach, podlegał opiniowaniu i weryfikacji przez Zespół doradczy Marszałka ds.

audytu krajobrazowego, Wojewódzką Komisję Urbanistyczno-Architektoniczną w Opolu, Radnych Sejmiku Województwa i ekspertów zewnętrznych.

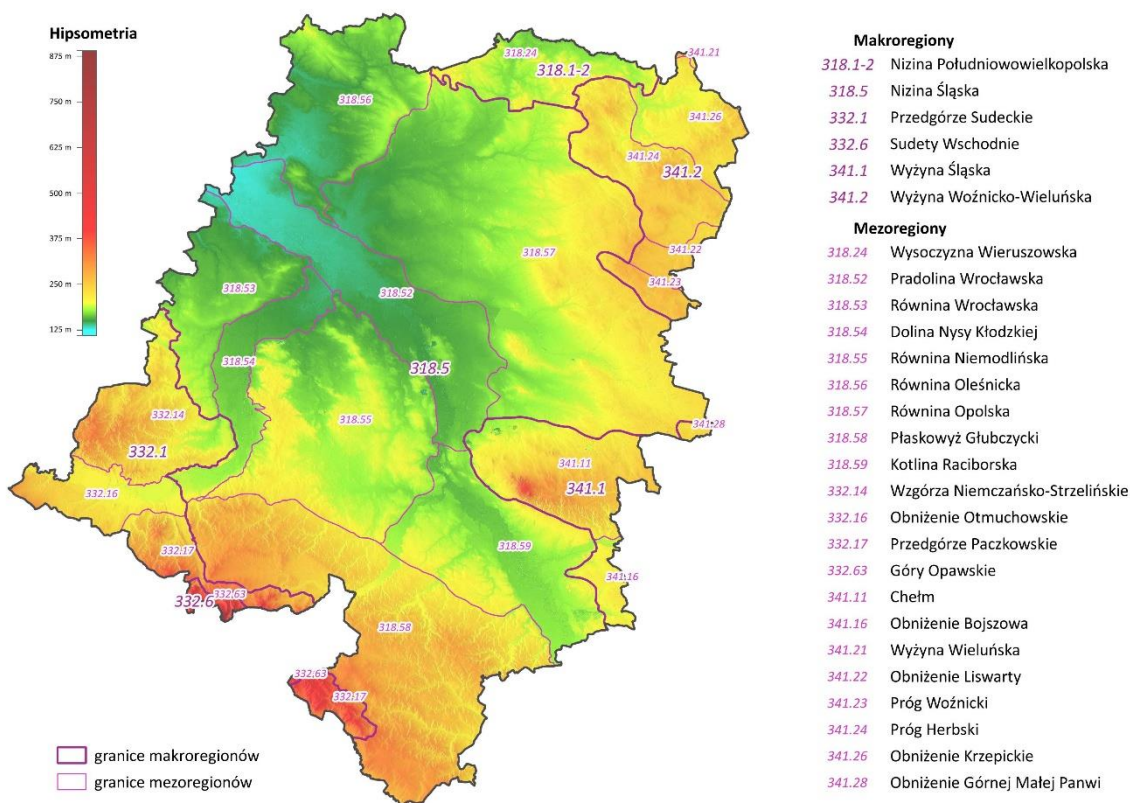
W toku procedury sporządzania projektu audytu krajobrazowego przewidziano obowiązek jego uspołecznienia i pozyskania opinii szeregu organów państwowych i samorządowych, w tym Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Dyrektora Zespołu Opolskich Parków Krajobrazowych oraz przewodniczących Rad Gmin.

2. Informacje ogólne o położeniu obszaru województwa opolskiego

Województwo opolskie położone jest w południowo-zachodniej części Polski i zajmuje obszar 9412 km², co stanowi 3,0% powierzchni kraju. Województwo sąsiaduje od południa z Republiką Czeską, od zachodu z województwem dolnośląskim, od północy z województwem wielkopolskim i łódzkim oraz od wschodu z województwem śląskim. Położenie województwa opisują linie siatki geograficznej – skrajne punkty województwa mieszczą się między równoleżnikami 49°58' i 51°12' szerokości geograficznej północnej oraz między południkami 16°55' i 18°42' długości geograficznej wschodniej. Zbliżona rozciągłość południkowa i równoleżnikowa sprawia, że region posiada zwarty i regularny kształt. Granice województwa można opisać na okręgu o promieniu o długości ok. 71 km, ze środkiem usytuowanym w okolicach Opola. łączna długość granic województwa wynosi 713 km, w tym państwowa z Czechami – 185 km, z woj. dolnośląskim – 197 km, woj. wielkopolskim – 48 km, woj. łódzkim – 57 km i woj. śląskim – 226 km.

Województwo opolskie położone jest na pograniczu trzech wieloprzestrzennych prowincji fizyczno-geograficznych (ryc. 1): Niziu Środkowoeuropejskiego (Nizina Środkowopolska, która zajmuje blisko 75% powierzchni województwa), Wyżyn Polskich (Wyżyna Śląsko-Krakowska, zajmuje ok. 12% powierzchni województwa) oraz Masywu Czeskiego (Sudety z Przedgórzem Sudeckim – ok. 13% powierzchni województwa).

Ryc. 1. Podział fizycznogeograficzny województwa opolskiego – makro- i mezoregiony

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Solon J. i in., 2018

Tabela 1. Jednostki fizycznogeograficzne w granicach województwa opolskiego

Megaregion	Prowincja	Podprowincja	Makroregion	Mezoregion
3 Pozaalpejska Europa Środkowa	31 Niż Środkowoeuropejski	318 Niziny Środkowopolskie	318.1-2 Nizina Południowowielkopolska	318.24 Wysoczyzna Wieruszowska
			318.5 Nizina Śląska	318.52 Pradolina Wrocławska
				318.53 Równina Wrocławska
				318.54 Dolina Nisy Kłodzkiej
				318.55 Równina Niemodlińska
				318.56 Równina Oleśnicka
				318.57 Równina Opolska
				318.58 Płaskowyż Głubczycki
				318.59 Kotlina Raciborska
				33 Masyw Czeski
	332.16 Obniżenie Otmuchowskie			
	332.17 Przedgórze Paczkowskie			
	332.6 Sudety Wschodnie	332.63 Góry Opawskie		
	34 Wyżyny Polskie	341 Wyżyna Śląsko- Krakowska	341.1 Wyżyna Śląska	341.11 Chełm
				341.16 Obniżenie Bojszowa
			341.2 Wyżyna Woźnicko-Wieluńska	341.21 Wyżyna Wieluńska
				341.22 Obniżenie Liswarty
				341.23 Próg Woźnicki
				341.24 Próg Herbski
				341.26 Obniżenie Krzepickie
341.28 Obniżenie Górnej Matej Panwi				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Solon J. i in., 2018

Obszar województwa pod względem ukształtowania powierzchni upodabnia się do pochylonej w kierunku północno-zachodnim niecki, której północne i południowe obrzeża wznoszą się ponad otaczający teren. Najbardziej wyniesiona jest południowa, górską i pogórska część województwa,

wchodząca w skład Sudetów Wschodnich, kulminująca w obrębie Gór Opawskich na wysokości ok. 890 m n.p.m. (Biskupia Kopa) do ok. 490 m n.p.m. na południowy zachód od Głubczyc, dalej w kierunku północnym powierzchnia terenu obniża się, osiągając swoje minimum regionalne w obrębie Doliny Odry – naturalnej osi morfologicznej województwa – w rejonie wsi Lipki (ok. 130 m n.p.m.), po czym ponownie się wznosi w kierunku północno-wschodnim, osiągając w obrębie Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej wyniesienie ok. 285 m n.p.m. (Próg Woźnicki). Maksymalna deniwelacja terenu wynosi ok. 760 m.

Pod względem administracyjnym województwo opolskie dzieli się na 11 powiatów i 71 gmin, w tym 3 gminy miejskie, 34 gminy miejsko-wiejskie oraz 34 gmin wiejskich. Region zamieszkuje 942,4 tys. osób³ (stan na grudzień 2022 r.), co stanowiło 2,8% ludności w kraju. Województwo opolskie odznacza się zrównoważeniem liczby mieszkańców miast i obszarów wiejskich – w miastach mieszka 500,7 tys. osób, tj. 53,1% ludności województwa, natomiast na wsi 443,9 tys. tj. 46,9%. Głównym miastem regionu jest Opole liczące 126,5 tys. mieszkańców.

---

³ Bank Danych Lokalnych, GUS. <https://bdl.stat.gov.pl>

3. Identyfikacja krajobrazów

Identyfikacja krajobrazów i ich delimitacja jest procesem obejmującym wydzielenie krajobrazów przez wyznaczenie ich granic, sklasyfikowanie pod względem typologicznym oraz nadanie oznaczeń identyfikacyjnych, zgodnie z załącznikiem nr 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych.

Wyznaczenie granic krajobrazów dokonano w sposób rozłączny i wyczerpujący, w następujących po sobie etapach:

- 1) szczegółowa analiza pokrycia i użytkowania terenu w obrębie mezoregionu⁴ fizyczno-geograficznego;
- 2) wstępny podział mezoregionu na krajobrazy z uwzględnieniem:
  - a) jednolitości tła krajobrazowego⁵,
  - b) typu rzeźby terenu, określonego zgodnie z załącznikiem nr 2,
  - c) zachowania powiązań funkcjonalnych lub widokowych między elementami krajobrazu,
  - d) powtarzalności struktury przestrzennej i fizjonomii w różnych częściach krajobrazu, z wyjątkiem krajobrazów unikatowych⁶;
- 3) oznaczenie krajobrazów w formacie: AA-XXX.XX-YY, gdzie:
  - a) AA oznacza kod województwa, przypisany zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia, stosowania i udostępniania krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju oraz związanych z tym obowiązków organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. poz. 1031, z późn. zm.),
  - b) XXX.XX określa mezoregion fizycznogeograficzny (tabela 1),
  - c) YY określa kolejny krajobraz w obrębie mezoregionu w danym województwie,
np. 16-332.16-04
16 – województwo opolskie
332.16 – mezoregion Obniżenie Otmuchowskie
04 – kolejny krajobraz w mezoregionie (Otmuchów);
- 4) wskazanie podtypu wydzielonych krajobrazów na podstawie klasyfikacji typologicznej krajobrazów określonej w załączniku nr 2;
- 5) weryfikacja granic krajobrazów, jeżeli taką potrzebę wykaże przeprowadzona klasyfikacja typologiczna.

Identyfikacja krajobrazów województwa opolskiego przeprowadzona została w ramach zlecenia zewnętrznego⁷, obejmującego zgodnie z obowiązującą metodyką wskazanie typów rzeźby terenu

⁴ Mezoregion fizyczno-geograficzny – jednostka podziału fizyczno-geograficznego przestrzeni, obejmująca większy teren o zbliżonych cechach środowiska i krajobrazu – dla potrzeb audytu przyjęty został najnowszy podział fizycznogeograficzny Polski, opracowany w 2018 r. przez Instytut Geografii PAN w Warszawie - *Jerzy Solon i in., - Physico-geographical mesoregions of Poland: Verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data, Geographica Polonica, 2018 r., 2(91): 143-170.*

⁵ Tło krajobrazowe – rodzaj pokrycia lub użytkowania terenu, który dominuje powierzchniowo w obrębie krajobrazu i jednocześnie stanowi otoczenie większości pozostałych elementów przestrzennych krajobrazu.

⁶ Krajobrazy unikatowe – krajobrazy, w których występują wyróżniające się na tle innych cenne atrybuty przestrzenne (przyrodnicze lub kulturowe), lub krajobrazy rzadko spotykane (jeden do kilku krajobrazów o danym podtypie) na obszarze województwa.

⁷ Badora K., Wróbel R. *Typy rzeźby terenu i klasyfikacja typologiczna krajobrazów województwa opolskiego dla potrzeb sporządzenia audytu krajobrazowego*. ECOSYSTEM PROJEKT, Opole, 2020 r.

na obszarze województwa oraz klasyfikację typologiczną, bazującą na zróżnicowaniu pokrycia i użytkowania terenu, traktowanego jako tło krajobrazowe oraz charakterze dominujących w krajobrazie czynników, wg wskazanej w Rozporządzeniu klasyfikacji typologicznej krajobrazów Polski.

Przy analizie użytkowania i pokrycia terenu wykorzystywano następujące dane:

- Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski 1:50 000,
- Baza Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k),
- ortofotomapa,
- numeryczny model terenu (NMT) oraz numeryczny model pokrycia terenu (NMPT).

Przy delimitacji jednostek rzeźby terenu dla potrzeb sporządzenia audytu kierowano się zasadą generalizacji i wydzielenia jednostek dużych przestrzennie.

3.1. Klasyfikacja krajobrazów wg typów rzeźby terenu

Klasyfikacja krajobrazów prowadzona jest z uwzględnieniem następujących (8) typów rzeźby terenu:

- A. Krajobrazy równinne – rozległe tereny płaskie lub prawie całkowicie poziome (nachylenie do 3°).
- B. Krajobrazy faliste – rozległe tereny charakteryzujące się łagodnymi, niewielkimi deniwelacjami terenu o względnych wysokościach do kilku metrów.
- C. Krajobrazy pagórkowate – obszary, na których występują wzniesienia o względnych wysokościach od kilku do kilkudziesięciu metrów, które wyodrębniają się w terenie wskutek izolacji przestrzennej i wyraźnego nachylenia stoku. Średnica wzniesień sięga do kilkuset metrów, stoki symetryczne lub asymetryczne, a wierzchołki mogą być mniej lub bardziej obłe.
- D. Krajobrazy wzgórzowe – obszary urozmaicone występowaniem form wypukłych terenu o wysokości względnej 100-300 m, które wyodrębniają się w terenie wskutek izolacji przestrzennej i wyraźnego nachylenia stoku. Średnica wzgórz wynosi minimum kilkaset metrów, a wierzchołki mogą być płaskie, obłe lub ostre.
- E. Krajobrazy górskie – obszary o wysokościach bezwzględnych od 500-1500 m n.p.m. i dużych deniwelacjach terenu.
- F. Krajobrazy wysokogórskie – obszary o wysokościach bezwzględnych powyżej 1500 m n.p.m. i dużych deniwelacjach terenu.
- G. Krajobrazy dolin – wydłużone, zwykle płaskodenne, ciągnące się na przestrzeni co najmniej kilku kilometrów obniżenia terenu.
- H. Krajobrazy obniżeń i kotlin - zwykle owalne lub okrągłe, rozległe obniżenia terenu, o średnicy co najmniej kilku kilometrów w otoczeniu obszarów pagórkowatych, wzgórzowych lub górskich.

Na obszarze województwa opolskiego stwierdzono, uwzględniając cechy morfograficzne, morfometryczne oraz morfogenetyczne, występowanie sześciu typów rzeźby, nie stwierdzono występowania krajobrazów wysokogórskich i krajobrazów obniżeń i dolin (tabela 2) i (ryc. 2.).

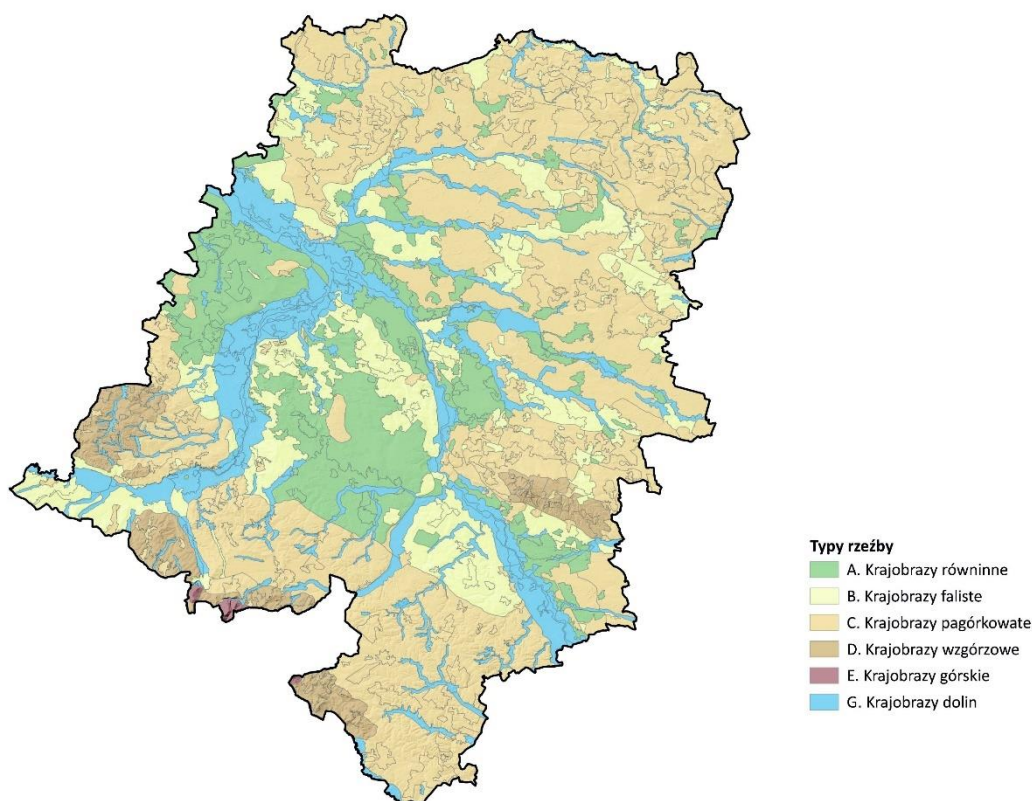
Tabela 2. Typy i podtypy rzeźby terenu na obszarze województwa opolskiego

Lp.	Typ rzeźby	Podtyp rzeźby (uwzględniając cechy morfograficzne, morfometryczne oraz morfogenetyczne)	Ilość jednostek	Udział w powierzchni województwa (%)
1.	A – krajobrazy równinne	Równinna lessowa – nizin	154	18,7
		Równinna glin zwałowych – nizin		
2.	B – krajobrazy faliste	równinna w ogólności – erozyjno-akumulacyjno-denudacyjna na osadach polodowcowych, rzecznych i denudacyjnych oraz wychodniach starszego podłoża na nizinach	156	18,9
		falista glin zwałowych – nizin i wyżyn		
		falista polodowcowa w ogólności – erozyjno-denudacyjna na pozostałych osadach polodowcowych i wychodniach starszego podłoża na nizinach i wyżynach		
		falista lessowa – nizin i wyżyn		
		morenowa – nizin i wyżyn		
3.	C – krajobrazy pagórkowate	falista kemów, ozów, tarasów kemowych – nizin i wyżyn	260	31,6
		pagórkowata morenowa – nizin i wyżyn		
		pagórkowata glin zwałowych – nizin i wyżyn		
		pagórkowata kemów i ozów – nizin i wyżyn		
		pagórkowata polodowcowa w ogólności – erozyjno-denudacyjna na pozostałych osadach polodowcowych i wychodniach starszego podłoża na nizinach i wyżynach		
		pagórkowata lessowa – nizin i wyżyn		
4.	D – krajobrazy wzgórzowe	pagórkowata wydymowa – nizin i wyżyn	34	4,1
		wzgórzowa morenowa – przedgórzy skał krzemianowych podwyższonych morenami czołowymi		
		wzgórzowa glin zwałowych – przedgórzy i wyżyn krzemianowych oraz węglanowych przykrytych glinami polodowcowymi		
		wzgórzowa z kemami i ozami – przedgórzy i wyżyn krzemianowych oraz węglanowych podwyższonych ozami i kemami		
		wzgórzowa lessowa – przedgórzy i wyżyn krzemianowych oraz węglanowych przykrytych lessami		
		wzgórzowa krasowa – wyżyn na wychodniach skał węglanowych		
5.	E – krajobrazy górskie	górska – grzbietów i masywów zbudowanych ze skał krzemianowych	5	0,6
6.	G – krajobrazy dolin	dolin rzecznych	215	26,1

Źródło: Badora K., Wróbel R. – Typy rzeźby terenu i klasyfikacja typologiczna krajobrazów województwa opolskiego dla potrzeb sporządzenia audytu krajobrazowego. ECOSYSTEM PROJEKT, Opole, 2020 r.

Struktura urzeźbienia województwa pozwala stwierdzić, że województwo opolskie to obszar o rzeźbie łagodnej, spokojnej, pagórkowato-falisto-równinnej, hipsometrycznie mało zróżnicowanej o niewielkim zróżnicowaniu hipsometrycznym, charakterystycznej dla większości obszarów Polski o przewodnich cechach rzeźby glacialnej, poddanej procesom denudacyjno-akumulacyjnym. Rozległe przestrzenie, w dużym stopniu płaskie lub o niewielkich deniwelacjach, dochodzących do kilkudziesięciu metrów tylko na obszarach wzgórzowych i górskich wykazują większe zróżnicowanie hipsometryczne, stanowiąc lokalnie wyróżniki w otaczającym terenie. Istotną rolę w krajobrazie regionu odgrywają doliny rzeczne, rozcinające różne strefy morfologiczne, urozmaicając charakterystycznymi formami otaczające krajobrazy.

Ryc. 2. Typy rzeźby terenu w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Badora K., Wróbel R., 2020 r.

3.2. Opis krajobrazów naturalnych wg typów rzeźby terenu

3.2.1. Krajobrazy górskie

Obejmują 5 jednostek w Górach Opawskich o łącznym udziale w powierzchni województwa 0,6%. Są to krajobrazy o różnicach wzniesień rzędu kilkaset metrów. Należące do Sudetów Wschodnich Góry Opawskie są jedynymi górami w województwie opolskim. Najwyższe wzniesienie to Biskupia Kopa – 889 m n.p.m.). Łącznie góry te obejmują obszar o powierzchni ok. 170 km². Polska część gór podzielona granicami obejmuje zasadniczą część położoną na południe od linii Głuchołazy – Prudnik oraz mniejszą część występującą na południowy zachód od Głubczyc. Udział powierzchni Gór Opawskich w stosunku do całkowitej powierzchni regionu wynosi ok. 1,8%, co wskazuje na rzadkość występowania krajobrazów typowych dla gór w województwie, dużą ich rolę w ochronie różnorodności krajobrazowej i co się w tym wiąże potrzebę wzmożonej ochrony. W rzeźbie terenu charakterystyczną cechą

Gór Opawskich jest występowanie nieregularnych grzbietów o krótkich liniach grzbietowych. Niektóre wzniesienia Gór Opawskich porożcinane są przełomowymi dolinami rzek Biała Głuchołaska oraz Złoty Potok. Oprócz Biskupiej Kopy wysokość powyżej 500 m n.p.m. osiągają izolowane wzniesienia Góry Chrobrego (543 m n.p.m.) na południe od Głuchołaz oraz Hraniční vrch (541 m n.p.m) na południowy

zachód od Głubczyc. Charakterystyczne dla wzniesień Gór Opawskich krajobrazy należą do krajobrazów gór średnich i są reprezentowane przez dolnoreglowe.

Charakterystyczną cechą krajobrazów Gór Opawskich, podobnie jak w całym Sudetach, jest bardzo duża lesistość, która wynosi ok. 90%. Kompleksy leśne pokrywające najwyższe wzniesienia w małym stopniu mają charakter naturalny i zajmują mniej niż 1/3 lasów reglowych. Na pozostałym obszarze dominują bory ze znacznym udziałem świerka, modrzewia, miejscami z nasadzeniami daglezi. Obecnie biocenozy te są przebudowywane na skutek masowego zamierania świerka. O dosyć dużej naturalności części krajobrazów dolnoreglowych w Górach Opawskich świadczy ustanowienie na dwu głównych wzniesieniach Biskupiej Kopy i Góry Chrobrego dużych, jak na warunki województwa, leśnych rezerwatów przyrody dla ochrony buczyn – Cicha Dolina o powierzchni 56,94 ha i Las Bukowy o powierzchni 21,12 ha. Ponadto na granicy Góry Chrobrego i przełomowej doliny Białej Głuchołaskiej utworzono rezerwat krajobrazowo-geologiczny Nad Białką o powierzchni 8,96 ha, w którym chroni się krajobrazy przełomu epigenetycznego i pozostałości po średniowiecznym kopalnictwie złota i innych kruszców. W przełomie Złotego Potoku utworzono też rezerwat Olszak.

3.2.2. Krajobrazy wzgórz

Występują na terenie województwa w 34 jednostkach krajobrazowych dających łączny udział 4,1%. Wszystkie zlokalizowane są na wyżynnym Chełmie oraz w niższych partiach Gór Opawskich i na Przedgórzu Sudeckim w mezoregionach: Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie oraz Przedgórze Sudeckie. Ze względu na położenie i charakter wyróżnia się krajobrazy wzgórzowe krasowe, ostańców skał starszego podłoża, lessowe, glin zwałowych, morenowe, oraz z kemami i ozami.

Krajobrazy wzgórzowe krasowe

Krajobrazy wzgórzowe wyżynne związane z wychodniami skał węglanowych na Opolszczyźnie zlokalizowane są jedynie w mezoregionie Chełm. Powierzchniowe formy budują wapienie i dolomity środkowego triasu, częściowo przykryte osadami plejstoceniowymi, glinami deluwialnymi i lessami. Te ostatnie pokrywają południową i wschodnią część progu strukturalnego Garbu Chełmu. Cechą związaną z działalnością człowieka, która wyraźnie wyróżnia te krajobrazy wśród innych w regionie, jest obecność dużych powierzchni terenów zdewastowanych na skutek eksploatacji wapieni i margli dla potrzeb przemysłu cementowo-wapienniczego. Największe wyrobiska występują koło Tarnowa Opolskiego, Gogolina, Kamienia Śląskiego, Górażdzy, Strzelec Opolskich, Szymiszowa, Otmic i Ligoty Dolnej, gdzie eksploatuje się wapienie i dolomity środkowego triasu. Chełm dzięki wyniosłości, intensywności urzeźbienia i zróżnicowaniu genetycznych form rzeźby terenu jest jednostką krajobrazową wyróżniającą się w skali całej Wyżyny Śląskiej. Największe urozmaicenie warunków przyrodniczych w zakresie rzeźby terenu, geologii osadów powierzchniowych i warunków biocenotycznych występuje na Garbie Chełmu. Ma on charakter ostańcowy i wyraźnie góruje nad okalającą go z trzech stron Niziną Śląską. Od położonej na południu Kotliny Raciborskiej oddziela go krawędź strukturalna i strome stoki progu o wysokościach względnych przekraczających 100 m i spadkach powyżej 20-30%. Na północ od krawędzi strukturalnej spadki terenu są mniejsze i teren opada łagodniej ku obniżeniu doliny Małej Panwi. W hipsometrii wyraźnie wyróżnia się obszar o najwyższym wyniesieniu. Jest to ostaniec starego trzeciorzędowego wulkanu na Górze Św. Anny o kulminacji 404 m n.p.m. Kulminacja Chełmu jest jednym z ciekawszych pod względem geologicznym i geomorfologicznym miejsc na Opolszczyźnie. Fragmenty dawnego wulkanu odsłaniają się w rezerwacie Góra św. Anny udostępnione są jako turystyczno-edukacyjna osobliwość przyrody nieożywionej.

Charakterystyczną cechą krajobrazów wyżynnych na skałach węglanowych jest występowanie form i zjawisk krasowych:

- lejów krasowych (rezerwat Lesisko koło Żyrowej, Czarnocin),
- wąwozów krasowych (na północ od Żyrowej i w Porębie),
- wywierzyisk wodnych (największe położone jest przy drodze z Poręby do Leśnicy, koło Roźniątowa i Zimnej Wódki).

Na pozostałościach stożka położona jest jedna z najbardziej malowniczych wsi na Opolszczyźnie Góra Św. Anny, na jego szczycie zbudowano bazylikę i klasztor. W starym zarośniętym kamieniołomie ustanowiony został w 1972 r. rezerwat geologiczny Góra Św. Anny, obecnie udostępniony turystycznie.

Krajobrazy wzgórzowe ostańców skał starszego podłoża

Zlokalizowane są w obrębie ostańców denudacyjnych starszego podłoża nie wapiennego – paleozoicznego i proterozoicznego na Wzgórzach Niemczańsko-Strzelińskich, Przedgórzu Paczkowskim i niższych partiach Gór Opawskich. Ze względu na pokrycie glinami peryglacjalnymi lessopodobnymi są to krajobrazy podlegające intensywnemu wykorzystaniu rolniczymu. Jedynie w najbardziej stromych partiach zachowały się kompleksy leśne w przewadze na siedliskach lasowych. Krajobrazy wzgórzowe zachowały się miejscami w okolicach Sławniowic, Burgrabic, Nadziejowa i w kilku innych miejscach. Na pozostałym obszarze zostały zretuszowane osadami polodowcowymi i lessopodobnymi. Na północ od Obniżenia Otmuchowskiego równolegle do jego granicy przebiega pasmo Wzgórz (Wzniesień) Otmuchowsko-Nyskich.

Krajobrazy wzgórzowe ze względu na zróżnicowany charakter rzeźby terenu charakteryzują się znaczną mozaikowością występowania lasów, zadrzewień, zadarnień. Jednostki osadnicze są najczęściej zwarte i „schowane” w obniżeniach dolinnych.

Krajobrazy wzgórzowe lessowe, glin zwałowych, morenowe oraz z kemami i ozami

Występują w tych samych położeniach co wyżej opisywane krajobrazy ostańców skał starszego podłoża oraz krasowe. Obejmują powierzchnie wzniesień zbudowanych ze skał mezozoicznych i paleozoiczno-proterozoicznych, ale przykrytych na różną grubość pokrywami odpowiednio lessów, glin zwałowych, moren czołowych oraz kemów i ozów.

3.2.3. Krajobrazy pagórkowate

Obejmują 260 jednostek krajobrazowych o udziale 31,6% powierzchni województwa. Największy obszar osiągają na południu województwa na Płaskowyżu Głubczyckim oraz na Przedgórzu Sudeckim, gdzie towarzyszą krajobrazom wzgórzowym. Występują również w obrębie Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej oraz na terenach Niziny Śląskiej.

Krajobrazy pagórkowate występujące w północno-wschodniej części województwa na Wyżynie Woźnicko-Wieluńskiej związane są z progami górnotriasowym i środkowojurajskim. Próg górnotriasowy w granicach województwa opolskiego położony jest na terenach gmin Dobrodzień, Olesno, Kluczbork i obejmuje obszar Garbu Olesna. Stanowi on wododział Liswarty i Małej Panwi. Dzisiejsza rzeźba progu została w znacznym stopniu zretuszowana podczas plejstoceńskich zlodowaceń. Łądolody pozostawiły tu zróżnicowanej grubości pokrywy glin zwałowych, piasków i żwirów wodnolodowcowych. W okresie peryglacjalnym rozwinęły się wydmy.

Podobny charakter krajobrazu występuje na progu środkowojurajskim w obrębie Płaskowyżu Helenowskiego. Próg zbudowany jest z piaskowców kościeliskich i zlepieńców, które odślaniają się na powierzchni w okolicach Gorzowa Śląskiego i Praszki. Wysokość wzniesień na Płaskowyżu

Helenowskim sięga 260-265 m n.p.m., osiągając w okolicach Byczyny sięga 230 m n.p.m. Powierzchnia płaskowyżu jest lekko falista.

Największe i najbardziej typowe tereny krajobrazów lessowych występują na Płaskowyżu Głubczyckim, a miąższość utworów nie przekracza zazwyczaj 10 m. Charakterystyczną cechą rzeźby terenu Płaskowyżu Głubczyckiego jest uboższy inwentarz form typowych dla obszarów lessowych. Podstawowymi elementami rzeźby na obszarach lessowych Opolszczyzny, a w szczególności na Płaskowyżu Głubczyckim i Garbie Chełmu, są wysoczyzny i równiny lessowe, krawędzie i skarpy lessowe, doliny denudacyjne i erozyjno-denudacyjne oraz zróżnicowane formy wąwozowe. Sieć rzeczna ukształtowała się ostatecznie w nawiązaniu do starego podłoża podczas zlodowaceń. Charakterystyczną cechą rzeźby lessowej płaskowyżu jest rzadkie występowanie młodych rozcięć erozyjnych, charakterystycznych dla innych obszarów lessowych w Polsce. W budowie geologicznej, w szczególności południowej części Płaskowyżu Głubczyckiego, płytko występują utwory starszego podłoża paleozoicznego i mezozoicznego.

Krajobrazy pagórkowate na obszarach nizinnych obejmują głównie strefę północnej części województwa, gdzie występują wzniesienia strefy marginalnej zlodowacenia Warty oraz liczne pola wydymowe, typowe dla krajobrazu nizin peryglacjalnych.

Istotne znaczenie w krajobrazach pagórkowatych mają wydmy. Większość krajobrazów wydmych Opolszczyzny położona jest na obszarach wschodniego dorzecza Odry. Są one genetycznie powiązane przede wszystkim z rozległymi obszarami piaszczysto-żwirowych równin wodnolodowcowych oraz wyższymi terasami rzeczny. Rzadko występują na terenach teras zalewowych rzek (np. Odry koło Stobrawy, Kościerzyc, Myśliborza, Nysy Kłodzkiej koło Sarn Wielkich) lub na terenach z dominującymi osadami akumulacji lodowcowej. Łączna powierzchnia obszarów wydmych prawobrzeżnej zlewni Odry na Opolszczyźnie wynosi 1374,1 km², a łączna długość ciągów wydmych ok. 600 km. Najważniejszymi terenami z krajobrazami wydmych są Równina Stobrawska oraz obniżenie doliny Małej Panwi. Krajobrazy wydmy wśród wszystkich krajobrazów Opolszczyzny charakteryzują się najbardziej jednolitą strukturą biocenotyczną, którą budują najczęściej wielkopowierzchniowe kompleksy borów sosnowych stabilizujące procesy geomorfologiczne. Występowanie rozległych kompleksów leśnych na terenach wydmych związane jest z bardzo niską przydatnością tych terenów do uprawy roli, głównie na skutek bardzo niskiej jakości gleb oraz zróżnicowanej rzeźby terenu. W dominujących borach sosnowych występuje duże zróżnicowanie wilgotnościowe, od borów bagiennych w dnach mis deflacyjnych do suchych na wierzchołkach wydmy.

3.2.4. Krajobrazy faliste

Obejmują grupę 156 krajobrazów, położonych głównie w centralnej i północnej części województwa. Ich udział powierzchniowy wynosi 18,9%. Pod względem genetycznym można je podzielić na peryglacjalne (glin zwałowych, morenowe i polodowcowe w ogólności), fluwioglacjalne (kermów i ozów) i eoliczne (lessowe).

Krajobrazy peryglacjalne

Krajobrazy peryglacjalne, wykształcone na zdenudowanych wzniesieniach osadów akumulacji lodowcowej, koncentrują się na terenie województwa opolskiego w części zachodniej i północnej, a w mniejszym natężeniu centralnej. Występują najliczniej w strefach dawnych postojów lądolodu i obejmują formy akumulowane u jego czoła, a także w szczelinach i obszarach między bryłami martwego lodu. W strefach tych występują w towarzystwie krajobrazów pagórkowatych. Najważniejsze strefy z krajobrazami falistymi występują w północnej części Płaskowyżu Głubczyckiego,

na terenie Równiny Niemodlińskiej, na Wale Łosiowa, Wale Mąkoszyc oraz przy strefie morenowej maksymalnego zasięgu zlodowacenia Warty.

Krajobrazy fluwioglacjalne

Obszary fluwioglacjalnej na niżu Opolszczyzny zdecydowanie dominują powierzchniowo w strukturze środowiska przyrodniczego na niżu Opolszczyzny. Tworzą krajobrazową matrycę, na tle której występują inne typy krajobrazów, w szczególności peryglacjalne, dolin i obniżeń, eoliczne, a także ostańców denudacyjnych różnej genezy. Powszechność występowania związana jest z powszechnością występowania akumulacji piasków i żwirów z wytapiających się lądolodów. W strukturze przestrzennej krajobrazów falistych fluwioglacjalnych dominują wielkopowierzchniowe kompleksy leśne z przewagą borów. Głównym uwarunkowaniem pozostawienia dużych kompleksów leśnych są bardzo słabe piaszczysto-żwirowe gleby. Obszary rolnicze występują wyspowo, głównie na płatach glin zwałowych.

Krajobrazy eoliczne

Obejmują północne, najslabiej porozcinane obszary Płaskowyżu Głubczyckiego z pokrywą lessową oraz duże pola piasków eolicznych w Lasach Stobrawsko-Turawskich i Borach Kędzierzyńskich.

3.2.5. Krajobrazy równinne

Obejmują podobną liczbę jednostek jak faliste – 154. Ich udział powierzchniowy wynosi 18,7%. Największe obszary tych krajobrazów zajmują centralną część województwa w obrębie Równiny Opolskiej, Niemodlińskiej i Grodkowskiej. Podobnie jak krajobrazy faliste dzielą się na peryglacjalne i fluwioglacjalne. Te pierwsze występują w obrębie zdenudowanych płątów glin polodowcowych, drugie obejmują równiny sandrowe i zastoiskowe, a także równiny plejstoceniowych tarasów rzecznych. Pod względem form pokrycia terenu są to krajobrazy bardzo zróżnicowane. Przeważają rolnicze i rolno-osadnicze. Na terenach równin wodnolodowcowych występują krajobrazy leśne z przewagą siedlisk borowych.

3.2.6. Krajobrazy dolin

Obejmują 215 jednostek krajobrazowych o łącznym udziale w powierzchni województwa 26,1%. Największe obszary dolinne związane są z największymi rzekami, takimi jak Odra, Nysa Kłodzka, Stobrawa, Mała Panew. Doliny rzek lewostronnego dorzecza, wypływające z Sudetów (w większości z Gór Opawskich) i ich przedgórze, ze względu na większą siłę erozyjną wyraźnie odcinają się od przyległych obszarów innej genezy. Na miedzach i przy płytkich wodach gruntowych den dolin rzecznych występują korzystne uwarunkowania do rozwoju rolnictwa, nie występuje natomiast zazwyczaj zabudowa (zagrożenie powodziowe, płytkie wody gruntowe). Pod względem form użytkowania, w dnach dolin rzecznych dominują grunty orne, a w niżej położonych terenach trwałe użytki zielone. Typowy jest wieloprzestrzenny charakter pól. Miedze występują rzadko i mają niewielką szerokość. Lokalnie, głównie w międzywałach, zachowały się fragmenty lasów łęgowych i olsów, a na wyższych terasach zalewowych grądów. Gdziekolwiek zachowały się także starorzecza z typową dla niewielkich płytkich zbiorników eutroficznych roślinnością. Wzdłuż starorzeczy, podobnie jak i wzdłuż koryt rzecznych, występują ciągi zadrzewień i zakrzewień łęgowych z dominującą wierzbą, dając podstawę do wykształcenia się niewielkich wałów przykorytowych. Pod względem walorów przyrodniczych pozostałości naturalnych i seminaturalnych biocenoz występujące w dolinach

rzecznych należą do najważniejszych obszarów ochrony różnorodności biologicznej w skali regionu i kraju. Stanowią również podstawowe korytarze ekologiczne. W dolinach mniejszych rzek charakterystycznym elementem struktury krajobrazu den dolin rzecznych są kompleksy stawów. Największe kompleksy stawów związanych z dolinami rzecznych występują w północnej i centralnej części regionu, w dolinach Stobrawy, Budkowiczanki, Bogacicy, Brynicy, Jemielnicy oraz Proсны. Unikalnymi w regionie krajobrazami związanymi z działalnością rzek są krajobrazy stref ujściowych do zbiorników wodnych. Występują one w dużych zbiornikach zaporowych tj. Nyskim, Otmuchowskim i Turawskim. W dwóch pierwszych przypadkach najważniejszą rzeką zasilającą jest Nysa Kłodzka, dla Zbiornika Turawskiego – Mała Panew. Są to krajobrazy o bardzo dużym znaczeniu dla ochrony różnorodności biologicznej w regionie, szczególnie awifaunistycznej. Walory związane z występującymi koncentracjami ptactwa wodno-błotnego mają znaczenie międzynarodowe, co zostało potwierdzone propozycją objęcia wszystkich trzech zbiorników ostojami „ptasimi” europejskiego systemu ochrony przyrody Natura 2000.

3.3. Klasyfikacja typologiczna krajobrazów województwa

Klasyfikacja typologiczna krajobrazów nastąpiła na różnych poziomach, uwzględniających kwalifikację krajobrazów wg grup⁸, typów⁹ i podtypów¹⁰, biorąc pod uwagę zróżnicowanie pokrycia terenu, i użytkowanie terenu traktowanego jako tło krajobrazowe, które określone zostały w tabeli 2 załącznika 2 Rozporządzenia. Klasyfikację krajobrazów występujących na obszarze województwa zestawiono poniżej w tabeli 3.

Tabela 3. Klasyfikacja typologiczna krajobrazów występujących na obszarze woj. opolskiego

Grupa	Typ	Podtyp
A. Krajobrazy przyrodnicze, kulturowo (zazwyczaj ekstensywnie) użytkowane, funkcjonujące głównie w wyniku działania procesów naturalnych, jedynie w różnym stopniu modyfikowanych przez działalność człowieka	1. Wód powierzchniowych	1b. Systemy wód płynących
	2. Bagienno-łąkowe głównie bezleśne	2a. Z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk
		2b. Z dominacją szuwarów i turzycowisk
		2d. Z dominacją torfowisk niskich
	3. Leśne	3a. Z przewagą siedlisk borowych
		3b. Z przewagą siedlisk lasowych
3c. Z przewagą siedlisk łągowych, bagiennych i olsowych		
B. Krajobrazy przyrodniczo-kulturowe ukształtowane w wyniku wspólnego działania procesów naturalnych oraz świadomych modyfikacji pokrycia terenu i struktury	6. Wiejskie	6a. Sztuczne zbiorniki wodne
		6b. Z przewagą wstęgowo ułożonych zespołów niewielkich pól ornych, łąk i pastwisk
		6c. Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących małe pola
		6d. Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości
		6e. Z przewagą wielkoobszarowych pól lub łąk i pastwisk

⁸ Nadrzędna kategoria systematyki krajobrazów, wydzielona na podstawie skali antropogenicznego przekształcenia terenu; ustalone grupy krajobrazu wskazują na przynależność krajobrazów do danej kategorii na podstawie kryterium strukturalno-procesowego (funkcjonalnego) służącego do uszeregowania krajobrazów wg stopnia przekształcenia antropogenicznego.

⁹ Jednostka typologiczna wyróżniana na podstawie dominujących form pokrycia terenu, stanowi podstawową kategorię systematyki w procesie delimitacji i identyfikacji krajobrazów.

¹⁰ Drugorzędna kategoria systematyczna krajobrazu, będąca wynikiem podziału typów, wyróżniana na podstawie różnic w strukturze przestrzennej oraz charakteru dominujących w krajobrazie czynników i funkcji.

Grupa	Typ	Podtyp
przestrzennej przez człowieka		6f. Z przewagą wielkoobszarowych sadów i plantacji
		6g. Z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim
	7. Mozaikowate	7a. Z przewagą terenów porolnych
		7b. Podmiejskie
	8. Podmiejskie i osadnicze	8a. Leśno-osadnicze o charakterze willowym
		8c. Miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim
		8d. Zróżnicowana typologicznie i przestrzennie zabudowa nierolnicza na terenach wcześniej rolniczych
		8e. Wielkoobszarowe zespoły pałacowo-parkowe i klasztorne oraz inne komponowane układy architektury, zieleni i wód
C. Krajobrazy kulturowe, w których struktura i funkcja są w pełni ukształtowane przez działalność człowieka	9. Miejskie	9a. Miejscowości z zachowanym układem historycznym
		9b. Miejscowości o charakterze współczesnym
	10. Wielkomiejskie	10a. Zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych
		10c. Obszary zabudowy mieszkaniowej
		10d. Wielkie centra handlowe, logistyczne i składowo-magazynowe
		10e. Tereny sportowo-rekreacyjne
		10f. Wielkie nekropolie
	11. Wodnogospodarcze	11a. Duże sztuczne zbiorniki wodne o różnych funkcjach
		11b. Nabrzeża portowe, stocznie, porty morskie i rzeczne
	12. Przemysłowe i energetyczne	12a. Duże kompleksy przemysłowe
		12b. Wielkie kompleksy elektrowni konwencjonalnych oraz wielkie farmy fotowoltaiczne
	13. Górnicze	13a. Tereny czynnej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej
		13b. Tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej
	14. Komunikacyjne	14b. Kompleksy lotniskowe
	15. Ludyczne	Parki rozrywki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia

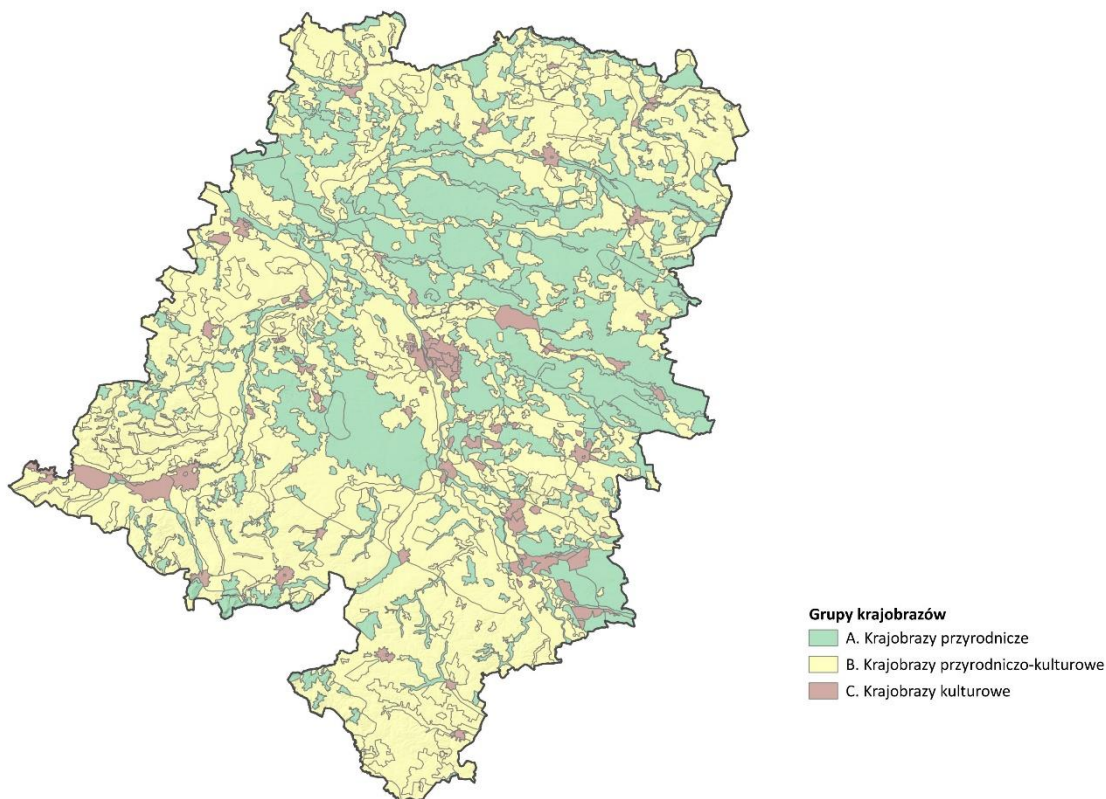
3.3.1. Grupy krajobrazów

Pierwszy poziom klasyfikacji - grupy krajobrazów, wg stopnia przekształcenia antropogenicznego (ryc. 3):

- A. *Krajobrazy przyrodnicze*, kulturowo (zazwyczaj ekstensywnie) użytkowane, funkcjonujące głównie w wyniku działania procesów naturalnych, jedynie w różnym stopniu modyfikowanych przez działalność człowieka.
- B. *Krajobrazy przyrodniczo-kulturowe* ukształtowane w wyniku wspólnego działania procesów naturalnych oraz świadomych modyfikacji pokrycia terenu i struktury przestrzennej przez człowieka.
- C. *Krajobrazy kulturowe*, w których struktura i funkcja są w pełni ukształtowane przez działalność człowieka.

Ryc. 3. Grupy krajobrazów w województwie opolskim

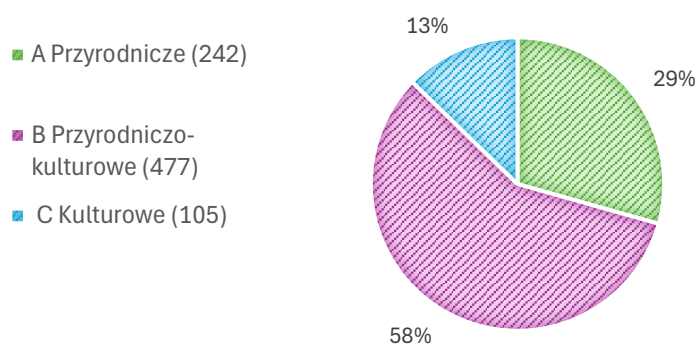
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Badora K., Wróbel R., 2020 r.

Tabela 4. Podział krajobrazów województwa opolskiego na grupy wg stopnia przekształcenia antropogenicznego

Grupa krajobrazu	Nazwa krajobrazu	Grupa [liczba]	Grupa [udział %]	Powierzchnia [km ²]	Powierzchnia [udział %]
A	Krajobrazy przyrodnicze, kulturowo (zazwyczaj ekstensywnie) użytkowane, funkcjonujące głównie w wyniku działania procesów naturalnych, jedynie w różnym stopniu modyfikowanych przez działalność człowieka	242	29,369	3076,371	32,721
B	Krajobrazy przyrodniczo-kulturowe ukształtowane w wyniku wspólnego działania procesów naturalnych oraz świadomych modyfikacji pokrycia terenu i struktury przestrzennej przez człowieka	477	57,888	5964,293	63,437
C	Krajobrazy kulturowe, w których struktura i funkcja są w pełni ukształtowane przez działalność człowieka	105	12,743	361,3	3,843

Źródło: Opracowane własne na podstawie: Badora K., Wróbel R. – Typy rzeźby terenu i klasyfikacja typologiczna krajobrazów województwa opolskiego dla potrzeb sporządzenia audytu krajobrazowego. ECOSYSTEM PROJEKT, Opole, 2020 r.

Wykres 1. Grupy krajobrazów udział procentowy w województwie opolskim

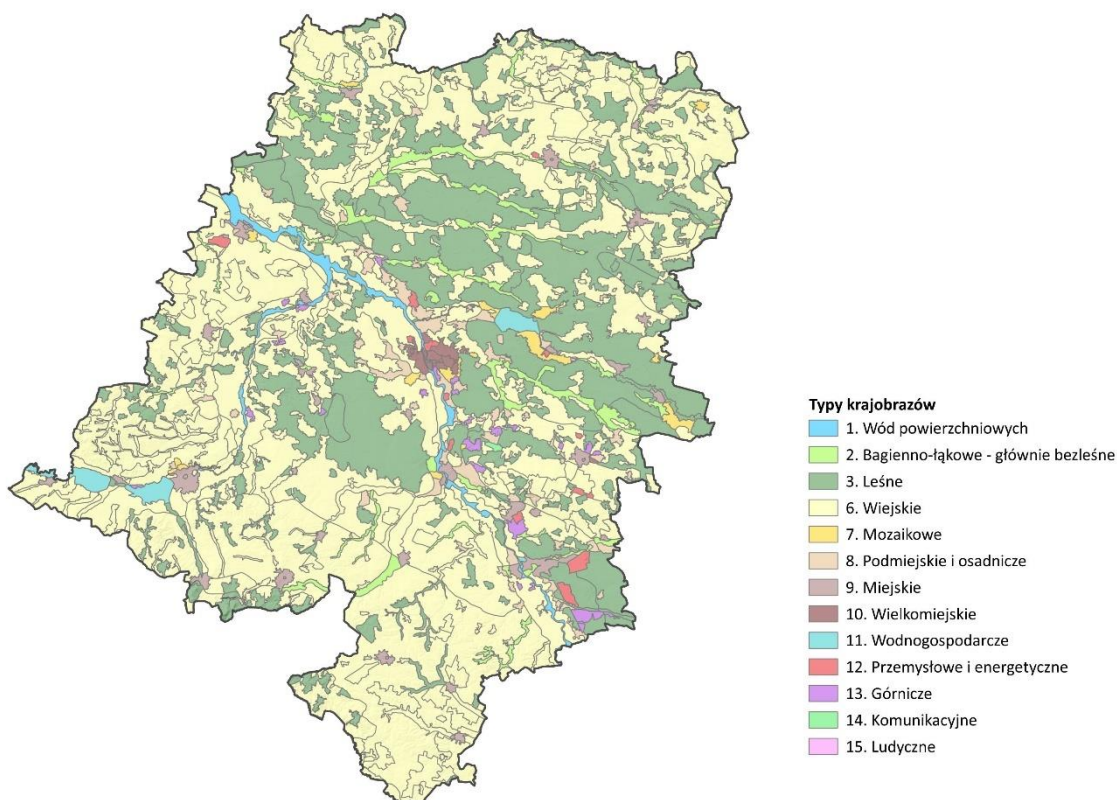

Źródło: Opracowanie własne

3.3.2. Typy krajobrazów

Drugi poziom klasyfikacji - typy krajobrazów, wg dominujących form pokrycia terenu (ryc. 4).

Ryc. 4. Typy krajobrazów w województwie opolskim

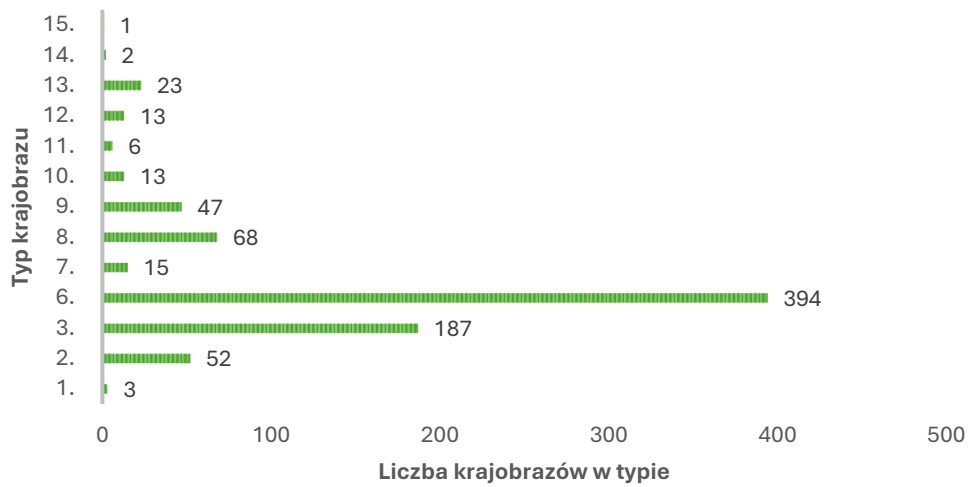
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Badora K., Wróbel R., 2020 r.

Tabela 5. Podział krajobrazów województwa wg dominującego pokrycia – typy krajobrazów

TYP KRAJOBRAZU	Typ [liczba]	Typ [udział %]	Powierzchnia [km ²]	Powierzchnia [udział %]
1. Wód powierzchniowych	3	0,364	103,482	1,101
2. Bagienno-łąkowe – głównie bezleśne	52	6,311	310,407	3,302
3. Leśne	187	22,694	2662,482	28,318
6. Wiejskie	394	47,816	5702,05	60,647
7. Mozaikowe	15	1,820	64,347	0,684
8. Podmiejskie i osadnicze	68	8,252	197,896	2,105
9. Miejskie	47	5,704	161,213	1,715
10. Wielkomiejskie	13	1,578	36,473	0,388
11. Wodnogospodarcze	6	0,728	70,301	0,748
12. Przemysłowe i energetyczne	13	1,578	38,902	0,414
13. Górnicze	23	2,791	49,794	0,530
14. Komunikacyjne	2	0,243	4,18	0,044
15. Ludyczne	1	0,121	0,437	0,005

Źródło: Opracowane własne na podstawie: Badora K., Wróbel R. – Typy rzeźby terenu i klasyfikacja typologiczna krajobrazów województwa opolskiego dla potrzeb sporządzenia audytu krajobrazowego. ECOSYSTEM PROJEKT, Opole, 2020 r.

Wykres 2. Typy krajobrazów w województwie opolskim

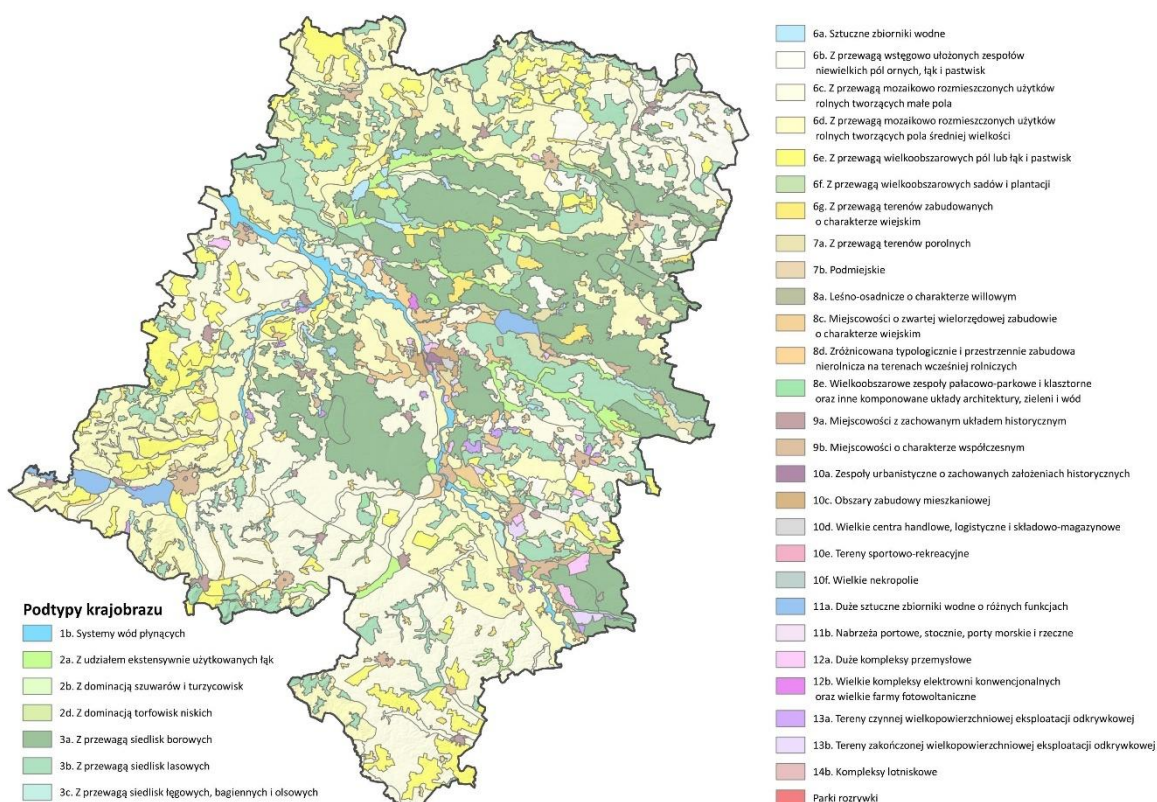

Źródło: Opracowanie własne

3.3.3. Podtypy krajobrazów

Trzeci poziom klasyfikacji – podtypy krajobrazów, wg struktury przestrzennej oraz charakteru dominujących w krajobrazie czynników i funkcji (ryc. 5).

Ryc. 5. Podtypy krajobrazów w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Badora K., Wróbel R., 2020 r.

Tabela 6. Podział krajobrazów województwa wg podtypów krajobrazów

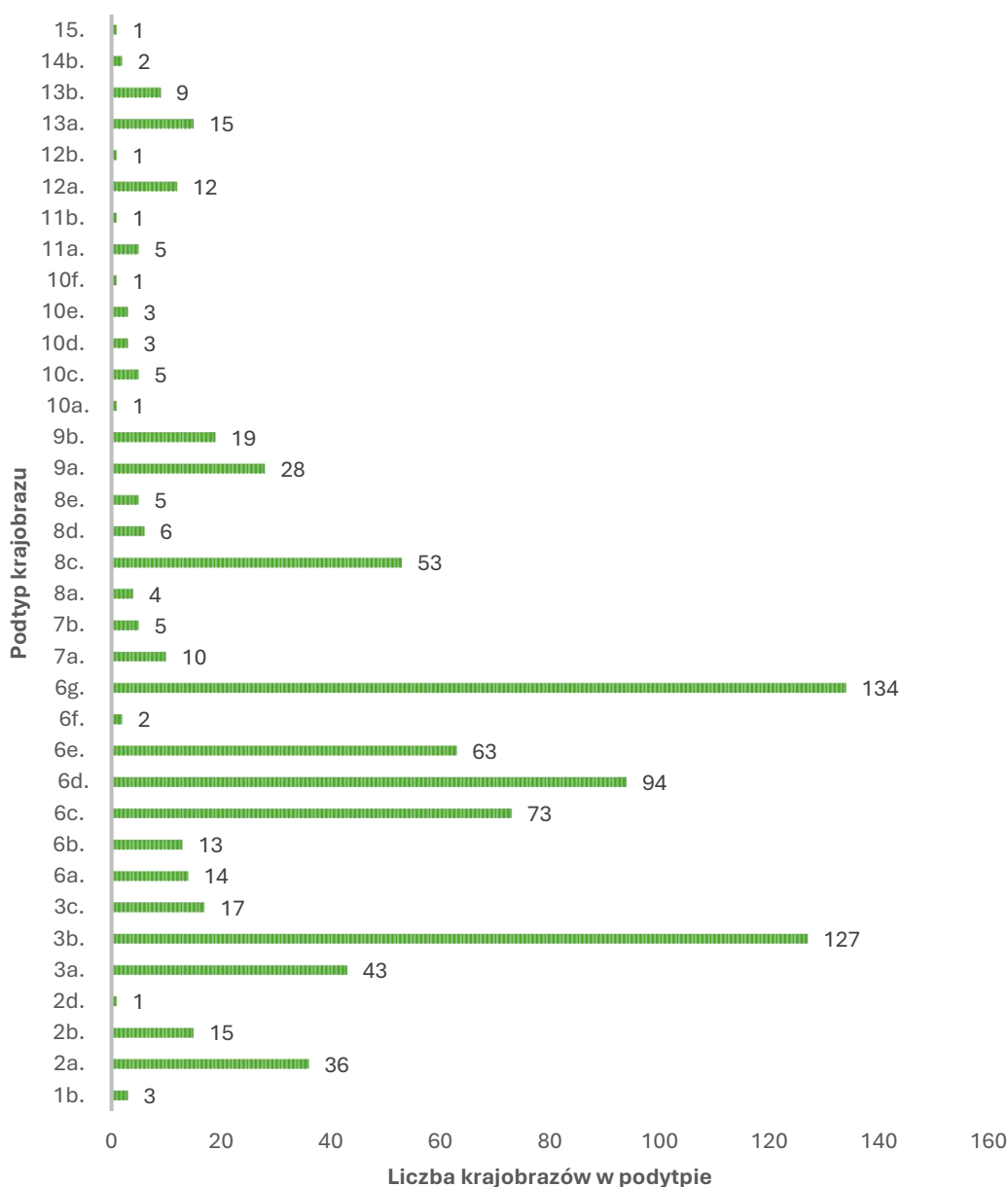
PODTYPE KRAJOBRAZU	Podtyp [liczba]	Podtyp [udział %]	Powierzchnia [km ²]	Powierzchnia [udział %]
1b. Systemy wód płynących	3	0,364	103,482	1,101
2a. Z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk	36	4,369	235,166	2,501
2b. Z dominacją szuwarów i turzycowisk	15	1,820	73,408	0,781
2d. Z dominacją torfowisk niskich	1	0,121	1,833	0,019
3a. Z przewagą siedlisk borowych	43	5,218	1585,566	16,864
3b. Z przewagą siedlisk lasowych	127	15,413	1017,28	10,820
3c. Z przewagą siedlisk łągowych, bagiennych i olsowych	17	2,063	59,636	0,634
6a. Sztuczne zbiorniki wodne	14	1,699	37,01	0,394
6b. Z przewagą wstęgowo ułożonych zespołów niewielkich pól orných, łąk i pastwisk	13	1,578	289,589	3,080
6c. Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących małe pola	74	8,981	2267,239	24,115
6d. Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości	94	11,408	2282,336	24,275
6e. Z przewagą wielkoobszarowych pól lub łąk i pastwisk	63	7,646	622,371	6,620
6f. Z przewagą wielkoobszarowych sadów i plantacji	2	0,243	6,407	0,068
6g. Z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim	134	16,262	195,615	2,081
7a. Z przewagą terenów porolnych	10	1,214	53,294	0,567
7b. Podmiejskie	5	0,607	11,053	0,118

PODTYP KRAJOBRAZU	Podtyp [liczba]	Podtyp [udział %]	Powierzchnia [km²]	Powierzchnia [udział %]
8a. Leśno-osadnicze o charakterze willowym	4	0,485	4,59	0,049
8c. Miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim	53	6,432	156,654	1,666
8d. Zróżnicowana typologicznie i przestrzennie zabudowa nierolnicza na terenach wcześniej rolniczych	6	0,728	23,759	0,253
8e. Wielkoobszarowe zespoły pałacowo - parkowe i klasztorne oraz inne komponowane układy architektury, zieleni i wód	5	0,607	12,893	0,137
9a. Miejscowości z zachowanym układem historycznym	28	3,398	56,492	0,601
9b. Miejscowości o charakterze współczesnym	19	2,306	104,721	1,114
10a. Zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych	1	0,121	3,653	0,039
10c. Obszary zabudowy mieszkaniowej	5	0,607	21,128	0,225
10d. Wielkie centra handlowe, logistyczne i składowo-magazynowe	3	0,364	7,978	0,085
10e. Tereny sportowo-rekreacyjne	3	0,364	3,258	0,035
10f. Wielkie nekropolie	1	0,121	0,456	0,005
11a. Duże sztuczne zbiorniki wodne o różnych funkcjach	5	0,607	69,017	0,734
11b. Nabrzeża portowe, stocznie, porty morskie i rzeczne	1	0,121	1,284	0,014
12a. Duże kompleksy przemysłowe	12	1,456	35,519	0,378
12b. Wielkie kompleksy elektrowni konwencjonalnych oraz wielkie farmy fotowoltaiczne	1	0,121	3,383	0,036
13a. Tereny czynnej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej	15	1,820	24,695	0,263
13b. Tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej	9	1,092	26,582	0,283
14b. Kompleksy lotniskowe	2	0,243	4,18	0,044
15. Parki rozrywki	1	0,121	0,437	0,005

Źródło: Opracowane własne na podstawie: Badora K., Wróbel R. – Typy rzeźby terenu i klasyfikacja typologiczna krajobrazów województwa opolskiego dla potrzeb sporządzenia audytu krajobrazowego. ECOSYSTEM PROJEKT, Opole, 2020 r.

Wykres 3. Podtypy krajobrazów w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne

W wyniku przeprowadzonych prac identyfikacyjnych na obszarze województwa wydzielono 824 jednostki krajobrazowe, występujące w 3 grupach krajobrazowych, w 13 typach (na 15 możliwych) i w 35 podtypach (na 51 możliwych). Przewagę pod względem ilościowym i powierzchniowym stanowią krajobrazy wiejskie (394 jednostki (47,8% wszystkich krajobrazów), zajmujące ok. 60,6% powierzchni województwa) i leśne (187 jednostek (22,7% wszystkich krajobrazów), zajmujące ok. 28,3% powierzchni województwa).

Na obszarze województwa nie występują krajobrazy zaliczane do dwóch typów krajobrazowych: 4 – krajobrazy bezleśne, murawowe, piaszczyste i skalne oraz 5 – krajobrazy górskie ponad granicą lasu (naturalną lub antropogenicznie obniżoną).

Na obszarze województwa nie występują również następujące podtypy form pokrycia krajobrazu: 1a – jezior¹¹, 1c – wód przejściowych, 2c – łąk słonolubnych, 2d – torfowisk wysokich, 4a – muraw kserotermicznych (murawy Góry Gipsowej i Ligockiej Góry są zbyt małe), 4b – wrzosowisk i muraw napiaskowych, 4c – wydm śródlądowych i nadmorskich, 4d – muraw naskalnych, 5 – górskie ponad granicą lasu, 8b – wielkich kompleksów hotelowo-sportowych, 10b – nowoczesnych centrów miast, 13c – terenów czynnej eksploatacji podziemnej, 13d – terenów zakończonej eksploatacji podziemnej, 14a – węzłów komunikacyjnych i transportowych.

Średnia wielkość krajobrazu wynosi 11,4 km², przy czym 108 krajobrazów ma powierzchnię mniejszą niż 1 km², 407 jednostek ma powierzchnię z przedziału 1-5 km². Tylko 174 krajobrazy są większe niż 10 km². Krajobrazy Opolszczyzny co najmniej w połowie stanowią jednostki małe przestrzennie, co wskazuje na znaczne rozdrobnienie, mozaikowatość i heterogeniczność krajobrazu regionu. Jest to powiązane z intensywnym zagospodarowaniem. Tylko 11 krajobrazów ma powierzchnię jednostkową > 100 km². Są to krajobrazy dużych kompleksów leśnych i gruntów ornych. Największy krajobraz o powierzchni ok. 545 km² położony jest na rolniczym i wylesionym Płaskowyżu Głubczyckim i stanowi krajobraz gruntów ornych.

W przypadku 17 zinwentaryzowanych podtypów krajobrazów liczebność przekracza 10 jednostek i większej. Aż 18 podtypów krajobrazów, czyli ok. 1/2 stwierdzonych, występuje w pojedynczych jednostkach. Wskazuje to na duże zróżnicowanie krajobrazowe regionu i liczne występowanie krajobrazów rzadkich, reprezentowanych tylko przez jedną do kilku jednostek.

Najbardziej charakterystycznymi krajobrazami dla województwa ze względu na częstość występowania i znaczne powierzchnie są krajobrazy leśne na siedliskach borowych i lasowych oraz krajobrazy gruntów ornych o małych, średnich i dużych powierzchniach. Występują one głównie w formach pagórkowatych i równinnych. Wśród krajobrazów przyrodniczych A najrzadszymi i zasługującymi na szczególną ochronę i priorytetowe traktowanie są krajobrazy torfowisk niskich, krajobrazy dużych rzek Odry i Nysy Kłodzkiej, a także krajobrazy łąkowe – zanikające w bardzo szybkim tempie. Oba te typy są powiązane z dolinami rzecznyymi. Wśród krajobrazów przyrodniczo-kulturowych B wyróżniają się pod tym względem krajobrazy sadów oraz pałacowo-parkowe. Wśród krajobrazów antropogenicznych C kluczowe znaczenie mają zabytkowe centra miast i miasteczek.

Zestawienie zidentyfikowanych krajobrazów wraz z ich powierzchnią przedstawiono w załączniku tabelarycznym w części 3E dokumentacji audytu, a rozmieszczenie przestrzenne zilustrowano na mapie zidentyfikowanych krajobrazów sporządzonej w skali 1:50 000 w układzie 1992 (EPSG: 2180) i umieszczonej w części graficznej (2A).

---

¹¹ Naturalne zbiorniki wodne.

3.4. Stwierdzone w trakcie prowadzenia prac analitycznych najważniejsze problemy związane ze stosowaniem metodyki Rozporządzenia

W trakcie prac identyfikacyjnych krajobrazy województwa opolskiego, w szczególności dotyczących wskazania form rzeźby terenu i pokrycia terenu, napotkano następujące kluczowe problemy związane ze stosowaniem metodyki audytu krajobrazowego:

- skala opracowania – zgodnie z Rozporządzeniem skala opracowania powinna wynosić 1:50 000. Wykonanie granic jednostek krajobrazowych w tej skali czyniłoby jednak ten materiał mało przydatnym, w szczególności przy przechodzeniu do skali 1:2000 w jakiej wykonuje się dalsze prace w krajobrazach priorytetowych. Biorąc pod uwagę fakt, że wyniki audytu krajobrazowego wpływać powinny na rozstrzygnięcia gminnych dokumentów planistycznych, które sporządzane są w dużych skalach, wyjściowo wykonując delimitację krajobrazów przyjęto, że skala rzeczywistych prac wynosić będzie minimum 1:10 000, co najczęściej odpowiada skali obligatoryjnych dokumentów planistycznych obejmujących terytorium całej gminy (studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i planu ogólnego). W praktyce skala ta była też za mała (biorąc pod uwagę, że granice rysowano na podkładzie ortofotomapy, a nie już zgeneralizowanych map topograficznych). Dlatego opracowanie dla województwa, w regionalnej skali planowania, faktycznie zostało wykonane w skali 1:5000, przy dużych jednostkach gruntów rolnych 1:10 000, a w krajobrazach małych i miejskich 1:2000-1:3000 lub jeszcze dokładniejszej,
- przecinanie przez granice mezoregionów jednorodnych jednostek krajobrazowych – jednostki fizycznogeograficzne stanowiące bazę do wykonania audytu były wyróżniane w skali 1:50 000 i jedynie na podstawie kryteriów geologiczno-geomorfologicznych. Tym samym rozcinały one jednorodne krajobrazy ze względu na typ formy pokrycia. Należało dokonać klasyfikacji krajobrazów z jednoczesną twórczą adaptacją granic mezoregionów. Stosowano następujące podejście metodyczne: jeżeli jednostka krajobrazowa (np. las) była na tyle duża, że po przecięciu przez granicę mezoregionu obie jej części spełniały warunki samodzielnych krajobrazów to nie zmieniano granicy mezoregionu. Jeżeli przecięcie powodowało, że któraś z części nie mogła stać się samodzielnym krajobrazem to korygowano granicę mezoregionu tak by mniejszą część włączyć do mezoregionu części większej. W niektórych przypadkach korygowano granice mezoregionów dociągając je do granic kompleksów leśnych i innych form pokrycia terenu lub formy rzeźby (np. krawędzi doliny), by nie tworzyć zbytniego rozdrobnienia krajobrazów. Każdorazowo w takim przypadku sprawdzano czy korekta granicy jest zgodna z uwarunkowaniami geomorfologiczno-geologicznymi (czy włączany teren ma cechy typowe dla rzeźby i geologii danego mezoregionu),
- konieczność generalizacji rozdrobnionych, mozaikowatych form rzeźby terenu i form jego pokrycia – w większości przypadków krajobrazy wydzielane nie mają całkowicie jednorodnej struktury wewnętrznej (np. polany z gruntami rolnymi w otoczeniu leśnym). Na obszarach o zróżnicowanej strukturze krajobrazu z małymi wydzieleniami zachodziła potrzeba głębokiej analizy co jest tłem, a co na tle stanowi obiekty. Zagadnienie to było bardzo czasochłonne, w szczególności w strefach podmiejskich o bardzo dużej dynamice zmian krajobrazu, w lasach o dużej różnorodności typów siedliskowych, a także w strefach o bardzo ekstensywnych formach

zagospodarowania, z licznymi nieużytkami i zaawansowanymi procesami sukcesji ekologicznej. Często też problem dotyczył rozróżniania krajobrazów gruntów ornych ze względu na dominujące małe, średnie lub duże pola. Na bardzo dużych obszarach rolnych województwa występują one w mozaice i bardzo trudno zdecydować, który typ pól stanowi tło, a który jest obiektem na tym tle. Było też dużym problemem na terenach o potencja (linie dynamicznych zmianach form rzeźby terenu, np. wydmowych,

- konieczność wykonywania studiów granic jednostek krajobrazowych podczas ich wyodrębniania – w bardzo wielu przypadkach narysowanie granicy jednostki krajobrazowej wymagało prześledzenia przebiegu tej granicy i stosowania metod interpolacji. Liczne problemy interpretacyjne sprawiały rozmyte granice lasów na skutek zarastania lub zalesiania przyległych do lasów pól. Często problemy tworzyły też jednostki osadnicze z rozpraszającą się zabudową, obszary szuwarowo-łąkowe. Jeszcze większe problemy przy ustalonych w audycie definicjach sprawiało rozróżnianie obszarów rzeźby terenu, w szczególności w strefach przejścia między równinami i formami bardziej wyniosłymi, wyżynami, płaskowyżami, terenami pagórkowatymi i falistymi,
- problem w określeniu minimalnej wielkości krajobrazu – Rozporządzenie audytowe w niektórych przypadkach określa minimalne progi powierzchniowe dla krajobrazów, w większości określając je na 100 ha. W efekcie pośrednio wskazuje, że i inne formy pokrycia o powierzchni >100 ha mogą być identyfikowane jako krajobrazy. W praktyce jednostka powierzchniowa w kształcie kwadratu o boku 1 km (np. łąka, szuwar, las) stanowi obszarowy obiekt w krajobrazie. Rozporządzenie będzie skutkowało bardzo dużą dyspersją wydzielanych krajobrazów i nadmiernym ich rozdrobnieniem. Wydzielanie bardzo dużej liczby jednostek krajobrazowych powoduje następnie ogromne problemy w dalszych [pracach, gdzie dla każdej jednostki należy dokonać rozpoznania bardzo wielu cech charakterystycznych, dokonać waloryzacji i klasyfikacji do krajobrazów priorytetowych. W przygotowanym opracowaniu przyjęto by zmierzać do wydzielenia jednostek dużych, bardziej odpowiadających koncepcji krajobrazu uznawanej przez geografów fizycznych i przyrodników niż jednostek małych, bardziej preferowanych przez architektów i architektów krajobrazu.

4. Charakterystyka zidentyfikowanych krajobrazów

Charakterystyka zidentyfikowanych krajobrazów sporządzona została zgodnie z załącznikiem nr 3 Rozporządzenia Rady Ministrów z 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych, realizując kolejny krok metodyki opracowania.

Dla każdego zidentyfikowanego wcześniej krajobrazu zinwentaryzowano cechy krajobrazów w podziale na cechy analityczne (przyrodnicze i kulturowe) oraz cechy syntetyczne. Uzyskane w ramach inwentaryzacji wyniki uwzględnione zostały w Kartach Charakterystyki Krajobrazów, zgodnie z ustalonym w Rozporządzeniu wzorem dokumentu.

4.1. Cechy analityczne

Każdy zidentyfikowany krajobraz charakteryzowany był przez cechy oraz wskaźniki analityczne. Charakterystyka taka była wymagana dla grupy cech wskazywanych jako obligatoryjne, natomiast dla niektórych cech i wskaźników miała ona charakter fakultatywny.

4.1.1. Cechy analityczne przyrodnicze

Analizowane cechy analityczne przyrodnicze krajobrazu zestawione zostały w tabeli 7 wg załącznika nr 3 Rozporządzenia (10 cech i 40 wskaźników, w tym 16 obligatoryjnych i 24 fakultatywne).

Tabela 7. Analizowane cechy przyrodnicze krajobrazu

Cecha		Wskaźnik		Rodzaje obiektów	O/F*
Oznaczenie	Nazwa	Oznaczenie	Opis wskaźnika		
A1	Obszary chronione i ochrona gatunkowa	A1a	Udział procentowy całkowitej powierzchni parków narodowych i rezerwatów przyrody oraz obszarów Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB) w powierzchni krajobrazu	% powierzchni krajobrazu	O
		A1b	Udział procentowy całkowitej powierzchni parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu (niewchodzących do wskaźnika A1a) w powierzchni krajobrazu	% powierzchni krajobrazu	O
		A1c	Liczba typów siedlisk przyrodniczych objętych siecią Natura 2000, z wyłączeniem obszarów specjalnej ochrony ptaków (PLB) w powierzchni krajobrazu	liczba	O
		A1d	Udział procentowy całkowitej powierzchni wszystkich obszarów objętych siecią Natura 2000 w powierzchni krajobrazu	% powierzchni krajobrazu	O
		A1f	Zagęszczenie na powierzchni krajobrazu: pomników przyrody, użytków ekologicznych, stanowisk dokumentacyjnych oraz zespołów przyrodniczo-krajobrazowych	liczba/km ²	O
A2	Cenne obiekty przyrodnicze nieuwzględnione	A2a	Pojedyncze obiekty geologiczne i geomorfologiczne	liczba	O

Cecha		Wskaźnik		Rodzaje obiektów	O/F*
Oznaczenie	Nazwa	Oznaczenie	Opis wskaźnika		
	w ramach cechy A1	A2b	Zbiorniki wodne naturalne i sztuczne	liczba/km ²	O
A3	Typy siedliskowe lasu i drzewostanu	A3a	Siedliska lasowe występujące w danym krajobrazie	% powierzchni krajobrazu	O
		A3b	Siedliska borowe występujące w danym krajobrazie	% powierzchni krajobrazu	O
		A3c	Siedliska łąkowe, olsowe i bagienne występujące w danym krajobrazie	% powierzchni krajobrazu	O
A4	Granice z wodami morskimi	A4	Długość brzegu morskiego, w tym długość klifów	% powierzchni krajobrazu	O
A5	Korytarze ekologiczne	A5	Udział procentowy obszarów pełniących funkcję korytarzy ekologicznych w skali ogólnopolskiej w powierzchni krajobrazu	% powierzchni krajobrazu	O
A6	Zadrzewienia lub zakrzewienia liniowe	A6a	Gęstość wszystkich liniowych zadrzewień lub zakrzewień (przydrożnych, śródpolnych, nad ciekami) i innych w powierzchni krajobrazu	km/km ²	O
A7	Rozczłonkowanie powierzchni	A7a	Gęstość cieków naturalnych w powierzchni krajobrazu	km/km ²	O
A8	Pokrycie terenu	A8a	Udział procentowy powierzchni zajętej przez lasy w powierzchni krajobrazu	% powierzchni krajobrazu	F
		A8b	Udział procentowy powierzchni zajętej przez grunty orne w powierzchni krajobrazu	% powierzchni krajobrazu	F
		A8c	Udział procentowy powierzchni zajętej przez łąki i pastwiska w powierzchni krajobrazu	% powierzchni krajobrazu	F
		A8d	Udział procentowy powierzchni zajętej przez sady i plantacje w powierzchni krajobrazu	% powierzchni krajobrazu	F
		A8e	Udział procentowy powierzchni zajętej przez wody powierzchniowe w powierzchni krajobrazu	% powierzchni krajobrazu	F
		A8f	Udział procentowy powierzchni zajętej przez obszary zabudowane w powierzchni krajobrazu	% powierzchni krajobrazu	F
		A8g	Udział procentowy powierzchni zajętej przez obszary podmokłe w powierzchni krajobrazu	% powierzchni krajobrazu	F
		A8h	Udział procentowy powierzchni zajętej przez pozostałe formy pokrycia terenu w powierzchni krajobrazu	% powierzchni krajobrazu	F
A10	Struktura przestrzenna	A10a	Różnorodność powierzchniowa	wskaźnik	O

*O – wskaźnik obligatoryjny; F – wskaźnik fakultatywny.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia

W celu obliczenia wartości wskaźników dla poszczególnych krajobrazów zgromadzono bazę danych przestrzennych dla całego województwa, które następnie pogrupowano według wskaźników i poddano analizom przestrzennym. Dla każdego analizowanego wskaźnika wyliczana była wartość odnosząca się do udziału % w powierzchni krajobrazu, wskaźnika powierzchniowego (liczba/km²), wartości liczbowej, wartości liniowej km/km² lub powierzchniowej (ha). Wartość wskaźnika A10a wyliczana była ze wzoru wskazanego w Rozporządzeniu.

Na obszarze województwa opolskiego przeanalizowano ogółem 23 wskaźniki przyrodnicze, w tym 15 z 16 wskaźników obligatoryjnych (pominięto wskaźnik A4 - długość brzegu morskiego) i 8 z 24 wskaźników fakultatywnych, co związane było głównie z niedostępnością odpowiednich danych podstawowych dla całego obszaru województwa.

Przy tworzeniu bazy danych obiektów służących do określenia wartości cech analitycznych - przyrodniczych korzystano z następujących źródeł danych:

- Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody GDOŚ (wg stanu na 31.01.2021 r.),
- Siedliska przyrodnicze obszarów Natura 2000, RDOŚ,
- Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski 1:50 000 - szkice geomorfologiczne,
- Baza Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k),
- Bank Danych o Lasach – siedliska lasowe,
- Koncepcja korytarzy ekologicznych w województwie opolskim.

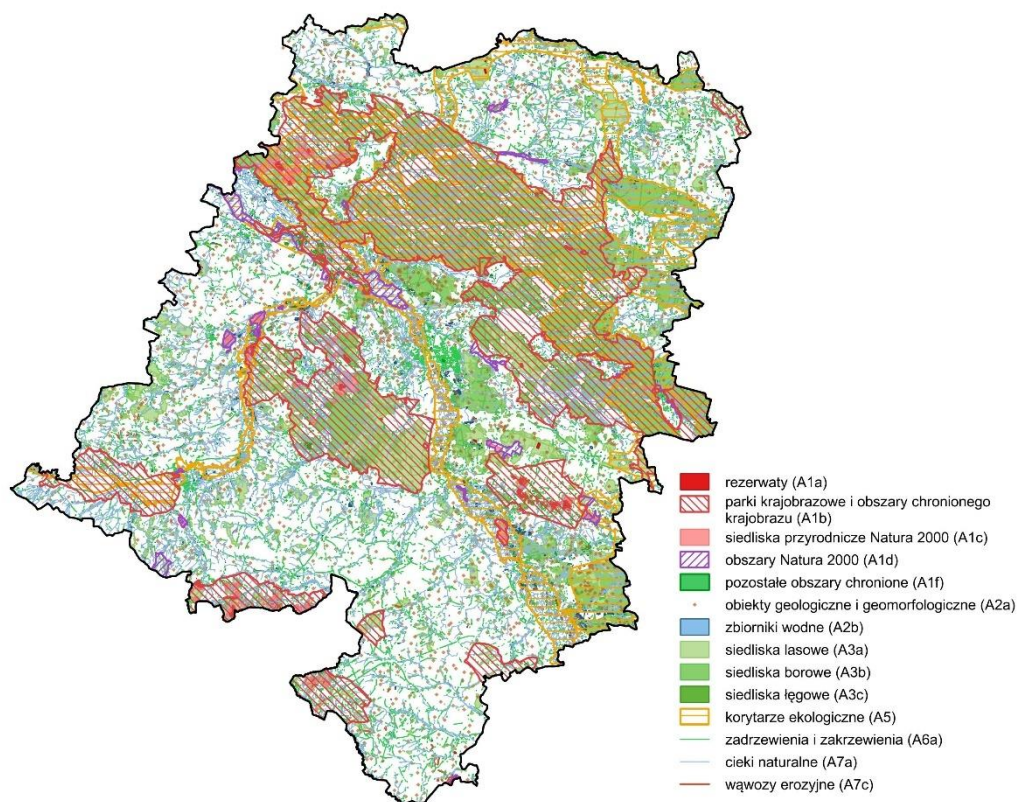
Zgromadzona baza danych zawiera 136 925 obiektów zgrupowanych w następujących cechach przyrodniczych (tabela 8 i ryc. 6).

Tabela 8. Zestawienie liczby analizowanych obiektów wg cech przyrodniczych

Cechy przyrodnicze	Liczba obiektów
A1 - Obszary chronione i ochrona gatunkowa	1540
A2 - Cenne obiekty przyrodnicze nieuwzględnione w ramach cechy A1	7588
A3 - Typy siedliskowe lasu i drzewostanu	90590
A5 - Korytarze ekologiczne	8
A6 - Zadrzewienia lub zakrzewienia liniowe	9766
A7 - Rozczłonkowanie powierzchni	21419
A8 - Pokrycie terenu	5190
A10 - Struktura przestrzenna	824
Razem	136925

Źródło: Opracowanie własne

Ryc. 6. Rozmieszczenie obiektów dla określenia cech analitycznych - przyrodniczych w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne

4.1.2. Cechy analityczne kulturowe

Cechy analityczne kulturowe krajobrazu zostały określone wg metodyki analogicznej dla cech przyrodniczych. Przy obliczaniu wskaźników kulturowych należało wziąć pod uwagę zabytki oraz obiekty, które nie noszą cech zabytkowych (nie spełniają m.in. takich kryteriów jak dawność lub historyczność), ale charakteryzują je wartości estetyczne lub emocjonalne lub są istotne dla wartości danego krajobrazu (obiekty wyróżniające się).

Przy tworzeniu bazy danych obiektów służących do określenia wartości cech analitycznych - kulturowych korzystano z następujących źródeł danych:

- Rejestr zabytków nieruchomości województwa opolskiego,
- Rejestr zabytków archeologicznych województwa opolskiego,
- Wojewódzka ewidencje zabytków i gminne ewidencje zabytków,
- gminne programy ochrony zabytków,
- pomocniczo strony internetowe pasjonatów zabytków jak np.: *fotopolska.eu*, *polska-org.pl*, *polskiezabytki.pl*,
- literatura związana z zabytkami techniki.

Analizowane cechy kulturowe zestawione zostały w tabeli 9 wg załącznika nr 3 Rozporządzenia (13 cech i 65 wskaźników, z których 38 miało charakter obligatoryjny, a 27 fakultatywny). Dla każdego analizowanego wskaźnika wyliczana była jego wartość, odnosząca się do wskaźnika powierzchniowego (liczba/km²).

Tabela 9. Analizowane cechy kulturowe krajobrazu

Cecha		Wskaźnik		Rodzaje obiektów	O/F*
Oznaczenie	Nazwa	Oznaczenie	Opis wskaźnika		
B1	Obiekty archeologiczne	B1a	Grodzisko		O
		B1b	Osada		
		B1c	Cmentarzysko		
		B1d	Stanowisko archeologiczne		
		B1e	Pojedynczy kurhan		
		B1f	Obiekt archeologiczny o nieustalonej funkcji lub nieprzebadany	Pozostałe wyróżniające się obiekty niezaliczone do wskaźników B1a - B1e i ujęte w rejestrach zabytków	
B2	Układy ruralistyczne i obiekty zabudowy wiejskiej i podmiejskiej	B2c	Stopień zachowania tradycyjnej zabudowy wiejskiej na działce siedliskowej	1. Zachowany i cenny cały układ zagrody z budynkiem lub budynkami mieszkalnym(i), inwentarskim(i), składowym(i) i innym(i) gospodarczym(i) o charakterystycznych cechach regionalnych (konstrukcja, forma, detal)	O
				2. Zachowany częściowo układ zagrody z budynkiem lub budynkami mieszkalnym(i), inwentarskim(i), składowym(i) lub innym(i) o charakterystycznych cechach regionalnych (konstrukcja, forma, detal)	
				3. Budynki mieszkalne, składowe lub gospodarcze niewystępujące w układzie zagrody o charakterystycznych cechach regionalnych (konstrukcja, forma, detal)	
		B2d	Relikty gospodarki folwarczno-dworskiej	1. Pałace	O
				2. Dwory	
				3. Zabudowania dworskie (stajnie, wozownie, czworaki)	
				4. Parki podworskie lub przypałacowe z małą architekturą i stawami	
B2f	Obiekty związane z wypasem	5. Karczmy	O		
		6. Wiejskie place (z relikdami, np. przegierze, wiejskie stawy tzw. kaczeńce)			
B2j	Inne obiekty zabudowy wiejskiej	7. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	F		
		1. Szałasy			
B4	Obiekty architektury warownej, obronnej i wojskowej	B4a	Ufortyfikowane miasta, grody	2. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	O
				3. Dawne grody	
				4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	
				1. Inkastelowane klasztory	
		2. Obmurowane, obwałowane kościoły			

Cecha		Wskaźnik		Rodzaje obiektów	O/F*
Oznaczenie	Nazwa	Oznaczenie	Opis wskaźnika		
		B4c	Obiekty w miejscach granicznych, punktach widokowych itp.	3. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	O
				1. Zamki obronne	
				2. Warownie	
		B4d	Obwarowania starych miast o rodowodzie średniowiecznym	3. Strażnice	O
				4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	
				1. Mury miejskie	
		B4f	Inne obiekty warowne, obronne i wojskowe	2. Fosy	O
				3. Barbakany	
				4. Bramy	
		B4f	Inne obiekty warowne, obronne i wojskowe	5. Palisady	O
				6. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	
				Pozostałe wyróżniające się obiekty architektury warownej, obronnej i wojskowej niezaliczone do wskaźników B4a - B4c	
B6	Obiekty rzemiosła i przemysłu	B6a	Obiekty związane z przetwórstwem drewna i zasobów leśnych	1. Smolarnie i potażnie	O
				2. Mielerze i retorty	
				3. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	
		B6b	Obiekty małej hydroenerget	1. Młyny	O
				2. Turbiny wodne	
				3. Młynówki	
				4. Kanały	
B6c	Obiekty dawnego hutnictwa	5. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	O		
		1. Kuźnice			
		2. Dymarki			
B6d	Obiekty rzemiosła włókienniczego	3. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	O		
		1. Tkalnie			
		2. Foliuze			
		3. Garbarnie, farbiarnie			
B6e	Obiekty przemysłu spożywczego	4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	O		
		1. Browary			
		2. Gorzelnie			
		3. Cukrownie			
		4. Silosy na zboża			
		5. Wiatraki drewniane			
B6f	Obiekty przetwórstwa skalnego	6. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	O		
		1. Cementownie			
		2. Wapienniki			
		3. Cegielnie			
B6g	Inne obiekty przemysłu i rzemiosła	Pozostałe wyróżniające się obiekty rzemiosła i przemysłu niezaliczone do wskaźników B6a-B6f	F		
B7	Kompleksy religijne i obiekty kultu	B7a	Obiekty kultu wyznania katolickiego	1. Klasztory	O
				2. Kalwarie	
				3. Kościoły	
B7b	Obiekty wyznań innych niż katolickie	4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	O		
		1. Cerkwie			
		2. Meczety			
		3. Synagogi			
		4. Kościoły ewangelickie			
B7c	Cmentarze	5. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	O		
		1. Komunalne			
				2. Katolickie	

Cecha		Wskaźnik		Rodzaje obiektów	O/F*	
Oznaczenie	Nazwa	Oznaczenie	Opis wskaźnika			
				3. Żydowskie	O	
				4. Prawosławne		
				5. Grekokatolickie		
				6. Protestanckie		
				7. Muzułmańskie		
				8. Menonickie		
		9. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika				
		B7d	Obiekty i skupienia obiektów małej architektury sakralnej	1. Kaplice i kapliczki		O
				2. Drogi krzyżowe		
		3. Figury świętych				
		4. Krzyże przydrożne i wolnostojące				
		5. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika				
B7e	Obiekty i miejsca kultu przedchrześcijańskiego i niechrześcijańskiego	1. Kamienne kręgi	O			
		2. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika, w szczególności miejsca sobót, sabatów, dziadów				
B8	Miejsca martyrologii i pamięci	B8a	Miejsca po rozegranych bitwach i wojnach	1. Pola bitew	O	
				2. Miejsca ważnych potyczek i akcji wojennych		
		B8b	Miejsca masowych straceń	1. Obozy masowej zagłady	O	
				2. Miejsca straceń		
		B8c	Miejsca upamiętnienia	1. Cmentarze wojenne	O	
				2. Cmentarze choleryczne i inne epidemiczne		
3. Kopce						
		4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika				
B9	Obiekty architektury mieszczańskiej i rezydencjalnej	B9a	Obiekty i zespoły rezydencjalne	1. Zabytkowe kamienice i ich zespoły	O	
				2. Pałace i dwory		
				3. Wille		
				4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika		
		B9b	Obiekty użyteczności publicznej	1. Osiedla o charakterystycznej architekturze	O	
				2. Specyficzne pojedyncze domy (np. domy stalowe) poza osiedlami		
				3. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika		
		B9c	Obiekty użyteczności publicznej	1. Poczty	O	
				2. Banki		
				3. Sądy		
				4. Szpitale		
				5. Teatry, filharmonie		
6. Szkoły						
7. Ratusze						
8. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika						
B9d	Obiekty handlowe	1. Kramy	O			
		2. Sukiennice				
		3. Jatki				
		4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika				
B9e	Historyczne przestrzenie publiczne	1. Rynki i place	O			
		2. Parki miejskie i charakterystyczne skwery				
		3. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika				
B9f	Inne obiekty architektury mieszczańskiej i rezydencjalnej	Pozostałe wyróżniające się obiekty architektury mieszczańskiej i rezydencjalnej niezaliczone do wskaźników B9a - B9e	O			
B10	Historyczne obiekty	B10a	Obiekty służące funkcji transportowej i podróźnej	1. Dworce kolejowe	O	
				2. Zajezdnie		
				3. Mosty, wiadukty		

Cecha		Wskaźnik		Rodzaje obiektów	O/F*
Oznaczenie	Nazwa	Oznaczenie	Opis wskaźnika		
	infrastruktury komunikacyjnej			4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	O
		B10c	Obiekty hydrotechniczne	1. Przystanie wodne 2. Stare stocznie 3. Historyczne kanały wodne 4. Akwedukty, jazy, śluzy 5. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	
B11	Obiekty architektury uzdrowskiej, turystyczno-rekreacyjnej, wypoczynkowej, sportowej, obserwacyjnej i nawigacyjnej	B11a	Obiekty architektury sanatoryjnej	1. Sanatoria 2. Pijalnie wód 3. Domy zdrojowe 4. Tężnie 5. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	O
		B11b	Obiekty turystyczne i rekreacyjne	1. Amfiteatry 2. Ogrody botaniczne 3. Arboreta 4. Palmiarnie 5. Promenady 6. Mola 7. Deptaki 8. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	O
		B11c	Obiekty noclegowe, hotelowe i gastronomiczne	1. Schroniska turystyczne 2. Bacówki turystyczne 3. Hotele o wyróżniającej się architekturze 4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika	F
B12	Obiekty chronione	B12a	Obiekty wpisane na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO		O
		B12b	Formy ochrony zabytków	1. Wpis do rejestru zabytków 2. Uznanie za pomnik historii 3. Utworzenie parku kulturowego 4. Ustalenia ochrony w mpzp albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację decyzji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego	O

*O – wskaźnik obligatoryjny; F – wskaźnik fakultatywny.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia

Na obszarze województwa opolskiego przeanalizowano ogółem 43 wskaźniki kulturowe, w tym wszystkie z 38 wskaźników obligatoryjnych i 5 z 27 wskaźników fakultatywnych (brak dostępności danych).

Zgromadzona baza danych zawiera 18 153 obiektów zgrupowanych w ramach w następujących cech kulturowych (tabela 10).

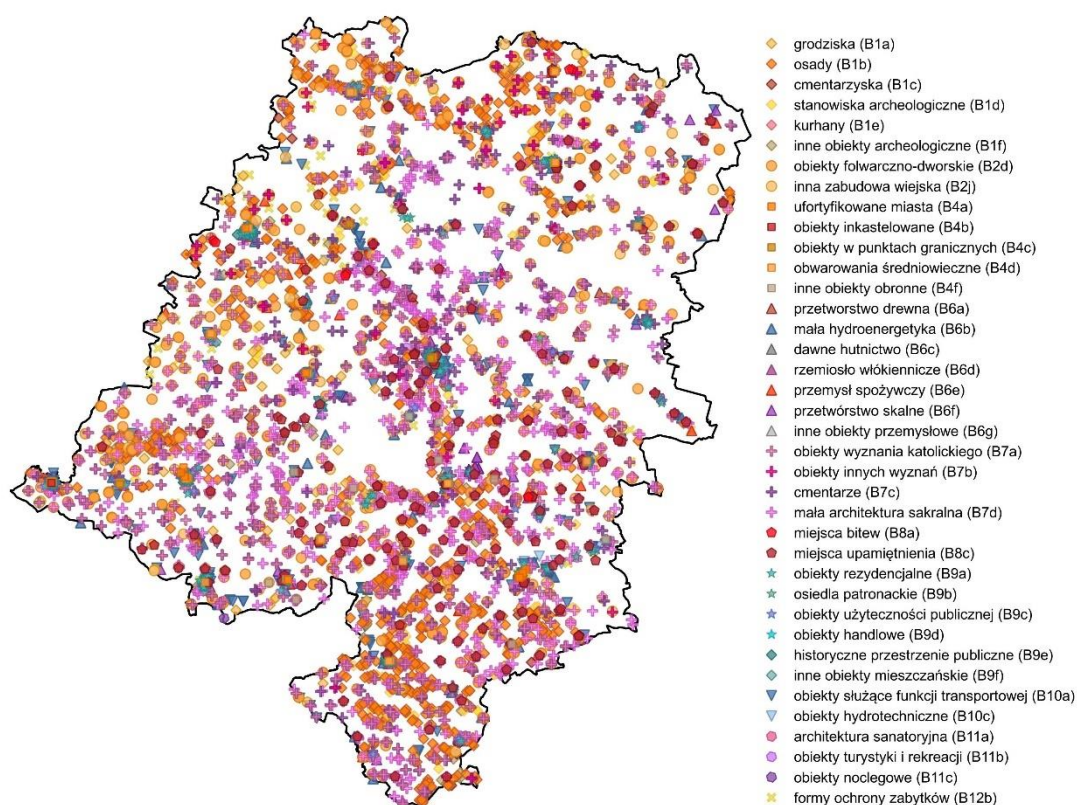
Tabela 10. Zestawienie liczby analizowanych obiektów wg cech kulturowych

Cechy kulturowe	Liczba obiektów
B1 - Obiekty archeologiczne	1220

B2 - Układy ruralistyczne i obiekty zabudowy wiejskiej i podmiejskiej	10736
B4 - Obiekty architektury warownej, obronnej i wojskowej	66
B6 - Obiekty rzemiosła i przemysłu	354
B7 - Kompleksy religijne i obiekty kultu	2619
B8 - Miejsca martyrologii i pamięci	195
B9 - Obiekty architektury mieszczańskiej i rezydencjalnej	2120
B10 - Historyczne obiekty infrastruktury komunikacyjnej	280
B11 - Obiekty architektury uzdrowiskowej, turystyczno-rekreacyjnej, wypoczynkowej, sportowej, obserwacyjnej i nawigacyjnej	25
B12 - Obiekty chronione	538
Razem	18153

Źródło: Opracowanie własne

Ryc. 7. Rozmieszczenia obiektów dla określenia cech analitycznych - kulturowych w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Cechy syntetyczne

Cechy syntetyczne określają w sposób ogólny zjawiska bezpośrednio niemierzalne, mające charakter złożony i zależne od bardzo wielu cech szczegółowych (analitycznych). Charakterystyki cech syntetycznych dokonuje się zgodnie z metodyką określoną w tabeli 3 załącznika nr 3 Rozporządzenia, poddając analizie 5 cech:

- C1 – tradycja,
- C2 – tożsamość,
- C3 – Swojskość,
- C4 – funkcje podstawowe krajobrazu,
- C5 – funkcje uzupełniające krajobrazu.

Podobnie jak w przypadku cech analitycznych, również w obrębie cech syntetycznych Rozporządzenie wskazuje cechy obligatoryjne i fakultatywne.

Cechy obligatoryjne to:

- tradycja, ujmowana jako cecha związana z tradycyjną sztuką budowlaną, formami architektonicznymi lub też tradycyjnymi sposobami użytkowania terenu i stylu życia społeczności zamieszkującej obszar danego krajobrazu; w obszarach tradycyjnych kultywowane są regionalne wzory budownictwa, architektura, detal stylistyczny, sposoby użytkowania ziemi, zachowana jest tradycyjna fizjonomia regionu i tradycje niematerialne (lokalne, regionalne), a także symbolika przestrzeni, w szczególności *sacrum* i *genius loci*;
- funkcje podstawowe krajobrazu, ujmowane jako dominujące przeznaczenie obszaru wynikające z występującego zestawu cech i elementów przyrodniczych lub wprowadzonych na danym obszarze przez człowieka dla realizacji określonych celów.

Cechy fakultatywne to cechy, które możliwe są do ustalenia w drodze badań ankietowych społeczności lokalnych:

- tożsamość, ujmowana jako cecha związana z kultywowaniem przez mieszkańców idei, przekonań, poglądów religijnych, przynależności historycznych, etnicznych, językowych, kultywowania specyficznych obyczajów;
- swojskość, ujmowana jako cecha związana z poczuciem przynależności i przywiązania ludności do miejsca zamieszkania.
- funkcje uzupełniające krajobrazu, ujmowane jako spełniające dodatkowe lub występujące okresowo, wynikające z obecności specyficznego zestawu cech i elementów przyrodniczych lub wprowadzonych przez człowieka.

4.2.1. Tradycja

Zgodnie z Rozporządzeniem krajobrazy tradycyjne to obszary charakteryzujące się materialnymi lub niematerialnymi dowodami tradycji, w szczególności budowlanej, architektonicznej lub tradycji użytkowania terenu i stylu życia społeczności zamieszkującej obszar danego krajobrazu. Kultywowane są regionalne wzory budownictwa, architektura, detal stylistyczny, sposoby użytkowania ziemi, zachowana jest tradycyjna fizjonomia regionu i tradycje niematerialne (lokalne, regionalne), a także symbolika przestrzeni, w szczególności *sacrum* i *genius loci*.

Obiekty lub zjawiska, świadczące o zachowaniu tradycji występują punktowo, tworzą ciągi lub nieregularne zbiory na ponad 50% powierzchni opisywanego obszaru. Krajobrazy, w których bezpośrednio ślady tradycji lokalnych lub regionalnych ujawniają się na mniej niż 50% powierzchni danego krajobrazu, nie spełniają warunku kwalifikacji do krajobrazów tradycyjnych.

Dla ustalenia tradycyjności krajobrazu województwa opolskiego przeanalizowane zostały cechy dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego (punktowe, liniowe, obszarowe) o charakterze materialnym i niematerialnym, wpływające na specyfikę krajobrazu, sposób jego zagospodarowania, które zostawiły swój ślad w przestrzeni lub są w niej obecne ideowo (*genius loci*). Pod uwagę wzięto cechy:

- o szczególnym znaczeniu dla kultury i historii kraju – pomniki historii i parki kulturowe,
- o zachowanych, historycznych założeniach architektonicznych i ruralistycznych,
- związane z materialnym aspektem obiektów budowlanych (konstrukcje, układ zabudowy zagrody, budulec, tradycja przemysłowa),
- związane z aspektami niematerialnymi przestrzeni kulturowej, w szczególności z symboliką przestrzeni, kształtowaniem tożsamości narodowej (miejsca martyrologii narodowej, obiekty kultu religijnego różnych wyznań),
- formy przyrodnicze o wyjątkowych, chronionych wartościach, rzutujące na zagospodarowanie terenu (parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, rezerваты przyrody),
- obiekty przyrodnicze, wyróżniające się w przestrzeni zurbanizowanej (założenia ogrodowo-parkowe, ogrody zoologiczne, ogrody botaniczne, arboreta),
- układy zieleni urządzonej i nieurządzonej, wyróżniające się w przestrzeni i pełniące funkcje ekologiczne (cementarze, zadrzewienia liniowe, zakrzaczenia),
- związane z kultywowaniem pamięci o historii miejsca i tradycji materialnej obszaru,
- ujęte na światowej lub krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Ponieważ w ramach audytu krajobrazowego nie przeprowadzono ankietyzacji społeczności lokalnych dotyczących tożsamości i swojskości krajobrazu, do analizy tradycyjności krajobrazu wykorzystano również kulturowe cechy niematerialne o cechach tożsamościowych, związane z kultywowaniem obyczaju, stylem życia (gwara, wyznanie religijne) oraz produktami regionalnymi i tradycją kulinarną. Obiekty, obszary lub zjawiska, świadczące o zachowaniu tradycji występują punktowo, tworzą ciągi lub nieregularne zbiory na ponad 50% powierzchni opisywanego obszaru uzyskują dodatkową punktację, uwzględnioną w Karcie Charakterystyki Krajobrazu.

Biorąc pod uwagę wskaźnik kryterialny, decydujący o istnieniu lub nie dowodów tradycji, na obszarze województwa jako cechę spełniającą powyższe kryterium kwalifikacyjne wskazano historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne. Występują one w 53 jednostkach krajobrazowych (układy urbanistyczne – 8, układy ruralistyczne – 45).

4.2.2. Funkcje podstawowe krajobrazu

Funkcje podstawowe krajobrazu zgodnie z Rozporządzeniem określono jako dominujące przeznaczenie obszaru, wynikające z występującego zestawu cech i elementów przyrodniczych lub antropogenicznych. Dla każdego krajobrazu określono maksymalnie po 2 funkcje podstawowe, na podstawie dokumentów, map, zdjęć, wizji terenowych.

Do dominujących funkcji krajobrazowych, stwierdzonych w województwie opolskim zaliczają się:

- funkcje schronienia, w tym funkcja osadnicza 1A,
- funkcja ochrony przyrody 3,
- funkcja ekologiczna 2,

- funkcja materialno-zaopatrzeniowa, w szczególności produkcji rolniczej 4A, produkcji leśnej 4B, gospodarki wodnej i rybackiej 4C, funkcję przemysłową 4E,
- funkcja energozaopatrzeniowa (produkcji energii), w szczególności funkcja energetyczna 6A i funkcja górnicza 6B,
- funkcja komunikacyjna, w szczególności funkcja transportowa 7A,
- funkcja rekreacyjna, w szczególności: funkcja rozrywkowo-wypoczynkowa 9A, funkcja turystyczna i funkcja rekreacyjno-sportowa 9C;
- funkcja duchowa, w szczególności funkcja sakralna, w tym religijna 10A i funkcja symboliczna 10B.

Informacja o funkcji podstawowej krajobrazu uwidoczniona została, zgodnie z Rozporządzeniem, w Karcie Charakterystyki Krajobrazu.

4.2.3. Karta Charakterystyki Krajobrazu

Zgodnie z załącznikiem nr 3 do Rozporządzenia dla każdego zidentyfikowanego krajobrazu wypełnia się *Kartę Charakterystyki Krajobrazu*, w której wskazuje się wszystkie cechy spośród wskazanych w tabelach 1-3 (cechy analityczne, cechy kulturowe, cechy syntetyczne) jako obligatoryjne oraz te z wymienionych jako fakultatywne, które są istotne dla danego krajobrazu, a jednocześnie możliwe do zidentyfikowania na obszarze całego województwa. Karty Charakterystyki Krajobrazu mogą być sporządzone wyłącznie w formie elektronicznej.

Wypełnienie Karty Charakterystyki Krajobrazu polega na:

- 1) podaniu dla każdej cechy określonej w tabelach 1-3 jako obligatoryjna wartości wskaźnika zgodnie z jego opisem oraz we wskazanej jednostce albo jednego z oznaczeń:
  - a) "0"- gdy dane zjawisko lub obiekt nie występuje,
  - b) "bd" - gdy brak jest dostępnych danych dla całego województwa w tym zakresie;
- 2) podaniu dla istotnych cech określonych w tabelach 1-3 jako fakultatywne wartości wskaźnika zgodnie z jego opisem oraz we wskazanej jednostce.

Karta Charakterystyki Krajobrazu składa się z 5 modułów, z których pierwsze cztery są obligatoryjne dla wszystkich krajobrazów, natomiast moduł piąty (V) opracowuje się tylko dla krajobrazu priorytetowego:

- Moduł I – metryczka ogólna krajobrazu,
- Moduł II – cechy analityczne,
- Moduł III – cechy syntetyczne,
- Moduł IV – Wyniki porównania z innymi krajobrazami,
- Moduł V – dokumentacja fotograficzna i kartograficzna.

4.2.3.1. Moduł I – metryczka ogólna krajobrazu

Załącznik nr 3 do Rozporządzenia zawiera wzór karty charakterystyki i metryczki ogólnej każdego krajobrazu. Metryczka zawiera podstawowe informacje na temat krajobrazu dotyczące indywidualnego kodu, typu i podtypu krajobrazu, typu rzeźby terenu, kodu i nazwy mezoregionu, typu krajobrazu naturalnego, kodu i nazwy podokręgu geobotanicznego, typu krajobrazu roślinności potencjalnej, kodu i typu regionu historyczno-kulturowego, położenia administracyjnego (wzór poniżej).

Tabela 11. Przykładowa Karta Charakterystyki Krajobrazu – Moduł I. Metryczka ogólna krajobrazu

Moduł I. Metryczka ogólna krajobrazu		
Kod krajobrazu	16-318.53-06	
Typ, podtyp krajobrazu	9. Miejskie	
	9a. Miejscowości z zachowanym układem historycznym	
Typ rzeźby terenu	A. Krajobrazy równinne	
Kod mezoregionu	318.53	
Nazwa mezoregionu	Równina Wrocławska	Położenie administracyjne
Typ krajobrazu naturalnego ¹⁾	4.1.1. - Krajobrazy dolin i obniżeń, zalewowych den dolin - akumulacyjne, równin zalewowych w terenach nizinnych i wyżynnych	Gmina Brzeg
Kod podokręgu geobotanicznego ²⁾	B.5.1.e	
Nazwa podokręgu geobotanicznego ²⁾	Doliny Odry „Dobrzeń Wielki - Brzeg (159-205 km)”	
Typ krajobrazu roślinności potencjalnej ³⁾	3 - Nadrzeczny łęg jesionowo-wiązowy	
Kod regionu historyczno-kulturowego ⁴⁾	I.D.7	Data opracowania zidentyfikowanego krajobrazu
Typ regionu historyczno-kulturowego ⁴⁾	Ziemia Wrocławska	11.09.2020

1) Richling A., Dąbrowski A., 1995 r., Typy krajobrazów naturalnych. Mapa 1:1 500 000 [w:] Atlas Rzeczypospolitej Polskiej, Główny Geodeta Kraju, PPWK im. E. Romera S.A., Warszawa.

2) Matuszkiewicz J. M., 2008 r., Regionalizacja geobotaniczna Polski, IGI PAN, Warszawa.

3) Matuszkiewicz W., Faliński J. B., Kostrowicki A. S., Matuszkiewicz J. M., Olaczek R., Wojterski T., 1995 r., Potencjalna roślinność naturalna Polski. Mapa przeglądowa 1:300 000. IGI PAN Warszawa (mapa cyfrowa).

4) Plit. J., 2016 r., Krajobrazy kulturowe Polski i ich przemiany, IGI PAN, Warszawa.

Źródło: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 537)

4.2.3.2. Moduł II – cechy analityczne

Dla każdego zidentyfikowanego krajobrazu określono cechy oraz właściwe dla nich wskaźniki analityczne – określone na podstawie tabeli 1 i 2, dla których wskaźniki mają wartość niezerową, w tym:

- a) **Cechy charakterystyczne typologiczne**, oznaczające cechy obszarów, obiektów lub procesów, których obecność jest powszechna w danym regionie i które zostały wybrane jako właściwe dla danego podtypu krajobrazu, zgodnie z załącznikiem nr 2. Wybór właściwych cech typologicznych dla poszczególnych podtypów polegał na porównaniu wszystkich zidentyfikowanych cech występujących we wszystkich krajobrazach na obszarze województwa

o tym samym podtypie. Jeżeli dana cecha występowała w co najmniej 75% krajobrazów o danym podtypie, uznano ją za cechę charakterystyczną typologiczną.

- b) **Cechy unikatowe** to atrybuty przestrzeni, które nie są cechami charakterystycznymi danego podtypu krajobrazu i które występują w maksymalnie 5% krajobrazów danego podtypu w województwie. Cechy unikatowe to cechy różnicujące w sposób jednoznaczny krajobrazy tego samego podtypu. Na występowanie cech unikatowych wpływa niepowtarzalność i odrębność danego krajobrazu w stosunku do innych krajobrazów z tego samego podtypu. Z matematycznego punktu widzenia, warunek unikatowości możliwy jest do spełnienia dla krajobrazów, w których w danym podtypie zidentyfikowano nie mniej niż 20 krajobrazów (warunek 5% będzie spełniony, gdy dana cecha wystąpi w 1 krajobrazie). W przypadku województwa opolskiego warunek ten dochowany został dla 9 podtypów krajobrazowych.

Tabela 12. Przykładowa Karta Charakterystyki Krajobrazu – Moduł II. Cechy analityczne, charakterystyczne typologicznie i unikatowe

Moduł II. Cechy analityczne				
Lp.	Cecha	Wskaźnik	Wartość	Informacje dodatkowe
Blok 1. Cechy charakterystyczne typologiczne				
1.	A7 - Rozczłonkowanie powierzchni	A7a - Gęstość cieków naturalnych w powierzchni krajobrazu	3,633 km/km ²	
2.	A8 - Pokrycie terenu	A8a - Udział procentowy powierzchni zajętej przez lasy w powierzchni krajobrazu	60,640%	
3.		A8b - Udział procentowy powierzchni zajętej przez grunty orne w powierzchni krajobrazu	0,207%	
4.		A8c - Udział procentowy powierzchni zajętej przez łąki i pastwiska w powierzchni krajobrazu	14,153%	
5.		A8h - Udział procentowy powierzchni zajętej przez pozostałe formy pokrycia terenu w powierzchni krajobrazu	7,541%	
6.	A10 - Struktura przestrzenna	A10a - Różnorodność powierzchniowa	1,738	
Blok 2. Cechy unikatowe				
1.	B1 - Obiekty archeologiczne	B1f - Obiekt archeologiczny o nieustalanej funkcji lub nieprzebadany	1,033 ob./km ²	
2.	B9 - Obiekty architektury mieszczańskiej i rezydencjalnej	B9a - Obiekty i zespoły rezydencjalne	4,132 ob./km ²	
3.	B10 - Historyczne obiekty infrastruktury komunikacyjnej	B10a - Obiekty służące funkcji transportowej i podróźnej	2,066 ob./km ²	
4.	B11 - Obiekty architektury uzdrowiskowej, turystyczno-rekreacyjnej, wypoczynkowej, sportowej, obserwacyjnej i nawigacyjnej	B11a - Obiekty architektury sanatoryjnej	7,231 ob./km ²	

Źródło: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 537)

4.2.3.3. Moduł III – cechy syntetyczne

W module III uwzględnione zostały cechy syntetyczne krajobrazu – tradycję i podstawową funkcję krajobrazu. Wartość 1 uzyskały krajobrazy, w których obiekty lub zjawiska, świadczące o zachowaniu tradycji występują punktowo, tworzą ciągi lub nieregularne zbiory na ponad 50% powierzchni opisywanego obszaru. Wartość 2 uzyskały krajobrazy, w których nie ujawniły się bezpośrednie ślady tradycji lokalnych lub regionalnych, lub ujawniają się one na mniej niż 50% powierzchni danego krajobrazu.

W przypadku podstawowych funkcji krajobrazu nastąpiło ich przeniesienie z wcześniej przeprowadzonych analiz cech syntetycznych.

Tabela 13. Przykładowa Karta Charakterystyki Krajobrazu – Modułu III. Cechy syntetyczne

Moduł III. Cechy syntetyczne	
Cecha	Wartość wskaźnika
Tradycja	2
Tożsamość	
Swojskość	
Funkcje podstawowe krajobrazu	3 - funkcja ochrony przyrody 9A - funkcja rekreacyjna - funkcja rekreacyjno-sportowa
Funkcje uzupełniające krajobrazu	

Źródło: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 537)

4.2.3.4. Moduł IV – wyniki porównania z innymi krajobrazami

W ramach modułu IV dokonano porównania poszczególnych cech charakterystycznych typologicznie z innymi krajobrazami zaklasyfikowanymi do tego samego podtypu i obliczono wielokrotność odchylenia standardowego od wartości średniej dla podtypu. Wyniki uzyskane w tym module uwzględniono przy wypełnianiu Karty Oceny Krajobrazu. W przypadku wystąpienia w danym podtypie jednego krajobrazu, brak było możliwości obliczenia odchylenia standardowego. Sytuacja taka miała miejsce w przypadku krajobrazów o podtypie 2b (bagiennie-łąkowe z dominacją torfowisk niskich), 10a (wielkowiejskie zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych), 10f (wielkowiejskie wielkie nekropolie), 11b (wodnogospodarcze – nabrzeża portowe, stocznie, porty morskie i rzeczne), 12b (przemysłowe i energetyczne – wielkie kompleksy elektrowni konwencjonalnych oraz wielkie farmy wiatrowe) i 15 ludyczne – parki rozrywki).

Obliczenia modułu IV dokonane zostały w przypadku cech analitycznych, charakterystycznych typologicznie dla cech przyrodniczych i kulturowych, obliczonych w module II. W następnym etapie obliczona została średnia arytmetyczna ze wszystkich wartości wskaźnika w ramach danego podtypu. W następnym etapie dokonano obliczenia różnicy między wartością cechy charakterystycznej wybranego krajobrazu i średnią arytmetyczną danej cechy charakterystycznej całego podtypu. Następnie obliczono odchylenie standardowe dla danej cechy charakterystycznej w ramach danego podtypu, a następnie iloraz z otrzymanej różnicy w stosunku do odchylenia standardowego. W rezultacie końcowym dla danego krajobrazu uzyskano krotność odchylenia standardowego

od średniej dla całego podtypu. Uzyskany tak wynik pozwalał na porównanie z wszystkimi krajobrazami tego samego podtypu.

Tabela 14. Przykładowa Karta Charakterystyki Krajobrazu – Moduł IV. Wyniki porównania z innymi krajobrazami

Moduł IV. Wyniki porównania z innymi krajobrazami			
Nr	Cecha	Wskaźnik	Porównanie ze wszystkimi krajobrazami tego samego podtypu w województwie
1.	A8 - Pokrycie terenu	A8c	wartość wskaźnika jest o 1 odch. std. niższa niż średnia dla wszystkich krajobrazów podtypu
2.		A8e	wartość wskaźnika jest o 1 odch. std. wyższa niż średnia dla wszystkich krajobrazów podtypu
3.		A8f	wartość wskaźnika jest równa średniej dla wszystkich krajobrazów podtypu
4.		A8h	wartość wskaźnika jest o 2 odch. std. wyższa niż średnia dla wszystkich krajobrazów podtypu
5.	A10 - Struktura przestrzenna	A10a	wartość wskaźnika jest o 1 odch. std. niższa niż średnia dla wszystkich krajobrazów podtypu
6.	B7 - Kompleksy religijne i obiekty kultu	B7a	wartość wskaźnika jest o 1 odch. std. wyższa niż średnia dla wszystkich krajobrazów podtypu
7.	B9 - Obiekty architektury mieszczańskiej i rezydencjalnej	B9a	wartość wskaźnika jest o 1 odch. std. wyższa niż średnia dla wszystkich krajobrazów podtypu
8.		B9c	wartość wskaźnika jest o 1 odch. std. wyższa niż średnia dla wszystkich krajobrazów podtypu
9.		B9e	wartość wskaźnika jest o 2 odch. std. wyższa niż średnia dla wszystkich krajobrazów podtypu
10.	B12 - Obiekty chronione	B12b	wartość wskaźnika jest o 2 odch. std. wyższa niż średnia dla wszystkich krajobrazów podtypu

Źródło: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 537)

4.2.3.5. Moduł V – dokumentacja fotograficzna i kartograficzna

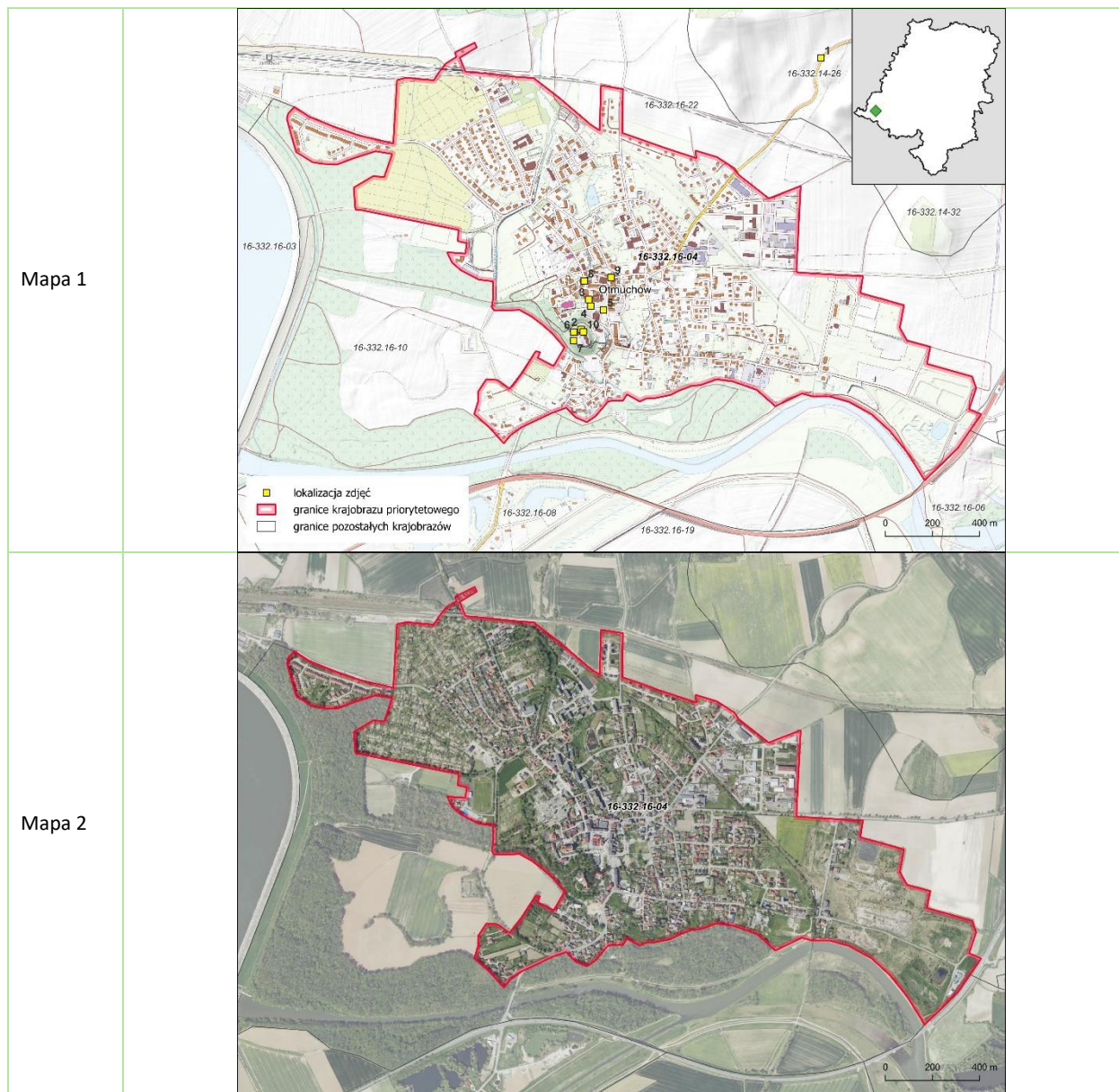
Dokumentacja fotograficzna i kartograficzna sporządzona została obligatoryjnie dla krajobrazów priorytetowych. Dokumentacja fotograficzna zawiera fotografię wraz z metryczką obejmującą m.in. kod krajobrazu i nazwę obiektu, imię i nazwisko autora, datę wykonania i georeferencję. Fotografie przedstawiają cechy i obiekty oraz ogólne plany obrazujące fizjonomię i styl krajobrazu.

Dokumentacja kartograficzna zawiera 2 mapy, z których pierwsza sporządzona została na podkładzie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k), na której wskazano granice krajobrazu priorytetowego, granice pozostałych krajobrazów oraz miejsce wykonania fotografii, druga zaś sporządzona została na podkładzie ortofotomapy i zawiera granice krajobrazu priorytetowego oraz pozostałych krajobrazów.

Tabela 15. Przykładowa Karta Charakterystyki Krajobrazu – Moduł V. Dokumentacja fotograficzna i kartograficzna

Moduł V. Dokumentacja fotograficzna i kartograficzna			
Zdjęcie 1			
	Tytuł:	Panorama Otmuchowa z kierunku północnego	
	Autor	Maciej Michałowski	
	Współrzędne:	PL-1992 X: 371295,0450; Y: 291298,2040	Data wykonania:
Zdjęcie 2			
	Tytuł:	Otmuchów, stare miasto - widok z wieży zamku w Otmuchowie	
	Autor	Maciej Michałowski	
	Współrzędne:	PL-1992 X: 370276,4243; Y: 290145,5160	Data wykonania:
...			

Źródło: Opracowanie własne

Karty Charakterystyki Krajobrazów umieszczone zostały w części 1C, a ich zestawienia tabelaryczne znajdują się w części 3E dokumentacji audytu krajobrazowego województwa opolskiego.

5. Ocena zidentyfikowanych krajobrazów

5.1. Ocena cech charakterystycznych typologicznie

Ocenę przeprowadzono w drodze porównania cech analitycznych przyrodniczych (A) i kulturowych (B) charakterystycznych typologicznie z cechami innych krajobrazów tego samego podtypu w województwie (przy wykorzystaniu wyników zamieszczonych w module IV Karty Charakterystyki Krajobrazów).

Ocenę stanu zachowania lub wykształcenia dokonuje się dla cech przyrodniczych obejmujących cechy i wskaźniki A1, A2, A3, A4, A5, A6a, A7a, A7c i A10a oraz dla cech kulturowych cechy i wskaźniki B1, B2c-B2j, B3, B4 i B6-B12, przy uwzględnieniu wielokrotności odchylenia standardowego stopni, przy czym przyznana wartość osiąga:

- I - w przypadku, gdy cecha charakterystyczna dla podtypu występuje znacznie silniej niż przeciętnie (co najmniej 1 odchylenie standardowe powyżej średniej),
- III - w przypadku, gdy cecha charakterystyczna dla podtypu występuje znacznie słabiej niż przeciętnie (co najmniej 1 odchylenie standardowe poniżej średniej),
- II - w pozostałych przypadkach.

5.2. Ocena cech unikatowych

Oceny dokonano poprzez nadanie wybranej cesze unikatowej konkretnej wartości wg zasady:

- wartość I przypisuje się w przypadku, gdy cecha lub zestaw cech unikatowych wpływa na to, że dany krajobraz jest niepowtarzalny, a jednocześnie rozpoznawalny w sensie fizjonomicznym lub funkcjonalnym w porównaniu z pozostałymi krajobrazami danego podtypu w województwie,
- wartość II przypisuje się w przypadku, gdy cecha lub zestaw cech unikatowych nie ma wpływu na to, że dany krajobraz jest niepowtarzalny, a jednocześnie rozpoznawalny w sensie fizjonomicznym lub funkcjonalnym w porównaniu z pozostałymi krajobrazami danego podtypu w województwie.

5.3. Ocena cech syntetycznych

Ocena cech syntetycznych dokonywana jest poprzez przypisanie poszczególny klasom wskaźnika wartości zachowania lub wykształcenia wg zasady:

- klasa wskaźnika tradycji 1 – I;
- klasa wskaźnika tradycji 2 – II.

W następnym etapie uzyskane wartości stanu zachowania lub wykształcenia umieszczane są w Karcie Oceny Krajobrazu, przy czym dla stanów zachowania oznaczonych jako „I” typuje się krajobraz jako

wskazany do uznania za krajobraz priorytetowy (T/TAK), w przeciwnym przypadku wskazań takich brak (N/NIE). Odpowiednie wartości umieszcza się w Karcie.

Tabela 16. Przykład Karty Oceny Krajobrazu

Kod krajobrazu	16-318.52-05	
Typ krajobrazu	3. Leśne	
Podtyp krajobrazu	3a. Z przewagą siedlisk borowych	
Data oceny	12.10.2021	
Autorzy oceny	Beata Linkiewicz, Zdzisław Stefaniak	
	Stan zachowania lub wykształcenia	Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego (T(TAK)/ N(NIE))
Cechy analityczne - charakterystyczne typologicznie		
A3a - Siedliska lasowe występujące w danym krajobrazie	I	T
A3b - Siedliska borowe występujące w danym krajobrazie	III	N
A5 - Udział procentowy obszarów pełniących funkcję korytarzy ekologicznych w skali ogólnopolskiej w powierzchni krajobrazu	II	N
A6a - Gęstość wszystkich liniowych zadrzewień lub zakrzewień (przydrożnych, śródpolnych, nad ciekami) i innych w powierzchni krajobrazu	II	N
A7a - Gęstość cieków naturalnych w powierzchni krajobrazu	I	T
A10a - Różnorodność powierzchniowa	II	N
Cechy analityczne - unikatowe		
B1d - Stanowisko archeologiczne	II	N
Cechy syntetyczne		
Tradycja	III	N
Tożsamość		
Swojskość		
Walory krajobrazowe ogólnie - ocena opisowa		
Walory przyrodnicze		
Walory kulturowe		
Fizjonomia krajobrazu		
Walory akustyczne, zapachowe i sanitarne		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 537)

Elementem Karty Oceny Krajobrazów jest ocena opisowa walorów krajobrazowych, obejmująca walory przyrodnicze, kulturowe, fizjonomiczne jak również walory akustyczne, zapachowe i sanitarne, mogące mieć wpływ na sposób postrzegania i odbierania krajobrazu. Część ta sporządzana jest jedynie dla wytypowanych krajobrazów priorytetowych. Przewidziana w Karcie ocena dynamiki krajobrazu przewidziana jest dla etapu ponownego przeprowadzenia audytu krajobrazowego (za 20 lat) i pozwala ocenić zmiany w krajobrazie od pierwszego jego wykonania.

6. Wskazanie krajobrazów priorytetowych

Wskazanie krajobrazów priorytetowych opiera się na szczegółowej analizie Kart Oceny Krajobrazów, sporządzonych w ramach etapu oceny zidentyfikowanych krajobrazów.

Za krajobraz priorytetowy, zgodnie z załącznikiem nr 5 Rozporządzenia uważa się krajobraz, który jest szczególnie cenny dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe, a także spełnia co najmniej jedno z poniższych kryteriów:

- 1) **unikatowości występowania** - krajobraz cechują niepowtarzalne cechy analityczne świadczące o jego indywidualności, odrębności i wyjątkowości lub krajobraz taki jest bardzo rzadko spotykany; jest to krajobraz o wyrazistym i doskonale zachowanym stylu lub wyrazie krajobrazowym (w tym fizjonomicznym i funkcjonalnym);
- 2) **reprezentatywności** - krajobraz stanowi modelowy, klasyczny przykład danego podtypu krajobrazu; w przypadku krajobrazów o przewadze wartości przyrodniczych o bardzo wysokiej naturalności i zgodności ekosystemu z uwarunkowaniami abiotycznymi krajobraz obejmuje obszar optymalny pod względem funkcjonowania krajobrazu; w przypadku krajobrazów o przewadze wartości kulturowych (grupy B i C) krajobraz reprezentuje zestaw cech charakterystycznych zachowanych w stanie co najmniej dobrym - typowym dla danej epoki historyczno-stylistycznej lub cywilizacyjno-kulturowej; jednocześnie jest to krajobraz, który charakteryzuje się czystością formy rozumianej jako fizjonomicznie nieprzekształcona forma użytkowania;
- 3) **dotychczasowej ochrony prawnej** - w obrębie krajobrazu występuje park narodowy, rezerwat przyrody, obszar z listy światowego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego UNESCO, pomnik historii lub park kulturowy;
- 4) **ważności krajobrazu** - krajobraz otrzymał wysoką wartość we wszystkich kategoriach oceny cech analitycznych i syntetycznych, spełnia przesłankę ochrony wartości estetyczno-widokowej krajobrazu sąsiedzkiego lub wysoka wartość krajobrazu wynika z dodatkowych analiz cech, istotnych dla charakterystyki krajobrazów lub adekwatnych dla danego podtypu krajobrazu.

Dla wskazanych kryteriów kwalifikacyjnych muszą zostać spełnione warunki formalne, brzegowe, pozwalające na uznanie krajobrazu za priorytetowy. I tak:

- 1) **Kryterium unikatowości występowania** jest spełnione, jeżeli:
  - a) przynajmniej jedna cecha unikatowa wskazana w Karcie Oceny Krajobrazu ma wskazanie TAK w kolumnie *Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego*,
lub
  - b) krajobraz przynależy do podtypu krajobrazu reprezentowanego w województwie przez nie więcej niż 10 krajobrazów.
- 2) **Kryterium reprezentatywności** jest spełnione, jeżeli wszystkie cechy analityczne charakterystyczne dla danego podtypu krajobrazu mają wskazanie TAK w kolumnie *Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego* w Karcie Oceny Krajobrazu.

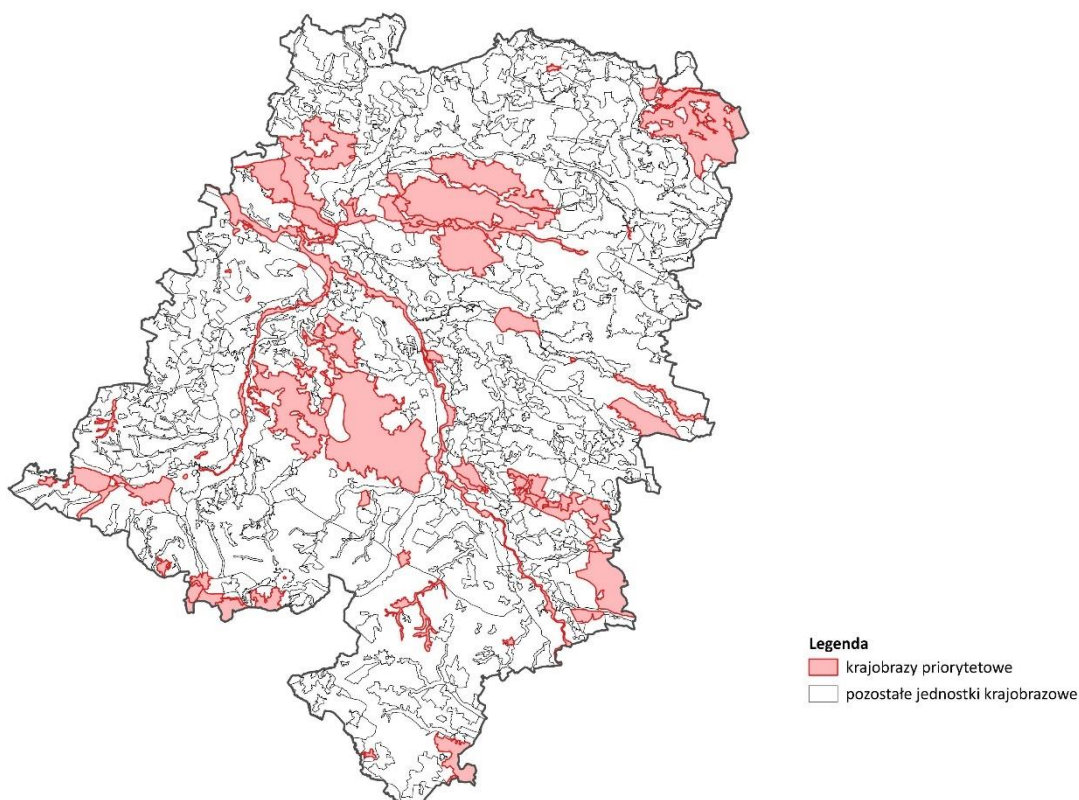
- 3) **Kryterium dotychczasowej ochrony prawnej** jest spełnione, jeżeli co najmniej 50% powierzchni krajobrazu jest objęte ochroną w formie parku narodowego, rezerwatu przyrody, obszaru z listy światowego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego UNESCO, pomnika historii lub parku kulturowego.
- 4) **Kryterium ważności krajobrazu** jest spełnione, jeżeli:
- a) krajobraz otrzymał co najmniej 75% wskazań TAK w kolumnie *Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego* w Karcie Oceny Krajobrazu,
lub
  - b) w granicach krajobrazu znajdują się elementy ekspozycji takie jak przedpola ekspozycji, osie widokowe i punkty widokowe istotne dla sąsiedniego krajobrazu priorytetowego wskazanego na podstawie pozostałych kryteriów,
lub
  - c) ważność krajobrazu wynika z dodatkowych analiz, w szczególności z analiz cech analitycznych niewymienionych w rozporządzeniu, jeżeli te cechy są istotne dla charakterystyki krajobrazów, lub z zastosowania do analiz zestawu cech, które są adekwatne do danego podtypu krajobrazu, w tym typu rzeźby.
Szczegółowy opis przeprowadzonych analiz znajduje się w części 3A dokumentacji audytu.

Rozporządzenie formułuje wymogi ilościowe wyznaczonych w danym województwie krajobrazów priorytetowych ustalając, że liczba wskazanych krajobrazów priorytetowych nie może być mniejsza niż 5% wszystkich krajobrazów w województwie lub powierzchnia wskazanych krajobrazów priorytetowych nie może być mniejsza niż 5% powierzchni województwa.

Na obszarze województwa opolskiego w wyniku przeprowadzonego audytu krajobrazowego spośród 824 krajobrazów wskazano **69 krajobrazów priorytetowych** (8,4% ogółu krajobrazów), o łącznej powierzchni 1432,653 km² (14,8% powierzchni województwa).

Ryc. 8. Krajobrazy priorytetowe w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne

Zestawienie krajobrazów priorytetowych wg kryterium wskazania krajobrazów priorytetowych zawiera tabela 17. Największa ilość krajobrazów wskazana została z kategorii krajobrazów unikatowych (36), pozostałe w ważnych (22), reprezentatywnych (7) i dotychczasowej ochrony prawnej (4).

Tabela 17. Krajobrazy priorytetowe województwa opolskiego wg kryterium wskazywania

Lp.	Kod krajobrazu	Podtyp krajobrazu	Nazwa	Kryterium wskazywania
1.	16-318.24-15	9a	Byczyna	ważności
2.	16-318.52-01	1b	Odra od Malni do granicy z woj. dolnośląskim	unikatowości
3.	16-318.52-04	3b	Lasy w okolicy Lubszy	ważności
4.	16-318.52-19	2b	Zakole Stobrawy	ważności
5.	16-318.52-42	10e	Wyspa Bolko	unikatowości
6.	16-318.52-44	10a	Opole – Śródmieście	unikatowości
7.	16-318.53-06	9a	Historyczne centrum Brzegu	dotychczasowej ochrony
8.	16-318.53-09	8e	Park w Brzegu	dotychczasowej ochrony
9.	16-318.53-27	6g	Obórki (gm. Olszanka)	ważności
10.	16-318.53-29	6g	Czeska Wieś (gm. Olszanka)	ważności
11.	16-318.53-31	6g	Różyna (gm. Lewin Brzeski)	ważności
12.	16-318.54-20	1b	Nysa Kłodzka	unikatowości
13.	16-318.54-23	9a	Historyczne centrum Nysy	ważności

Lp.	Kod krajobrazu	Podtyp krajobrazu	Nazwa	Kryterium wskazywania
14.	16-318.55-01	3a	Bory Niemodlińskie	unikatowości
15.	16-318.55-28	9a	Niemodlin	ważności
16.	16-318.55-47	8e	Zespół parkowo-pałacowy w Mosznej	unikatowości
17.	16-318.56-25	3b	Lasy Barucickie	ważności
18.	16-318.57-12	2a	Dolina Stobrawy przed Olesnem	ważności
19.	16-318.57-22	3b	Lasy w dolinie Stobrawy za Karłowicami	reprezentatywności
20.	16-318.57-23	2a	Dolina Stobrawy w okolicy Karłowic	unikatowości
21.	16-318.57-27	3a	Lasy Stobrowskie – część północna	unikatowości
22.	16-318.57-28	8e	Pokój	unikatowości
23.	16-318.57-29	2a	Dolina Budkowiczanki – część wschodnia	ważności
24.	16-318.57-32	3b	Lasy w okolicy Zieleńca	ważności
25.	16-318.57-34	3b	Lasy na południe od Pokoju	unikatowości
26.	16-318.57-35	6e	Dolina Budkowiczanki – część zachodnia	reprezentatywności
27.	16-318.57-39	6g	Zagwizdzie	unikatowości
28.	16-318.57-41	3a	Lasy Stobrowskie – część centralna	ważności
29.	16-318.57-54	11a	Zbiornik Turawski	unikatowości
30.	16-318.57-58	2d	Lasy w okolicy Szumiradu	unikatowości
31.	16-318.57-68	3c	Dolina Małej Panwi	ważności
32.	16-318.57-101	3a	Lasy w okolicy Jemielnicy	ważności
33.	16-318.57-124	3a	Lasy Stobrowskie – część południowa	ważności
34.	16-318.57-131	15a	Jurapark Krasiejów	unikatowości
35.	16-318.58-22	3b	Dolina Straduni	unikatowości
36.	16-318.58-33	6g	Branice	unikatowości
37.	16-318.58-35	3b	Rezerwat Rozumice	dotychczasowej ochrony
38.	16-318.58-61	9a	Historyczne centrum Prudnika	ważności
39.	16-318.58-65	6g	Polska Cerekiew	unikatowości
40.	16-318.58-75	6e	Góra Gipsowa	unikatowości
41.	16-318.59-03	1b	Odra od granicy z woj. śląskim do Malni	unikatowości
42.	16-318.59-07	2a	Łąki w okolicy Obrowca	ważności
43.	16-318.59-09	8c	Gogolin	unikatowości
44.	16-318.59-22	8c	Sławięcice	unikatowości
45.	16-318.59-27	13b	Kopalnia piasku Kotlarnia	unikatowości
46.	16-318.59-47	9a	Głogówek	ważności
47.	16-332.14-12	6d	Dolina Krynki	reprezentatywności
48.	16-332.14-17	6g	Złotogłowice (gm. Nysa)	ważności
49.	16-332.16-02	9a	Paczków	unikatowości
50.	16-332.16-03	11a	Zbiornik Otmuchowski	unikatowości
51.	16-332.16-04	9a	Otmuchów	unikatowości
52.	16-332.16-06	11a	Zbiornik Nyski	unikatowości
53.	16-332.16-08	6d	Dziewiętlice i rzeka Świdna	reprezentatywności
54.	16-332.16-11	6g	Stary Paczków	reprezentatywności
55.	16-332.17-04	3b	Lasy w okolicy Sławniowic	unikatowości
56.	16-332.17-05	9a	Głuchołazy	unikatowości
57.	16-332.17-12	3b	Lasy w okolicy Dębowca	unikatowości
58.	16-332.63-01	6e	Jarnońtówek	reprezentatywności
59.	16-332.63-02	3b	Góra Chrobrego w Głuchołazach	unikatowości
60.	16-332.63-03	3b	Kopa Biskupia	unikatowości
61.	16-332.63-05	3b	Głuchołazy ul. Andersa	unikatowości
62.	16-332.63-06	8c	Pokrzywna	unikatowości
63.	16-341.11-09	3b	Lasy w okolicy Czarnocina	unikatowości
64.	16-341.11-12	3b	Lasy w okolicy Góry Św. Anny	unikatowości

Lp.	Kod krajobrazu	Podtyp krajobrazu	Nazwa	Kryterium wskazywania
65.	16-341.11-35	8e	Góra Świętej Anny	dotychczasowej ochrony
66.	16-341.11-37	6b	Tereny rolnicze na wschód od Góry Św. Anny	ważności
67.	16-341.11-41	6b	Tereny rolnicze na północ od Góry Św. Anny	ważności
68.	16-341.16-07	3a	Lasy w okolicy Sławięcic	unikatowości
69.	16-341.26-19	6b	Wstęgowe pola Obniżenia Krzepickiego	reprezentatywności

Źródło: Opracowanie własne

Krajobrazy priorytetowe występują na obszarze 63 gmin województwa opolskiego. Do gmin z największą liczbą krajobrazów priorytetowych należą gminy Głuchołazy, Murów i Popielów, na obszarze których wskazano 7 krajobrazów priorytetowych, gmina Pokój, gdzie stwierdzono występowanie 6 krajobrazów priorytetowych oraz gmina Leśnica, gdzie wskazano 5 krajobrazów priorytetowych.

Gminami o największej powierzchni krajobrazów priorytetowych jest gmina Murów (129,903 km²), Lubsza (96,861 km), Rudniki (86,946 km²) i Pokój (71,552 km²), natomiast gminą o najmniejszej powierzchni jest gmina Reńska Wieś (0,315 km²).

Największy udział krajobrazów priorytetowych w powierzchni ogólnej gmin stwierdza się w gminie Rudniki (86,9%), Murów (81,2%), Tułowice (65,5%), Pokój (53,8%), najmniejszy zaś w gminach Olesno (0,1%), Grodków, Dobrodzień (0,2%), Reńska Wieś, Ozimek (0,3%).

Zestawienie krajobrazów priorytetowych w układzie gminnym zamieszczono w tabeli 18.

Tabela 18. Krajobrazy priorytetowe województwa opolskiego w układzie gminnym

Nazwa gminy	Liczba krajobrazów priorytetowych	Kod i nazwa ¹² krajobrazu priorytetowego	Powierzchnia krajobrazu priorytetowego [km ²]	Powierzchnia całkowita krajobrazów priorytetowych w gminie [km ²]	Powierzchnia krajobrazu priorytetowego w pow. gminy [%]
Biała	1	16-318.55-01 Bory Niemodlińskie	1,569	1,569	0,8
Bierawa	3	16-318.59-03 Odra od granicy z woj. śląskim do Malni	3,204	47,329	39,77
		16-318.59-27 Kopalnia piasku Kotlarnia	8,394		
		16-341.16-07 Lasy w okolicy Sławięcic	35,731		
Branice	1	16-318.58-33 Branice	1,637	1,637	1,34
Brzeg	3	16-318.52-01 Odra od Malni do granicy z woj. dolnośląskim	3,206	4,464	29,76
		16-318.53-06 Historyczne centrum Brzegu	0,553		
		16-318.53-09 Park w Brzegu	0,705		

¹² Zgodnie z wytycznymi dotyczącymi identyfikacji krajobrazów oznaczenie krajobrazów obejmuje wyłącznie zapis kodowy w formacie AA-XXX.XX.XY. Dla ułatwienia orientacji i identyfikacji przestrzennej przez odbiorców zastosowano dodatkowo umowne nazewnictwo, nawiązujące do cech geograficznych.

Nazwa gminy	Liczba krajobrazów priorytetowych	Kod i nazwa ¹² krajobrazu priorytetowego	Powierzchnia krajobrazu priorytetowego [km ²]	Powierzchnia całkowita krajobrazów priorytetowych w gminie [km ²]	Powierzchnia krajobrazu priorytetowego w pow. gminy [%]
Byczyna	1	16-318.24-15 Byczyna	1,569	1,569	0,57
Cisek	1	16-318.59-03 Odra od granicy z woj. śląskim do Malni	4,537	4,537	6,39
Dąbrowa	2	16-318.52-01 Odra od Malni do granicy z woj. dolnośląskim	3,689	27,587	24,19
		16-318.55-01 Bory Niemodlińskie	23,898		
Dobrodzień	1	16-318.57-68 Dolina Małej Panwi	0,388	0,388	0,23
Dobrzeń Wielki	1	16-318.52-01 Odra od Malni do granicy z woj. dolnośląskim	4,505	4,505	7,03
Głogówek	2	16-318.58-22 Dolina Straduni	5,131	8,845	5,2
		16-318.59-47 Głogówek	3,714		
Głubczyce	1	16-318.58-22 Dolina Straduni	6,08	6,08	2,06
Głuchołazy	7	16-332.17-04 Lasy w okolicy Stawniowic	3,513	37,645	22,4
		16-332.17-05 Głuchołazy	5,061		
		16-332.63-01 Jarnołtówek	9,944		
		16-332.63-02 Góra Chrobrego w Głuchołazach	5,779		
		16-332.63-03 Kopa Biskupia	11,335		
		16-332.63-05 Głuchołazy ul. Andersa	0,968		
		16-332.63-06 Pokrzywna	1,045		
Gogolin	4	16-318.52-01 Odra od Malni do granicy z woj. dolnośląskim	0,969	18,986	18,79
		16-318.59-03 Odra od granicy z woj. śląskim do Malni	2,289		
		16-318.59-07 Łąki w okolicy Obrowca	4,161		
		16-318.59-09 Gogolin	11,567		
Grodków	1	16-318.54-20 Nysa Kłodzka	0,657	0,657	0,22
Jemielnica	2	16-318.57-68 Dolina Małej Panwi	0,252	25,719	22,76
		16-318.57-101 Lasy w okolicy Jemielnicy	25,467		
Kamiennik	1	16-332.14-12 Dolina Krynki	5,155	5,155	5,79
	3	16-318.59-03	1,92	19,927	16,07

Nazwa gminy	Liczba krajobrazów priorytetowych	Kod i nazwa ¹² krajobrazu priorytetowego	Powierzchnia krajobrazu priorytetowego [km ²]	Powierzchnia całkowita krajobrazów priorytetowych w gminie [km ²]	Powierzchnia krajobrazu priorytetowego w pow. gminy [%]
Kędzierzyn-Koźle		Odra od granicy z woj. śląskim do Malni			
		16-318.59-22 Sławięcice	2,295		
		16-341.16-07 Lasy w okolicy Sławięcic	15,712		
Kietrz	2	16-318.58-35 Rezerwat Rozumice	0,921	26,388	18,84
		16-318.58-75 Góra Gipsowa	25,467		
Kluczbork	1	16-318.57-27 Lasy Stobrawskie - część północna	24,174	24,174	11,1
Kolonowskie	1	16-318.57-68 Dolina Małej Panwi	2,662	2,662	3,16
Komprachcice	1	16-318.55-01 Bory Niemodlińskie	11,724	11,724	22,98
Korfantów	1	16-318.55-01 Bory Niemodlińskie	31,205	31,205	17,33
Krapkowice	4	16-318.52-01 Odra od Malni do granicy z woj. dolnośląskim	0,574	19,704	20,31
		16-318.55-01 Bory Niemodlińskie	13,097		
		16-318.59-03 Odra od granicy z woj. śląskim do Malni	5,562		
		16-318.59-07 Łąki w okolicy Obrowca	0,471		
Lasowice Wielkie	4	16-318.57-27 Lasy Stobrawskie - część północna	4,378	33,164	15,71
		16-318.57-29 Dolina Budkowiczanki – część wschodnia	5,716		
		16-318.57-41 Lasy Stobrawskie – część centralna	21,237		
		16-318.57-58 Lasy w okolicy Szumiradu	1,833		
Leśnica	5	16-341.11-09 Lasy w okolicy Czarnocina	3,365	31,913	33,59
		16-341.11-12 Lasy w okolicy Góry Św. Anny	3,837		
		16-341.11-35 Góra Świętej Anny	2,697		
		16-341.11-37 Tereny rolnicze na wschód od Góry Św. Anny	12,122		
		16-341.11-41 Tereny rolnicze na północ od Góry Św. Anny	9,892		
Lewin Brzeski	4	16-318.52-01 Odra od Malni do granicy z woj. dolnośląskim	8,171	19,509	12,19

Nazwa gminy	Liczba krajobrazów priorytetowych	Kod i nazwa ¹² krajobrazu priorytetowego	Powierzchnia krajobrazu priorytetowego [km ²]	Powierzchnia całkowita krajobrazów priorytetowych w gminie [km ²]	Powierzchnia krajobrazu priorytetowego w pow. gminy [%]
		16-318.53-31 Różyna (gm. Lewin Brzeski)	0,571		
		16-318.54-20 Nysa Kłodzka	6,498		
		16-318.55-01 Bory Niemodlińskie	4,269		
Lubrza	1	16-332.17-12 Lasy w okolicy Dębowca	1,813	1,813	2,18
Lubsza	4	16-318.52-01 Odra od Malni do granicy z woj. dolnośląskim	8,936	96,861	45,68
		16-318.52-04 Lasy w okolicy Lubszy	45,383		
		16-318.52-19 Zakole Stobrawy	0,388		
		16-318.56-25 Lasy Barucickie	42,154		
Łambinowice	2	16-318.54-20 Nysa Kłodzka	2,657	30,345	24,47
		16-318.55-01 Bory Niemodlińskie	27,688		
Łubniany	1	16-318.57-124 Lasy Stobrawskie – część południowa	36,582	36,582	29,03
Murów	7	16-318.57-27 Lasy Stobrawskie - część północna	18,346	129,903	81,18
		16-318.57-29 Dolina Budkowiczanki – część wschodnia	9,51		
		16-318.57-34 Lasy na południe od Pokoju	3,094		
		16-318.57-35 Dolina Budkowiczanki - część zachodnia	4,545		
		16-318.57-39 Zagwizdzie	1,852		
		16-318.57-41 Lasy Stobrawskie – część centralna	65,791		
		16-318.57-124 Bory Stobrawskie – część południowa	26,765		
Namysłów	1	16-318.56-25 Lasy Barucickie	28,59	28,59	9,85
Niemodlin	3	16-318.54-20 Nysa Kłodzka	3,654	57,738	31,55
		16-318.55-01 Bory Niemodlińskie	49,692		
		16-318.55-28 Niemodlin	4,392		
Nysa	4	16-318.54-20 Nysa Kłodzka	0,962	18,886	8,66
		16-318.54-23 Historyczne centrum Nysy	0,443		

Nazwa gminy	Liczba krajobrazów priorytetowych	Kod i nazwa ¹² krajobrazu priorytetowego	Powierzchnia krajobrazu priorytetowego [km ²]	Powierzchnia całkowita krajobrazów priorytetowych w gminie [km ²]	Powierzchnia krajobrazu priorytetowego w pow. gminy [%]
		16-332.14-17 Złotogłowice	0,939		
		16-332.16-06 Zbiornik Nyski	16,542		
Olesno	1	16-318.57-12 Dolina Stobrawy przed Olesnem	0,347	0,347	0,14
Olszanka	3	16-318.53-27 Obórki	0,345	1,029	1,1
		16-318.53-29 Czeska Wieś	0,448		
		16-318.54-20 Nysa Kłodzka	0,236		
Opole	3	16-318.52-01 Odra od Malni do granicy z woj. dolnośląskim	5,801	10,651	7,14
		16-318.52-42 Wyspa Bolko	1,197		
		16-318.52-44 Opole - Śródmieście	3,653		
Otmuchów	4	16-332.16-03 Zbiornik Otmuchowski	19,634	28,698	15,34
		16-332.16-04 Otmuchów	2,18		
		16-332.16-06 Zbiornik Nyski	5,306		
		16-332.16-08 Dziewiętlice i rzeka Świdna	1,578		
Ozimek	1	16-318.57-131 Jurapark Krasiejów	0,437	0,437	0,34
Paczków	3	16-332.16-02 Paczków	2,755	8,611	10,76
		16-332.16-08 Dziewiętlice i rzeka Świdna	5,301		
		16-332.16-11 Stary Paczków	0,555		
Pawłowiczki	1	16-318.58-22 Dolina Straduni	5,714	5,714	3,73
Pokój	6	16-318.57-27 Lasy Stobrawskie - część północna	12,36	71,552	53,79
		16-318.57-28 Pokój	4,71		
		16-318.57-32 Lasy w okolicy Zieleńca	6,165		
		16-318.57-34 Lasy na południe od Pokoju	14,659		
		16-318.57-35 Dolina Budkowiczanki - część zachodnia	3,844		
		16-318.57-41 Lasy Stobrawskie – część centralna	29,814		
Polska Cerekiew	1	16-318.58-65 Polska Cerekiew	1,318	1,318	2,19

Nazwa gminy	Liczba krajobrazów priorytetowych	Kod i nazwa ¹² krajobrazu priorytetowego	Powierzchnia krajobrazu priorytetowego [km ²]	Powierzchnia całkowita krajobrazów priorytetowych w gminie [km ²]	Powierzchnia krajobrazu priorytetowego w pow. gminy [%]
Popielów	7	16-318.52-01 Odra od Malni do granicy z woj. dolnośląskim	8,411	34,592	19,76
		16-318.52-04 Lasy w okolicy Lubszy	8,02		
		16-318.52-19 Zakole Stobrawy	4,353		
		16-318.56-25 Lasy Barucickie	1,663		
		16-318.57-22 Lasy w dolinie Stobrawy za Karłowicami	2,373		
		16-318.57-23 Dolina Stobrawy w okolicy Karłowic	9,534		
		16-318.57-34 Lasy na południe od Pokoju	0,238		
Praszka	1	16-341.26-19 Wstęgowe pola Obniżenia Krzepickiego	44,074	44,074	42,79
Prószków	2	16-318.52-01 Odra od Malni do granicy z woj. dolnośląskim	2,261	47,025	39,85
		16-318.55-01 Bory Niemodlińskie	44,764		
Prudnik	2	16-318.58-61 Historyczne centrum Prudnika	0,135	11,033	9,04
		16-332.17-12 Lasy w okolicach Dębowca	10,898		
Radłów	1	16-341.26-19 Wstęgowe pola Obniżenia Krzepickiego	8,106	8,106	6,92
Reńska Wieś	1	16-318.59-03 Odra od granicy z woj. śląskim do Malni	0,315	0,315	0,32
Rudniki	1	16-341.26-19 Wstęgowe pola Obniżenia Krzepickiego	86,946	86,946	86,94
Skarbimierz	1	16-318.52-01 Odra od Malni do granicy z woj. dolnośląskim	14,714	14,714	13,37
Skoroszyce	1	16-318.54-20 Nysa Kłodzka	2,578	2,578	2,47
Strzelce Opolskie	2	16-341.11-12 Lasy w okolicy Góry Św. Anny	0,679	2,901	1,42
		16-341.11-41 Tereny rolnicze na północ od Góry Św. Anny	2,222		
Strzelczki	2	16-318.55-01 Bory Niemodlińskie	40,873	44,197	37,45
		16-318.55-47 Zespół parkowo-pałacowy w Mosznej	3,324		
Świerczów	1	16-318.56-25	17,541	17,541	15,94

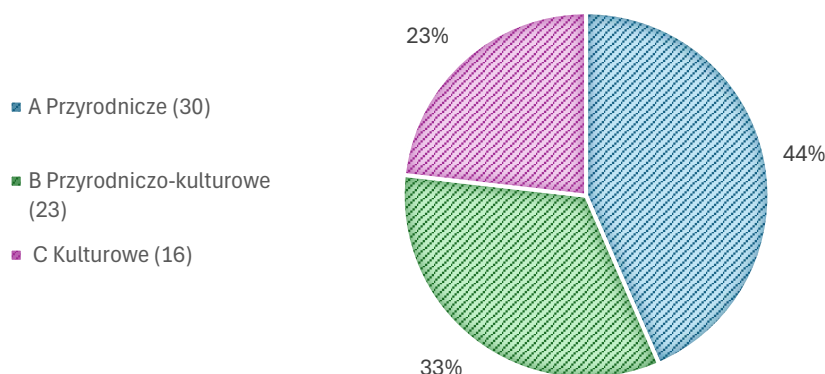

Nazwa gminy	Liczba krajobrazów priorytetowych	Kod i nazwa ¹² krajobrazu priorytetowego	Powierzchnia krajobrazu priorytetowego [km ²]	Powierzchnia całkowita krajobrazów priorytetowych w gminie [km ²]	Powierzchnia krajobrazu priorytetowego w pow. gminy [%]
		Lasy Barucickie			
Tarnów Opolski	1	16-318.52-01 Odra od Malni do granicy z woj. dolnośląskim	3,693	3,693	4,05
Tułowice	1	16-318.55-01 Bory Niemodlińskie	53,039	53,039	65,48
Turawa	1	16-318.57-54 Zbiornik Turawski	21,365	21,365	12,42
Ujazd	4	16-318.59-22 Sławięcice	0,238	27,472	33,09
		16-341.11-09 Lasy w okolicy Czarnocina	2,503		
		16-341.11-37 Tereny rolnicze na wschód od Góry Św. Anny	23,348		
		16-341.16-07 Lasy w okolicy Sławięcic	1,383		
Walce	1	16-318.59-03 Odra od granicy z woj. śląskim do Malni	1,28	1,28	1,85
Wołczyn	1	16-318.57-27 Lasy Stobrawskie - część północna	15,653	15,653	6,49
Zawadzkie	2	16-318.57-68 Dolina Małej Panwi	8,623	15,733	19,18
		16-318.57-101 Lasy w okolicy Jemielnicy	7,11		
Zdzieszowice	3	16-318.59-03 Odra od granicy z woj. śląskim do Malni	2,206	4,743	8,32
		16-341.11-12 Lasy w okolicy Góry Św. Anny	2,242		
		16-341.11-37 Tereny rolnicze na wschód od Góry Św. Anny	0,295		

Źródło: Opracowanie własne

Krajobrazy należą do 3 grup krajobrazów (wg stopnia przekształcenia antropogenicznego), przy czym do grupy A krajobrazów przyrodniczych przynależą 30 krajobrazów, do grupy B krajobrazów przyrodniczo-kulturowych przynależą 23 krajobrazy, a do grupy C krajobrazów kulturowych przynależą 16 krajobrazów.

Wykres 4. Krajobrazy priorytetowe województwa opolskiego wg grup krajobrazów

Źródło: Opracowanie własne

Krajobrazy priorytetowe w ujęciu typologicznym kwalifikują się do 10 typów krajobrazowych (na 15 możliwych), największa ich ilość reprezentowana jest przez krajobrazy leśne, wiejskie, miejskie, podmiejskie i bagienno-łąkowe.

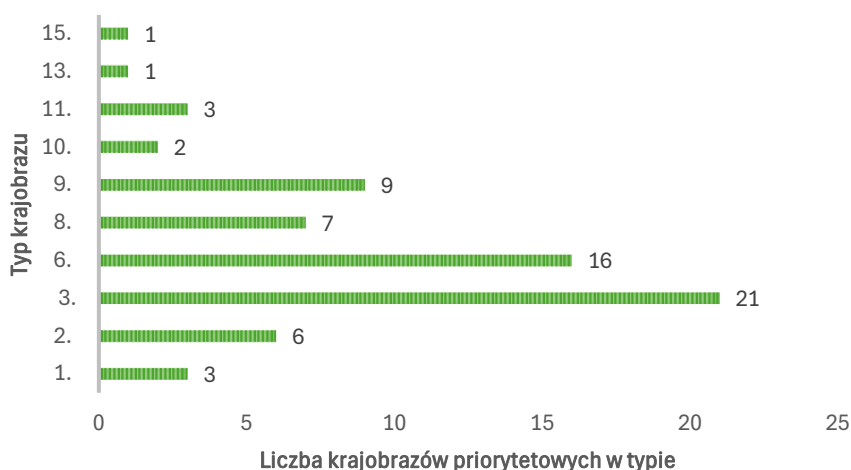
Tabela 19. Krajobrazy priorytetowe województwa opolskiego wg typów krajobrazów

Typ Krajobrazu Priorytetowego	Typ [liczba]	Typ [udział %]	Powierzchnia [km ²]	Powierzchnia [udział %]
1. Wód powierzchniowych	3	4,348	103,482	7,223
2. Bagienno-łąkowe - głównie bezleśne	6	8,696	36,326	2,536
3. Leśne	21	30,435	918,194	64,090
6. Wiejskie	16	23,188	250,574	17,490
8. Podmiejskie i osadnicze	7	10,145	26,683	1,862
9. Miejskie	9	13,043	20,802	1,452
10. Wielkomiejskie	2	2,899	4,85	0,339
11. Wodnogospodarcze	3	4,348	62,911	4,391
13. Górnicze	1	1,449	8,394	0,586
15. Ludyczne	1	1,449	0,437	0,031

Źródło: Opracowanie własne

Krajobrazy priorytetowe w ujęciu strukturalnym kwalifikują się do 19 podtypów krajobrazowych (na 35 możliwych). Największa ich ilość reprezentowana jest przez krajobrazy leśne na siedliskach lasowych (3b), krajobrazy miejskie w miejscowościach z zachowanym układem historycznym (9a) oraz krajobrazy wiejskie z przewagą terenów zabudowy wiejskiej (6g).

Wykres 5. Typy krajobrazów priorytetowych w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne

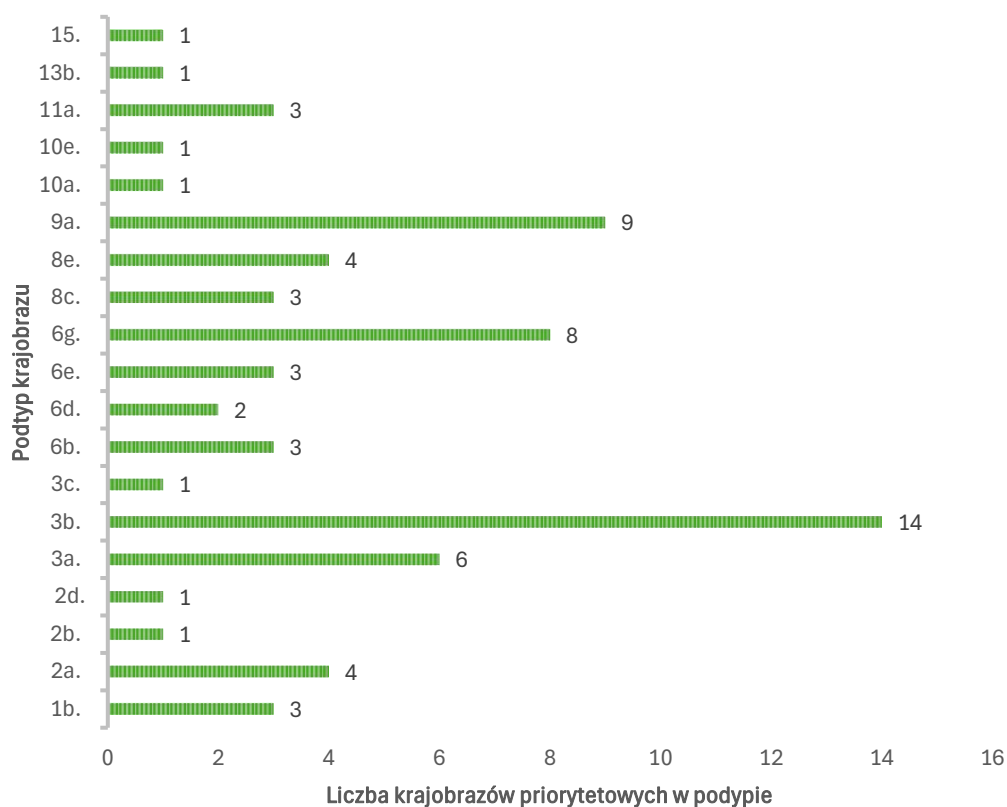
Tabela 20. Krajobrazy priorytetowe województwa opolskiego wg podtypów krajobrazów

Podtyp Krajobrazu Priorytetowego	Ilość	Udział [%]	Powierzchnia [km ²]	Powierzchnia [udział %]	Udział % do ogółu krajobrazów w podtypie	Udział % powierzchni do ogółu krajobrazów w podtypie
1b. Systemy wód płynących	3	4,348	103,482	7,223	0,364	1,101
2a. Z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk	4	5,797	29,752	2,077	0,485	0,316
2b. Z dominacją szuwarów i turzycowisk	1	1,449	4,741	0,331	0,121	0,050
2d. Z dominacją torfowisk niskich	1	1,449	1,833	0,128	0,121	0,019
3a. Z przewagą siedlisk borowych	6	8,696	671,551	46,875	0,728	7,143
3b. Z przewagą siedlisk lasowych	14	20,29	234,718	16,383	1,699	2,496
3c. Z przewagą siedlisk łągowych, bagiennych i olsowych	1	1,449	11,925	0,832	0,121	0,127
6b. Z przewagą wstępowo ułożonych zespołów niewielkich pól ornyczych, łąk i pastwisk	3	4,348	187,061	13,057	0,364	1,990
6d. Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości	2	2,899	12,035	0,840	0,243	0,128
6e. Z przewagą wielkoobszarowych pól lub łąk i pastwisk	3	4,348	43,803	3,057	0,364	0,466
6g. Z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim	8	11,594	7,675	0,536	0,971	0,082
8c. Miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim	3	4,348	15,174	1,059	0,364	0,161
8e. Wielkoobszarowe zespoły pałacowo - parkowe	4	5,797	11,509	0,803	0,485	0,122

i klasztorne oraz inne komponowane układy architektury, zieleni i wód						
9a. Miejscowości z zachowanym układem historycznym	9	13,043	20,802	1,452	1,092	0,221
10a. Zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych	1	1,449	3,653	0,255	0,121	0,039
10e. Tereny sportowo-rekreacyjne	1	1,449	1,197	0,084	0,121	0,013
11a. Duże sztuczne zbiorniki wodne o różnych funkcjach	3	4,348	62,911	4,391	0,364	0,669
13b. Tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej	1	1,449	8,394	0,586	0,121	0,089
15. Parki rozrywki	1	1,449	0,437	0,031	0,121	0,005

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 6. Podtypy krajobrazów priorytetowych w województwie opolskim

Źródło: Opracowanie własne

Mapę przedstawiającą lokalizację krajobrazów priorytetowych sporządzoną w skali 1:50 000, w układzie 1992 (EPSG: 2180) zamieszczono w części graficznej (2C).

7. Obszary i obiekty ochrony prawnej

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych nakazuje sporządzenie wykazu obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, tj. parków narodowy, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, obiektów znajdujących się na listach Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszarów Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB) oraz parków kulturowych.

Na obszarze województwa ochroną prawną objęto (wg stanu na 31.12.2023 r.):

- 40 rezerwatów przyrody,
- 3 parki krajobrazowe,
- 9 obszarów chronionego krajobrazu,
- 1 park kulturowy.

Spśród form ochrony przyrody przewidzianych w Rozporządzeniu, w województwie opolskim nie występują parki narodowe, obiekty znajdujących się na listach Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz obszary Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB).

Tabela 21. Wykaz obszarów lub obiektów chronionych, o których mowa w art. 38a, ust. 3, pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Lp.	Nazwa	Powierzchnia [ha]	Gmina
Rezerваты przyrody			
1.	Przyłęk	0,94	Nysa
2.	Płużnica	3,41	Strzelce Opolskie
3.	Staw Nowokuźnicki	28,91	Prószków
4.	Lubsza	16,48	Lubsza
5.	Góra Gipsowa	8,65	Kietrz
6.	Leśna Woda	15,75	Lubsza
7.	Przysiecz	3,02	Prószków
8.	Kamień Śląski	13,60	Gogolin
9.	Smolnik	30,17	Lasowice Wielkie
10.	Ligota Dolna	8,297	Strzelce Opolskie
11.	Blok	6,56	Korfantów
12.	Jeleni Dwór	3,91	Biała
13.	Jaśkowice	6,00	Prószków
14.	Przylesie	17,24	Olszanka
15.	Rogalice	26,07	Lubsza
16.	Krzywiczyny	19,84	Wołczyn
17.	Bażany	21,01	Kluczbork
18.	Komorzno	3,70	Wołczyn
19.	Góra Św. Anny	2,69	Leśnica
20.	Grafik	27,01	Leśnica
21.	Boże Oko	68,59	Ujazd
22.	Lesisko	47,47	Zdzieszowice
23.	Las Bukowy	21,12	Głuchołazy

Lp.	Nazwa	Powierzchnia [ha]	Gmina
24.	Nad Białką	8,96	Głuchołazy
25.	Cicha Dolina	56,76	Głuchołazy
26.	Dębina	61,11	Grodków
27.	Kokorycz	44,28	Grodków
28.	Rozumice	93,10	Kietrz
29.	Tęczynów	33,40	Strzelce Opolskie
30.	Biesiec	24,66	Leśnica
31.	Kamieniec	44,21	Lasowice Wielkie
32.	Prądy	36,77	Dąbrowa
33.	Złote Bagna	38,66	Tułowice
34.	Srebrne Źródła	18,38	Chrzastowice
35.	Barucice	82,11	Lubsza
36.	Olszak	23,83	Głuchołazy
37.	Śnieżyca	2,38	Nysa
Parki krajobrazowe			
1.	Park Krajobrazowy Góra Św. Anny	5051,00	Izbicko, Gogolin, Ujazd, Strzelce Opolskie, Zdzieszowice, Leśnica
2.	Park Krajobrazowy Góry Opawskie	4903,00	Prudnik, Lubrza, Głuchołazy
3.	Stobrawski Park Krajobrazowy	52636,50	Popielów, Wołczyn, Dąbrowa, Lubsza, Lewin Brzeski, Skarbimierz, Domaszowice, Dobrzeń Wielki, Murów, Pokój, Lasowice Wielkie, Łubniany, Kluczbork, Świerczów
Obszary chronionego krajobrazu			
1.	Obszar Chronionego Krajobrazu Lasy Stobrawsko - Turawskie	119061,70	Strzelce Opolskie, Wołczyn, Tarnów Opolski, Zębowice, Ozimek, Namysłów, Wilków, Lubsza, Domaszowice, Kolonowskie, Murów, Izbicko, Pokój, Lasowice Wielkie, Dobrodzień, Łubniany, Kluczbork, Świerczów, Chrzastowice, Jemielnica, Zawadzkie, Turawa
2.	Obszar Chronionego Krajobrazu Bory Niemodlińskie	49170,50	Prószków, Komprachcice, Biała, Dąbrowa, Krapkowice, Lewin Brzeski, Łambinowice, Strzeleczyki, Korfantów, Tułowice, Grodków, Niemodlin
3.	Otmuchowsko - Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu	13389,20	Paczków, Otmuchów, Nysa
4.	Obszar Chronionego Krajobrazu Łęg Zdzieszowicki	609,40	Zdzieszowice, Reńska Wieś
5.	Obszar Chronionego Krajobrazu Wronin - Maciowakrze	3989,60	Baborów, Polska Cerekiew, Cisek, Pawłowiczki
6.	Obszar Chronionego Krajobrazu Mokre - Lewice	7689,90	Branice, Głubczyce
7.	Obszar Chronionego Krajobrazu Las Głubczycki	1703,90	Głubczyce
8.	Obszar Chronionego Krajobrazu Grodziec	312,00	Niemodlin
9.	Obszar Chronionego Krajobrazu Załęczce - Polesie	353,00	Rudniki
Park kulturowy			
1.	Park Kulturowy „Książęce Miasto Brzeg”	216,8	Brzeg

Źródło: Opracowanie własne na podstawie różnych źródeł wg stanu na 31 grudnia 2023 r.

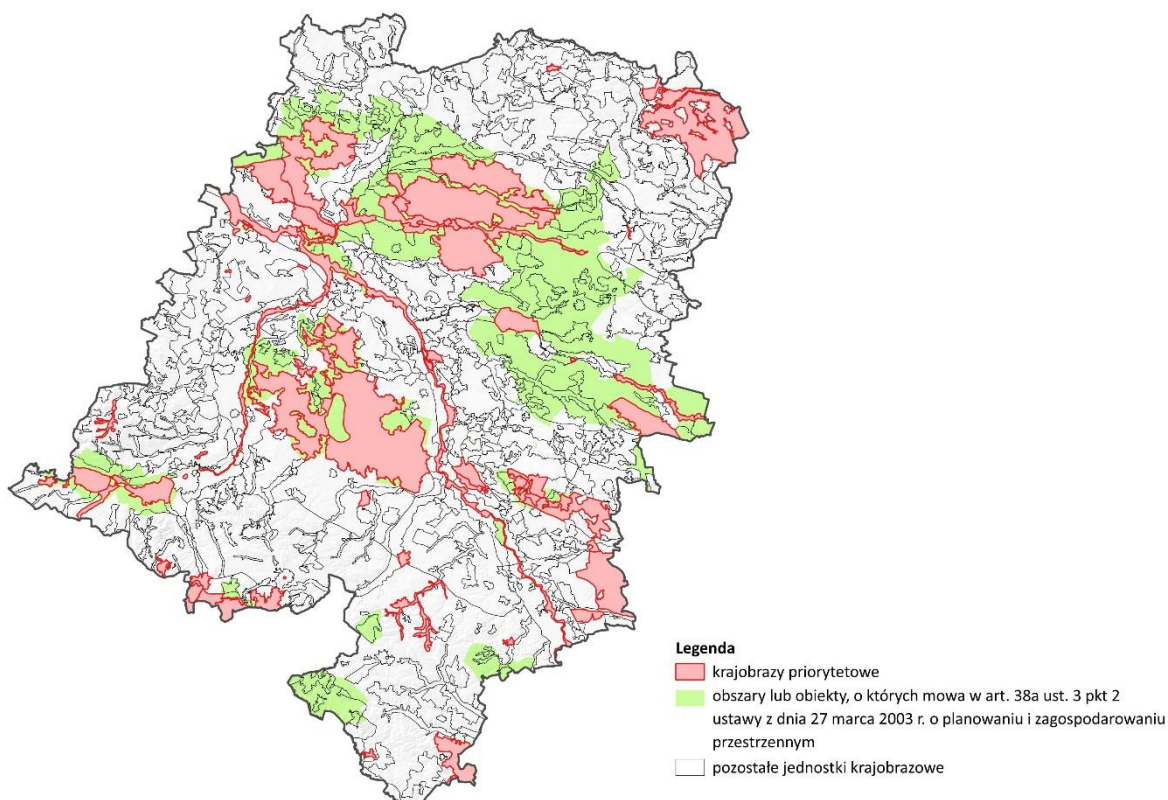
Mapę przedstawiającą obszary lub obiekty o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym sporządzoną w skali 1:50 000, w układzie współrzędnych 1992 (EPSG: 2180) zamieszczono w części graficznej (2B).

8. Zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazów

Kolejnym etapem audytu krajobrazowego była analiza zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazów priorytetowych. Zakres analizy określony został w załączniku nr 6 Rozporządzenia. Zagrożenia wartości krajobrazu formułowane są w odniesieniu do wskazanych krajobrazów priorytetowych oraz dodatkowo dla krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, tj. dla parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, obiektów znajdujących się na listach Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszarów Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB), parków kulturowych.

Zgodnie z w/w ustalenie zagrożeń sporządzone zostało dla 69 krajobrazów priorytetowych oraz 221 krajobrazów, położonych na obszarach podlegających ochronie na obszarze województwa: w parkach krajobrazowych (60), obszarach chronionego krajobrazu (161), rezerwach przyrody (11) i parkach kulturowych (2)¹³.

Ryc. 9. Obszary dla których formułowane są zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazu w woj. opolskim

Źródło: Opracowanie własne

¹³ Suma form wynosi 234, ale w 13 przypadkach następuje nałożenie na siebie co najmniej 2 form ochrony (w różnych kombinacjach obszarowych).

Ustalenie zagrożeń przeprowadzane jest w pięciu etapach merytorycznych, zgodnie z procedurą przewidzianą w tabeli 1 Rozporządzenia i obejmowało:

Tabela 22. Sposób określenia zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazów priorytetowych i chronionych

Przedmiot zagrożenia (odbiorca presji) dziedzina lub dział	Kod zagrożenia	Rodzaj (charakter) działań i zjawisk stwarzających zagrożenia	Źródło zagrożeń	Zagrożenie wewnętrzne lub zewnętrzne	Skala zagrożenia (0-12 pkt)
1	2	3	4	5	6

Źródło: Rozporządzenie, Załącznik 6, Tabela 1.

1) Ustalenie **przedmiotu zagrożenia** w podziale na dziedziny i działy:

Tabela 23. Przedmiot zagrożenia – dziedzina lub dział

Przedmiot zagrożenia (odbiorca presji) dziedzina lub dział	
A. Zagrożenia dziedzictwa przyrodniczego	A1. Dziedzictwo geologiczne i rzeźba terenu
	A2. Ekosystemy i ich zespoły
	A3. Struktura ekologiczna krajobrazu
B. Zagrożenia dziedzictwa kulturowego	B1. Osadnictwo
	B2. Architektura
	B3. Obszary rolnicze
	B4. Inżynieria wodna i lądowa
	B5. Obszary przemysłowe
	B6. Miejsca kultu i pamięci narodowej
C. Zagrożenia dziedzictwa kulturowego	C1. Kompozycja i ład przestrzenny
	C2. Walory estetyczne
	C3. Tożsamość miejsca
D. Zagrożenia walorów akustycznych, zapachowych i sanitarnych	D1. Walory akustyczne
	D2. Walory zapachowe
	D3. Walory sanitarne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia

- 2) Określenie **kodu** i **rodzaju zagrożenia**, spośród 49 rodzajów ustalonych w tabeli 1 załącznika nr 6 do Rozporządzenia.
- 3) Określenie dla wyspecyfikowanego w tabeli 1 kodu i rodzaju zagrożenia, **kodu** i **źródła zagrożenia** spośród rodzajów ustalonych w tabeli 2 załącznika nr 6 do Rozporządzenia.
- 4) Ustalenie **charakteru źródła zagrożenia** (wewnętrzne, zewnętrzne).
- 5) Ustalenie **skali** oraz intensywności zagrożenia na podstawie ustaleń tabeli 3 i 4 załącznika nr 6 do Rozporządzenia.

Identyfikacja zagrożenia i jego skali prowadzone jest dla zagrożeń istniejących i potencjalnych.

Jako *zagrożenie istniejące* ustala się zagrożenie występujące aktualnie, stwierdzone w szczególności na podstawie:

- obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- realizowanych inwestycji, dla których zostały wydane decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, decyzje o pozwoleniu na budowę lub decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach;
- procesów zachodzących w środowisku w okresie ostatnich kilku lat i rzutujących na aktualny stan jego zasobów i walorów;
- aktualnego stanu środowiska i fizjonomii krajobrazu.

Zagrożenia potencjalne to zagrożenia mogące z dużym prawdopodobieństwem wystąpić na analizowanym obszarze (w granicach danego krajobrazu) do czasu następnego audytu krajobrazowego. Oceniane są w szczególności na podstawie:

- studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy;
- strategii rozwoju regionu;
- zgłaszanych przez różne podmioty propozycji zmian stosunków ekologicznych, zmian sposobu zagospodarowania i intensywności użytkowania terenu i związanych z tym zmian fizjonomii krajobrazu.

W wyniku dyskusji i warsztatów roboczych z Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska poszerzono wykładnię zagrożeń potencjalnych i istniejących o przypadek braku aktów planowania przestrzennego w gminie (sytuacja teoretyczna, poszerzająca scenariusze zagrożeń).

Ustalenie **skali zagrożeń** przeprowadzono z podziałem na zagrożenia istniejące i potencjalne, przy wykorzystaniu 12 stopniowej skali wg tabeli 3 załącznika nr 6 do Rozporządzenia.

Przy ustalaniu skali zagrożeń brano również pod uwagę *intensywność zagrożenia krajobrazu*, w podziale na zagrożenia niewielkie, umiarkowane i duże, zgodnie z tabelą 4 załącznika nr 6 do Rozporządzenia.

Zidentyfikowane zagrożenia odnoszą się do wszystkich grup krajobrazowych. Grupę najliczniejszą stanowią zagrożenia dla dziedzictwa przyrodniczego, są to głównie zagrożenia dziedzictwa geologicznego i rzeźby terenu (wykopy, nasypy, eksploatacje surowców, składowiska odpadów, procesy erozji gleb, likwidacja osobliwych form rzeźby terenu, niewłaściwa rekultywacja) związane z zabudową terenu, realizacją infrastruktury, eksploatacji i przetwórstwa surowców. Stosunkowo liczne są również zagrożenia dla ekosystemów, związane głównie z fizyczną i chemiczną degradacją siedlisk, likwidacją, rozdrobnieniem lub fragmentacją struktury przestrzennej, wprowadzaniem barier ekologicznych. Istotne, wzrastające znaczenie związane są ze zmniejszaniem różnorodności biologicznej, wywołanej narastającymi zmianami klimatycznymi. Stosunkowo częste są zagrożenia (głównie potencjalne) w obszarze osadnictwa dla istniejących historycznych układów urbanistyczno-ruralistycznych, w obszarze architektury, wynikające głównie z braku należytej ochrony zabytkowych obiektów, wprowadzania w harmonijną zabudowę obiektów degradujących styl i funkcjonalność zespołów, czy też zanik cech lokalnej architektury regionalnej przez unifikację zabudowy wiejskiej z zabudową miejską. Oznaczono również zagrożenia obszarów rolniczych, w szczególności dla charakterystycznych układów przestrzennych pól i zadrzewień oraz układów pól uprawnych.

Zagrożenie wskazane zostały również w obszarze infrastruktury inżynierii wodnej i lądowej oraz zabytkowych zakładów, świadectw dawnych technologii i tradycji przemysłowej regionu. W grupie zagrożeń fizjonomii krajobrazu odnotowano zagrożenia kompozycji i ładu przestrzennego, wywołane chaosem przestrzennym i stylistycznym oraz niszczeniem wartości fizjonomicznych i architektonicznych przypadkową i nieestetyczną zabudową, lokalizacją obiektów wysokościowych lub obszarowych, dominujących w krajobrazie czy też degradacją wizualną przez urządzenia reklamowe w przestrzeni publicznej i przydrożnej. Zagrożenia środowiskowe, nie mające bezpośredniego wpływu na krajobraz, mogą jednak wpływać na percepcję i odbiór krajobrazu.

Karty zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazu dla wszystkich 290 krajobrazów priorytetowych i chronionych zamieszczone zostały w zestawieniu zagrożeń (1G).

9. Rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazów

Rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (parki narodowe, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, rezerваты przyrody, obiekty znajdujące się na listach Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszary Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB), parki kulturowe) zawarte zostały w załączniku nr 7 Rozporządzenia.

Zgodnie z wytycznymi, rekomendacje i wnioski dotyczą ochrony i kształtowania krajobrazów, ich wartości przyrodniczych, kulturowych, historycznych, architektonicznych, urbanistycznych, ruralistycznych, w tym obszarów zabudowanych wyróżniających się lokalną formą architektoniczną, oraz wartości estetyczno-widokowych, w tym w szczególności elementów ekspozycji takich jak przedpola ekspozycji, osie widokowe i punkty widokowe.

Rekomendacje i wnioski dotyczą w szczególności kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów, wykonywania zadań mających na celu co najmniej zachowanie dotychczasowego stanu oraz:

- wskazania obszarów, które powinny zostać objęte formami ochrony przyrody w postaci parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych,
- wskazania obszarów, objętych formami ochrony przyrody, które ze względu na znaczący spadek wartości krajobrazu wymagają pogłębionej analizy zasadności ich dalszej ochrony,
- wskazania obszarów, które powinny zostać objęte formami ochrony zabytków, w szczególności parków kulturowych, pomników historii, wpisania do rejestru lub ewidencji zabytków, objęcia ochroną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- wskazania do uzupełnienia stanu wiedzy w zakresie, w którym na czas sporządzania audytu krajobrazowego dane i informacje nie były dostępne, a są istotne dla osiągnięcia celu audytu krajobrazowego.

Rekomendacje, w odniesieniu do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazu, zostały sporządzone:

- 1) na poziomie regionalnym, obejmując:
  - a) zadania polityki przestrzennej województwa,
  - b) zasady zagospodarowania przestrzennego realizujących zadania polityki przestrzennej województwa;
- 2) na poziomie lokalnym (gminnym) obejmując wytyczne dotyczące kierunków zmian struktury przestrzennej i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów.

W zakresie zadań mających na celu zachowanie dotychczasowego stanu lub doprowadzenie do stanu pożądanego, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych, dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazu, rekomendacje obejmują w szczególności wskazania w zakresie:

- rozpoczęcia, kontynuacji lub zaniechania różnych form gospodarowania terenem, w tym działalności rolniczej, leśnej oraz gospodarki wodnej;

- zabiegów renaturalizacyjnych oraz zabiegów odnowy obiektów kultury materialnej;
- koordynacji działań podejmowanych dla osiągnięcia celów występujących na danym obszarze objętym formami ochrony przyrody oraz formami ochrony zabytków;
- konieczności podejmowania działań mających na celu utrzymanie dotychczasowej funkcji danego krajobrazu, w tym funkcji korytarzy ekologicznych.

9.1. Wnioski dotyczące uregulowań stanu form ochrony przyrody i zabytków

Przeprowadzone analizy i oceny krajobrazów, wizyty terenowe i dokumentacje fotograficzne przeprowadzone na obszarach krajobrazów priorytetowych, analizy aktów planowania przestrzennego gmin i rzeczywistego stanu zagospodarowania, jak również ich ankietyzacja w zakresie działań związanych z utworzeniem form ochrony, do których kompetencje stanowiące przypisane są samorządom lokalnym (zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, parki kulturowe) pozwoliła na wstępną propozycję podjęcia na poziomie regionalnym i lokalnym działań w zakresie objęcia, poszerzenia lub pomniejszenia obszarów ochrony form przyrodniczych: parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.

9.1.1. Obszary, które powinny zostać objęte formami ochrony przyrody lub powiększone.

W wyniku przeprowadzonych prac audytowych na obszarze województwa proponuje się podjęcie działań zmierzających do:

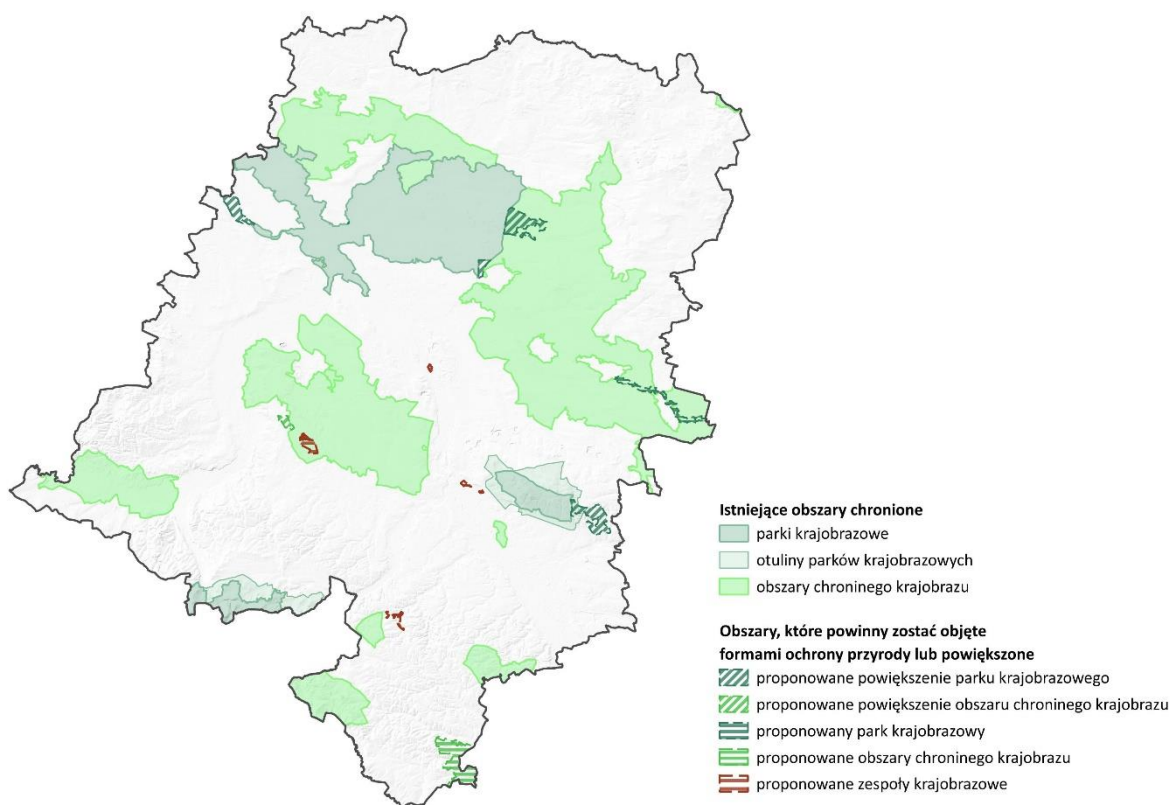
- utworzenia nowych form ochrony przyrody – Parku Krajobrazowego Doliny Małej Panwi oraz Obszaru Chronionego Krajobrazu Góra Gipsowa,
- powiększenia istniejących form ochrony przyrody – Stobrawskiego Parku Krajobrazowego (4 obszary), Parku Krajobrazowego „Góra Św. Anny” (1 obszar) oraz Obszaru Chronionego Krajobrazu Bory Niemodlińskie (1 obszar).

Czynnikiem decydującym do wnioskowania o powiększenie lub utworzenie nowych form ochrony jest obecność na analizowanym obszarze krajobrazu priorytetowego.

Powyższe działania związane z utworzeniem lub powiększeniem wielkoobszarowej formy ochrony przyrody następują w drodze uchwały sejmiku województwa.

Lokalizacja przestrzenna i administracyjna, proponowana powierzchnia oraz uzasadnienie działania zamieszczone są w tabeli 24 i 25 oraz na rycinie 10.

Ryc. 10. Obszary, które powinny zostać objęte formami ochrony przyrody lub powiększone w woj. opolskim

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 24. Propozycje powiększenia i utworzenia nowych parków krajobrazowych

Forma ochrony przyrody	Stobrawski Park Krajobrazowy
Działanie	Powiększenie
Położenie administracyjne	Gmina Łubniany
Kod krajobrazu	16-318.57-124
Powierzchnia obszaru	321,96 ha
Uzasadnienie powiększenia obszaru chronionego	Obszar o wysokich walorach w granicach krajobrazu priorytetowego <i>Lasy Stobrawskie – część południowa</i> , o dużym nagromadzeniu zespołów wydm śródlęśnych, stanowiących cechę charakterystyczną, wyróżniającą w podtypie 3a – <i>terenów leśnych z przewagą siedlisk borowych</i> . Uzupełnienie luki przestrzennej pomiędzy istniejącymi formami wielkoobszarowej ochrony przyrody – Stobrawskim Parkiem Krajobrazowym i Obszarem Chronionego Krajobrazu Lasów Stobrawsko-Turawskich.
Forma ochrony przyrody	Stobrawski Park Krajobrazowy
Działanie	Powiększenie
Położenie administracyjne	Gmina Lubsza, Gmina Skarbimierz
Kod krajobrazu	16-318.52-01
Powierzchnia obszaru	1075,17 ha
Uzasadnienie powiększenia obszaru chronionego	Obszar o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych w granicach krajobrazu priorytetowego <i>Odra od Malni do granicy z województwem dolnośląskim</i> . Część obszaru specjalnej ochrony Natura 2000 - OSO Grądy Odrzańskie oraz korytarza ekologicznego o znaczeniu międzynarodowym rzeki Odry. Wysokie walory krajobrazowe, zapewniające spójność ochrony dominującego typu krajobrazowego - <i>krajobrazu wód</i>

	powierzchniowych - 1b – systemu wód płynących, związanego z holocenią doliną rzeki Odry. Do najważniejszych typów ekosystemów należą otwarte krajobrazy z dominacją łąk i pastwisk oraz starorzeczy i zbiorników wodnych oraz pól ornych (niewielki obszar na zachód od drogi krajowej nr 39 w gminie Lubsza). Powiększenie obszaru parku zgodnie z propozycjami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego, przyjętego uchwałą nr VI/54/2019 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 24 kwietnia 2019 r.
Forma ochrony przyrody	Stobrawski Park Krajobrazowy
Działanie	Powiększenie
Położenie administracyjne	Gmina Lasowice Wielkie
Kod krajobrazu	16-318.57-41
Powierzchnia obszaru	1843,97 ha
Uzasadnienie powiększenia obszaru chronionego	Obszar o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych w granicach krajobrazu priorytetowego <i>Lasy Stobrawskie – część centralna</i> , o dużym nagromadzeniu zespołów wydm śródleśnych, stanowiących cechę charakterystyczną, wyróżniającą w podtypie 3a – <i>terenów leśnych z przewagą siedlisk borowych</i> . Obszar powiększenia położony pomiędzy dolinami rzek Budkowiczanki i Bogacicy strukturalnie i funkcjonalnie stanowi ciągłość z obszarami Stobrawskiego Parku Krajobrazowego, położonego na zachód od linii kolejowej Opole - Kluczbork. Położony między dolinami kompleks leśny posiada duże znaczenie przyrodnicze. Oprócz dominacji biocenozy borów iglastych lokalnie występują biocenozy łągów i olsów oraz lasów liściastych. Niewielkie śródleśne bagna są chronione w formie użytków ekologicznych (UE Tuły). Powiększenie obszaru parku zgodnie z propozycjami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego, przyjętego uchwałą nr VI/54/2019 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 24 kwietnia 2019 r.
Forma ochrony przyrody	Stobrawski Park Krajobrazowy
Działanie	Powiększenie
Położenie administracyjne	Gmina Popielów
Kod krajobrazu	16-318.57-23
Powierzchnia obszaru	3,41 ha
Uzasadnienie powiększenia obszaru chronionego	Obszar o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych w granicach krajobrazu priorytetowego <i>Dolina Stobrawy w okolicy Karłowic</i> , o nagromadzeniu siedlisk wilgotnych i bagiennych oraz torfowisk i ekstensywnie użytkowanych łąk, stanowiących cechę wyróżniającą w podtypie krajobrazu 2a (<i>krajobrazy terenów bagienny-łąkowe, głównie bezleśnych, z dominacją szuwarów i turzycowisk</i>). Obszar powiększenia położony pomiędzy korytami rzek Stobrawa i Mielica w dolinie Stobrawy, strukturalnie i funkcjonalnie stanowi ciągłość z obszarami Stobrawskiego Parku Krajobrazowego, który okala obszar od północy, wschodu i południa. Cechą charakterystyczną, wyróżniającą w krajobrazie jest gotycki zamek obronny (XIV w.) w Karłowicach wraz z cylindryczną wieżą oraz parkiem.
Forma ochrony przyrody	Park Krajobrazowy Góra Świętej Anny
Działanie	Powiększenie
Położenie administracyjne	Gmina Ujazd
Kod krajobrazu	16-341.11-37
Powierzchnia obszaru	1628,49 ha

<p>Uzasadnienie powiększenia obszaru chronionego</p>	<p>Obszar o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych w granicach krajobrazu priorytetowego <i>Tereny rolnicze na wschód od Góry Św. Anny</i>, o nagromadzeniu walorów przyrodniczych, kulturowych, fizjonomicznych i estetyczno-widokowych (krajobraz sąsiedzki), występujących w podtypie 6b – <i>terenów wiejskich z przewagą wstęgowo ułożonych zespołów niewielkich pól ornych, łąk i pastwisk</i>.</p> <p>Krajobraz rolniczy terenów otwartych, mozaikowatych i labiryntowych porożcinany przez formy antropogeniczne oraz naturalne. Rozległe pola uprawne, przeplatające się z niewielkimi płacami leśnymi, zielenią przydrożną i pozostałościami alei przydrożnych urozmaicany jest przez element kulturowy w postaci zabudowy wsi Zimna Wódka, Klucz, Stary Ujazd, Jaryszów, z udziałem regionalnej zabudowy wiejskiej.</p> <p>Wzgórzowa, pagórkowata i falista rzeźba terenu tworzy rozległą wysoczyznę lessową, lokalnie porożcinaną dolinkami rzecznyymi, wąwozami i parowami, rozwiniętymi na zaprożu progu strukturalnego Góry Św. Anny, opadając w kierunku wschodnim i południowym.</p> <p>Powiększenie obszaru parku zgodnie z propozycjami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego, przyjętego uchwałą nr VI/54/2019 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 24 kwietnia 2019 r. oraz z Planem ochrony Parku Krajobrazowego Góra Św. Anny. Obszar powiększenia wchodzi w skład obszaru specjalnej ochrony OSO Góra Św. Anny.</p>
<p>Forma ochrony przyrody</p>	<p>Park Krajobrazowy Dolina Małej Panwi</p>
<p>Działanie</p>	<p>Utworzenie</p>
<p>Położenie administracyjne</p>	<p>Gmina Kolonowskie, Zawadzkie, Jemielnica*</p>
<p>Kod krajobrazu</p>	<p>16-318.57-68; 16-318.57-101*; 16-318.57-126*; 16-318.57-125*; 16-341.28-02*; 16-341.28-01*</p>
<p>Podtyp krajobrazu</p>	<p>3a – krajobraz leśny z przewagą siedlisk borowych 6c* – krajobraz wiejski z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących małe pola</p>
<p>Powierzchnia obszaru</p>	<p>1192,53 ha</p>
<p>Uzasadnienie utworzenia nowego obszaru chronionego*</p> <p>* obszar krajobrazu priorytetowego 16-318.57-68 Dolina Małej Panwi powinien stanowić centralny element większej struktury przyrodniczo-krajobrazowej, obejmującej położony na południu krajobraz priorytetowy 16-318.57-101 Lasy w okolicy Jemielnicy oraz część jednostek przyrodniczo-krajobrazowych 16-318.57-126; 16-318.57-125; 16-341.28-02; 16-341.28-01; 16-341.28-02; 16-341.28-01. Jednostki te obejmują tereny leśne rozwinięte na siedliskach borowych, występujące na obszarze teras nadzalewowych doliny kopalnej rzeki Mała Panew oraz w obrębie falistej i pagórkowatej wysoczyzny glacialnej i fluwioglacjalnej (złodowacenie południowo – i środkowopolskie), z licznymi, napowierzchniowymi formami akumulacji eolicznej (wydmy). Bogate zasoby flory naczyniowej, zróżnicowane zbiorowiska oraz stanowiska chronionych i rzadkich gatunków roślin, są podstawą objęcia znacznych fragmentów</p>	<p>Dolina Małej Panwi jest najlepiej zachowanym naturalnym, mocno meandrującym korytem dużej rzeki nizinnej na Opolszczyźnie, a jej walory przyrodnicze stanowią podstawę lokalnej oferty turystyczno-rekreacyjnej gminy Zawadzkie, Jemielnicy i Kolonowskiego (szlaki wodne, ścieżki rowerowe i szlaki piesze, sptywy kajakowe).</p> <p>Charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem morfologicznym i geologicznym. W obrębie doliny występują formy rzeźby fluwialnej w postaci silnie meandrującego koryta Małej Panwi z licznymi starorzeczami. W strukturze przyrodniczej dominują zbiorowiska leśne (bory świeże, mieszane oraz bagienne, lasy liściaste mają niewielki udział, należą do nich głównie łągi i zbiorowiska grądowe). Teren poza lasami stanowią głównie użytki zielone w dużym stopniu intensywnie użytkowane jako pastwiska i łąki.</p> <p>W chwili obecnej na obszarze jednostki występuje szereg form ochrony przyrody, m.in. obszar ochrony siedliskowej OSO Natura 2000 - SOO „Dolina Małej Panwi”, Obszar Chronionego Krajobrazu „Lasy Stobrawsko-Turawskie”, krajowy, lądowy korytarz ekologiczny dużych ssaków (korytarz Południowy - Centralny), ZPK „Pod Dębami” i częściowo ZPK „Kocia Góra”. Zachodnia część doliny, pomiędzy miejscowościami Zawadzkie i Kolonowskie to obszar projektowanego rezerwatu przyrody „Dolina Małej Panwi”.</p>

<p>różnorodnymi formami ochrony przyrody (ostoja Natura 2000, proj. rezerwaty przyrody, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe i użytki ekologiczne). Zasoby te pełnią funkcję stabilizującą ekosystemy obszaru węzłowego Lasów Stobrawsko-Turawskich, a także zapewniają procesy migracyjne, w obrębie Centralnego i regionalnego korytarza ekologicznego. Obszar wymaga prowadzenia prac badawczych, dokumentujących zasoby przyrody ożywionej i nieożywionej, dając podstawy do wyznaczenia ostatecznych granic proponowanego PK.</p>	
---	--

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 25. Propozycje powiększenia i utworzenia nowych obszarów chronionego krajobrazu

Forma ochrony przyrody	Obszar chronionego krajobrazu Bory Niemodlińskie
Działanie	Powiększenie
Położenie administracyjne	Gmina Łambinowice
Kod krajobrazu	16-318.55-01
Powierzchnia obszaru	312,45 ha
Uzasadnienie powiększenia obszaru chronionego	<p>Obszar o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych w granicach krajobrazu priorytetowego <i>Bory Niemodlińskie</i>. Część obszaru specjalnej ochrony Natura 2000 - OSO Bory Niemodlińskie i obszaru węzłowego systemu przyrodniczego województwa Bory Niemodlińskie.</p> <p>Nagromadzenie walorów przyrodniczych, kulturowych i fizjonomicznych, występujących w podtypie krajobrazowym 3a – terenów leśnych z przewagą siedlisk borowych.</p> <p>Obszar obejmuje teren dawnego poligonu wojskowego, pokrytego roślinnością leśną wysoką i niską oraz tereny trawiaste, o różnym stopniu synantropizacji i postępującej sukcesji ekologicznej.</p> <p>Obszar o wysokich walorach kulturowych, o funkcjach symbolicznych, związanych z:</p> <ul style="list-style-type: none"> - występowaniem w bezpośrednim sąsiedztwie Miejsca Pamięci Narodowej - byłym obozie jenieckim w Łambinowicach (Centralne Muzeum Jeńców Wojennych), Pomnikiem Martyrologii Jeńców Wojennych (Szadurczyce), - występowaniem bezpośrednio na wnioskowanym terenie obiektów po byłym obozie 344 Lamsdorf (Stalag VIII B i Stalag VIII F) Lamsdorf.
Forma ochrony przyrody	Obszar Chronionego Krajobrazu Góra Gipsowa
Działanie	Utworzenie
Położenie administracyjne	Gmina Kietrz
Kod krajobrazu	16-318.58-75; 16-318.58-35
Podtyp krajobrazu	3b – leśne z przewagą siedlisk lasowych 6e – krajobraz wiejski z przewagą wielkoobszarowych pól lub łąk i pastwisk
Powierzchnia obszaru	2653,01 ha
Uzasadnienie utworzenia nowego obszaru chronionego	<p>Krajobraz wielkoobszarowych pól w intensywnym użytkowaniu rolniczym, charakterystyczny dla wzniesionych i pagórkowatych krajobrazów lessowych Płaskowyżu Głubczyckiego. Punktowe urozmaicenie w postaci płatów zieleni śródpolnej i szpalerów zadrzewień przydrożnych (aleje) w połączeniu z mozaiką upraw rolnych tworzy malownicze i fizjonomicznie atrakcyjny krajobraz otwarty, lokalnie mozaikowy, labiryntowy lub inkrustowany.</p>

	Dominantę pozytywną stanowi istniejący i projektowany rezerwat przyrody Góra Gipsowa oraz rezerwat Rozumice, negatywną zaś zespół instalacji gospodarki odpadami w Dzierżysławiu, wyraźnie dominujący w krajobrazie jednostki. Utworzenie formy ochronnej rozpatrywać należy w kontekście zakończenia działalności przez w/w instalacje gospodarki odpadami.
--	--

Źródło: Opracowanie własne

Audyt rekomenduje również podjęcie działań związanych z utworzeniem drobnoobszarowych form ochrony przyrody – zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, których ustanawianie należy do kompetencji poszczególnych rad gmin.

Lokalizacja przestrzenna i administracyjna, proponowana powierzchnia oraz uzasadnienie działania zamieszczone są w tabeli 26 oraz na rycinie 10.

Mapę przedstawiającą obszary, które powinny zostać objęte formami ochrony przyrody lub zostać powiększone sporządzoną w skali 1:50 000 w układzie współrzędnych 1992 (EPSG: 2180) zamieszczono w załączniku części graficznej (2D).

Tabela 26. Propozycje utworzenia zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (ZPK)

Lp.	Forma ochrony (ZPK)	Kod i nazwa krajobrazu	Podtyp krajobrazu	Gmina	Podstawa merytoryczna propozycji	Opis
1.	ZPK Dolina Straduni	16-318-58-22 Dolina Straduni	3b	Głubczyce	Audyt krajobrazowy	Postulowany ZPK obejmuje przełomowy odcinek rzeki Straduni wypreparowany w rozległych pokrywach lessowych, przebijający się przez wychodnie skalne (najdalej na zachód wysunięte stanowisko wychodni łupków, zlepieńców i szarogłazów dolnokarbońskich), wykształcone w formie zespołów skalnych lub pojedynczych wychodni. Na zboczach dolinnych zaznaczają się ślady młodych procesów erozyjnych w postaci licznych wąwozów erozyjnych, stanowiących wyróżnik i zarazem cechę unikatową krajobrazu. W kierunku południowym w obrębie płaskiej terasy rozwinęły się liczne meandry rzeczne. Walorem przyrodniczym jednostki krajobrazowej jest roślinność związana z dolinami ukształtowanymi na skutek działalności meandrujących cieków, tj. siedlisk łęgowych i grądowych, z bogatą reprezentacją runa z chronionymi, rzadkimi i wskaźnikowymi dla starych lasów gatunkami roślin.

Lp.	Forma ochrony (ZPK)	Kod i nazwa krajobrazu	Podtyp krajobrazu	Gmina	Podstawa merytoryczna propozycji	Opis
2.	ZPK Sowińskie 1 (Łąki Sowińskie)	16-318.55-01 Bory Niemodlińskie	3a	Łambinowice	SUiKZP	Ochrona kompleksu wilgotnych łąk ze stanowiskiem żurawia (<i>Grus grus</i>) a także ochrona form morfologicznych krajobrazu polodowcowego.
3.	ZPK Topiel	16-318.55-01 Bory Niemodlińskie	3a	Korfantów	SUiKZP	Największe w województwie torfowisko przejściowe wraz z torfowiskiem niskim. Obszar charakteryzuje się unikalnymi walorami krajobrazowymi związanymi ze zróżnicowaną strefą przejściową pomiędzy torfowiskiem, lasem i dużymi ekosystemem wodnym w północnej części.
4.	ZPK Bolko	16-318.52-42 Wyspa Bolko	10e	Opole	SUiKZP	Zespół ekosystemów z chronionymi i rzadkimi gatunkami roślin i zwierząt o bardzo wysokich walorach fizjonomicznych. Stanowi jeden z najlepiej zachowanych w Opolu naturalnych dla dolin rzecznych ekosystemów oczek wodnych, zadrzewień łąkowych i podmokłych łąk wraz z przyrodniczo-kulturowym założeniem parkowym Wyspy Bolko.
5.	ZPK Łąki w okolicach Obrowca	16-318.59-07	2a	Gogolin	Audyt krajobrazowy	Zespół ekosystemów charakterystycznych dla zbiorowisk roślinności nieleśnej, bagienno-łąkowej, ekstensywnie użytkowanych łąk wilgotnych oraz torfowisk niskich i przejściowych, szuwarów i turzycowisk. Elementem towarzyszącym są wilgotne zarośla oraz lasy łąkowe i olsowe. Proponowany ZPK obejmuje dwa podobszary, rozdzielone użytkami rolnymi, stanowiącymi element przestrzenny, uzupełniający jednostkę krajobrazową.

Źródło: Opracowanie własne

9.1.2. Obszary, objęte formami ochrony przyrody, które ze względu na znaczący spadek wartości krajobrazu wymagają pogłębionej analizy zasadności ich dalszej ochrony.

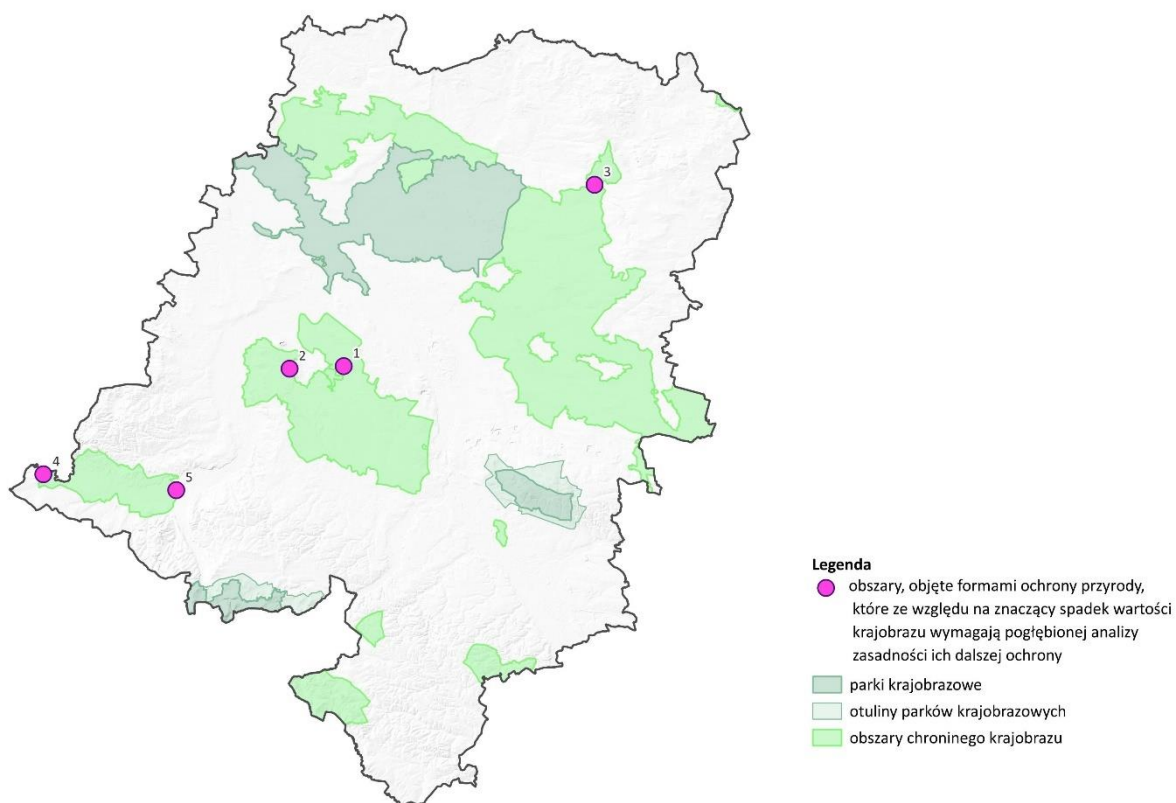
Oprócz działań związanych z utworzeniem lub powiększeniem wielkoobszarowych form ochrony przyrody, audyt krajobrazowy postuluje przeprowadzenie pogłębionych analiz zasadności ich dalszej ochrony. Propozycję taką formułuje się wobec 5 obszarów chronionego krajobrazu (OCHK Bory Niemodlińskie (2), Otmuchowsko-Nyski OCHK (2) i OCHK Lasy Stobrawsko-Turawskie), które wskutek

aktualnego stanu zagospodarowania lub ustaleń planistycznych z dużym prawdopodobieństwem nie zapewnią wypełniania roli, dla których zostały utworzone.

Lokalizacja przestrzenna i administracyjna, proponowana powierzchnia oraz uzasadnienie działania zamieszczone są w tabeli 27 oraz na rycinie 11.

Mapę przedstawiającą obszary, objęte formami ochrony przyrody, które ze względu na znaczący spadek wartości krajobrazu wymagają pogłębionej analizy zasadności ich dalszej ochrony sporządzoną w skali 1:50 000 w układzie współrzędnych 1992 (EPSG: 2180) zamieszczono w załączniku części graficznej (2D).

Ryc. 11. Obszary, objęte formami ochrony przyrody, które ze względu na znaczący spadek wartości krajobrazu wymagają pogłębionej analizy zasadności ich dalszej ochrony w woj. opolskim

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 27. Obszary objęte formami ochrony przyrody, które ze względu na znaczący spadek wartości krajobrazu wymagają pogłębionej analizy zasadności ich dalszej ochrony

1.	Obszar Chronionego Krajobrazu Bory Niemodlińskie	
	Położenie administracyjne	Gmina Dąbrowa
	Kod krajobrazu	16-318.55-41
	Powierzchnia obszaru	612,24 ha
	Przyczyny znaczącego spadku wartości krajobrazu	Tereny inwestycyjne Węzła „Prądy”. Węzeł „Prądy” wraz z towarzyszącą infrastrukturą drogową.

		<p>Funkcjonująca ferma drobiu w Gościejowicach. Intensywne użytkowanie gruntów ornych. Tereny istniejącej zabudowy mieszkalnej wsi Prądy. Tereny rozwoju budownictwa mieszkaniowego we wsi Siedliska, ustalone w dokumentach planistycznych gminy Dąbrowa. Linia energetyczna wysokiego napięcia 220 kV relacji Ząbkowice Śląskie – Groszowice.</p>
2.	Obszar Chronionego Krajobrazu Bory Niemodlińskie	
	Położenie administracyjne	Gmina Niemodlin
	Kod krajobrazu	16-318.55-37
	Powierzchnia obszaru	186,33 ha
	Przyczyny znaczącego spadku wartości krajobrazu	<p>Tereny istniejącej fermy drobiu Gospodarstwo Piotrowa. Tereny dawnego zakładu hodowli zwierząt „Maia” Polska. Tereny istniejącej zabudowy mieszkalnej wsi Piotrowa. Tereny rozwoju budownictwa mieszkaniowego we wsi Piotrowa, ustalone w dokumentach planistycznych gminy. Intensywne użytkowanie gruntów rolnych.</p>
3.	Obszar Chronionego Krajobrazu Lasy Stobrowsko-Turawskie	
	Położenie administracyjne	Gmina Lasowice
	Kod krajobrazu	16-318.57-105
	Powierzchnia obszaru	224,14 ha
	Przyczyny znaczącego spadku wartości krajobrazu	<p>Tereny w bezpośrednim sąsiedztwie obwodnicy Olesna, w ciągu drogi krajowej nr 11, o wysokim stopniu narażenia na ponadnormatywny hałas komunikacyjny. Tereny istniejącej zabudowy mieszkalnej wsi Ciarka i rozwoju budownictwa mieszkaniowego. Intensywne użytkowanie gruntów rolnych.</p>
4.	Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu	
	Położenie administracyjne	Gmina Paczków
	Kod krajobrazu	16-332.16-12
	Powierzchnia obszaru	44,29 ha
	Przyczyny znaczącego spadku wartości krajobrazu	<p>Bezpowrotna utrata walorów przyrodniczo-krajobrazowych w strefie dolinnej i przydolinnej Nysy Kłodzkiej. Utrata walorów nastąpiła wskutek realizacji na części Otmuchowsko-Nyskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu zbiornika przeciwpowodziowego w Kozielnie. Realizacja zbiornika nie pociągnęła za sobą stosownej zmiany uchwały wojewódzkiej. Zmiana porządkowa.</p>
5.	Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu	
	Położenie administracyjne	Gmina Nysa
	Kod krajobrazu	16-318.54-22; 16-332.16-20
	Powierzchnia obszaru	65,31 ha
	Przyczyny znaczącego spadku wartości krajobrazu	<p>Tereny rozwoju mieszkalnictwa na osiedlu Zamłynie, w widłach ulic: Słonecznej, 3-go Maja, Elizy Orzeszkowej i Jeziornej w Nysie. Obszar w całości przewidziany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (uchwała nr XLVI/678/17 z dnia 19.12.2017 r. Rady Miejskiej w Nysie) pod zainwestowanie, głównie budownictwem mieszkaniowym. W chwili obecnej znaczna część zabudowy jest zrealizowana.</p>

Źródło: Opracowanie własne

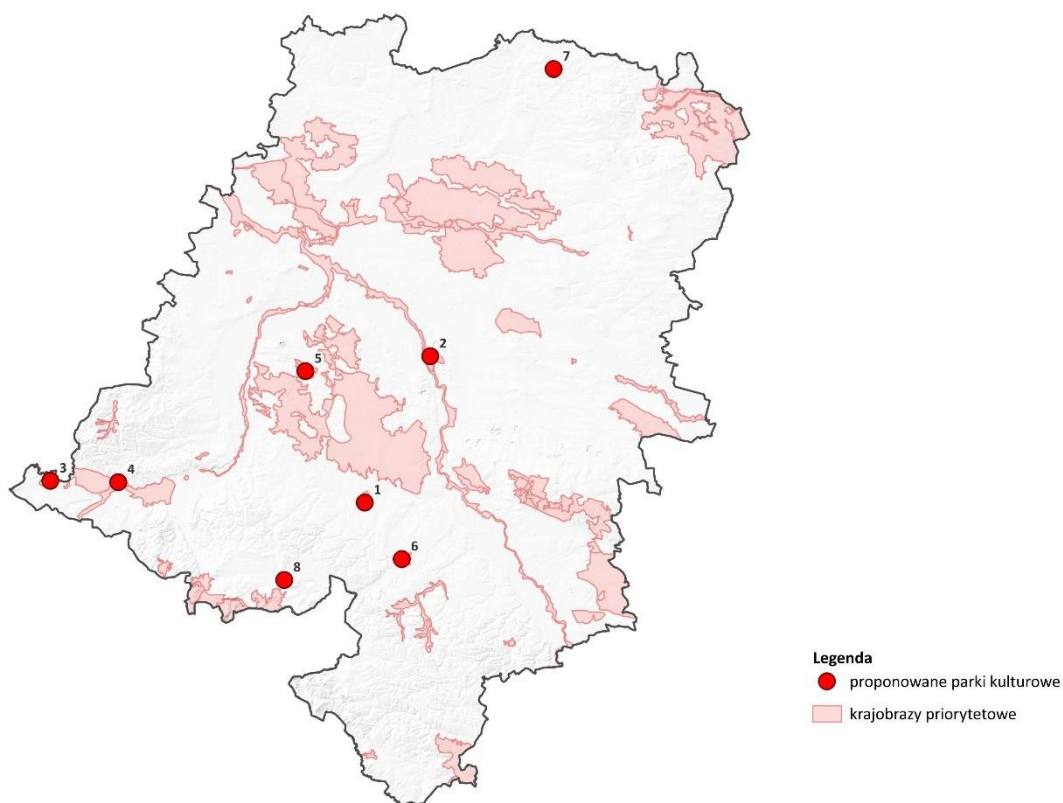
9.1.3. Obszary, które powinny zostać objęte formami ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

W analogicznym, jak dla form ochrony przyrody trybie wyselekcjonowano i wskazano obszary, które w oparciu o art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami posiadają predyspozycje do objęcia ochroną w formie parków kulturowych. Utworzenie powyższych form ochrony leży w kompetencji poszczególnych rad gmin.

Lokalizacja przestrzenna i administracyjna, proponowana powierzchnia oraz opis proponowanych parków kulturowych zamieszczone są w tabeli 28 oraz na rycinie 12.

Mapę przedstawiającą obszary, które powinny zostać objęte formami ochrony zabytków sporządzoną w skali 1:50 000 w układzie współrzędnych 1992 (EPSG: 2180) zamieszczono w załączniku części graficznej (2D).

Ryc. 12. Obszary, które powinny zostać objęte formami ochrony zabytków w woj. opolskim

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 28. Obszary które powinny zostać objęte formami ochrony zabytków

Lp.	Forma ochrony	Kod i nazwa krajobrazu	Podtyp krajobrazu	Gmina	Opis
1.	Park kulturowy w Mosznej	16-318.55-47 Moszna	8e	Strzeleczy	Proponowany park kulturowy obejmować będzie zabytkowy zespół pałacowo-parkowy w Mosznej ze stajniami i wozowniami Stadniny Koni. Jest jednym z największych,

Lp.	Forma ochrony	Kod i nazwa krajobrazu	Podtyp krajobrazu	Gmina	Opis
					najcenniejszych i najbardziej identyfikowalnych obiektów województwa opolskiego, będących jednym z najbardziej ulubionych miejsc rekreacji Opolan. Zespół parkowo-pałacowy objęty jest ochroną konserwatorską WKZ
2.	Park Kulturowy w Opolu	16-318-52-44 Opole	10a	Opole	Proponowany park kulturowy obejmować będzie najstarszą część miasta, w którego granicach położony jest obszar staromiejski w obrysie średniowiecznych umocnień miasta (wzdłuż ulic Konopnickiej, Kominka i Sempołowskiej) wraz ze Wzgórzem Uniwersyteckim, z częścią Pasieki (tzw. Ostrówek – z Amfiteatrem, gmachem Urzędu Wojewódzkiego, Wieżą Piastowską i fontanną) do ulicy N. Barlickiego. Obszar proponowanego parku objęty jest ochroną konserwatorską WKZ
3.	Park Kulturowy w Paczkowie	16-332.16-02 Paczków	9a	Paczków	Proponowany park kulturowy obejmować będzie zespół Starego Miasta z zabudową mieszkalną średniowieczną, wyznaczony linią plantów miejskich i kościoła p.w. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy. W obrębie parku znajdować się będą najważniejsze zabytki historii miasta – Ratusz, kościół obronny p.w. św. Jana Ewangelisty i mury obronne. Obszar proponowanego parku objęty jest ochroną konserwatorską WKZ
4.	Park Kulturowy w Otmuchowie	16-332.16-04 Otmuchów	9a	Otmuchów	Proponowany park kulturowy obejmować będzie fragment miasta obejmujący rynek z Ratuszem i zabudową mieszkalną, kościołem p.w. św. Mikołaja i św. Franciszka, Zamkiem w Otmuchowie i parkiem przyzamkowym – Solarium oraz fragmentem parku miejskiego, po miejski cmentarz komunalny. Obszar proponowanego parku objęty jest ochroną konserwatorską WKZ
5.	Park Kulturowy w Niemodlinie	16-318.55-28 Niemodlin	9a	Niemodlin	Proponowany park kulturowy obejmować obszar ograniczony ulicami Podwale, Zamkowa i drugą linią zabudowy północnej i południowej części miasta. W obrębie obszaru położone Zamek w Niemodlinie i kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny oraz Urząd Miejski w Niemodlinie. Obszar proponowanego parku objęty jest ochroną konserwatorską WKZ
6.	Park Kulturowy w Głogówku	16-318.55-47 Głogówek	9a	Głogówek	Proponowany park kulturowy obejmować będzie obszar ograniczony ulicami Piotra Skargi, Tadeusza Kościuszki i Pasternik i Młynówki. W jego obrębie znajdować się będzie zespół zabudowy Starego Miasta z Ratuszem, zamek Oppersdorffów wraz z parkiem przypałacowym (park miejski),

Lp.	Forma ochrony	Kod i nazwa krajobrazu	Podtyp krajobrazu	Gmina	Opis
					kościółem parafialnym pw. św. Bartłomieja i kościołem p.w. św. Franciszka. Założenie urbanistyczne objęte ochroną konserwatorską WKZ
7.	Park Kulturowy w Byszynie	16-318.24-15 Byszyna	9a	Byszyna	Proponowany park kulturowy obejmować będzie zespół Starego Miasta z zabudową mieszkalną, wyznaczony linią średniowiecznych murów obronnych, Parkiem Miejskim i błoniami. W obrębie parku znajdować się będą najważniejsze zabytki historii miasta – Ratusz, kościół p.w. św. Mikołaja i kościół p.w. św. Trójcy. Obszar proponowanego parku objęty jest ochroną konserwatorską WKZ
8.	Park Kulturowy w Prudniku	16-318.58-61	9a	Prudnik	Proponowany park kulturowy obejmować będzie zespół Starego Miasta oraz zabytkowego Parku Miejskiego, wyznaczonego przez ulice Chrobrego, Księdza Hugona Kołłątaja, Kościuszki, Generała Henryka Dąbrowskiego, Stanisława Staszica, Stanisława Moniuszki, Młyńskiej i Armii Krajowej. W granicach parku znajdować się będą wszystkie najważniejsze zabytki miasta. Obszar Starego Miasta objęty jest ochroną konserwatorską WKZ.

Źródło: Opracowanie własne i na podstawie informacji pozyskanych z gmin

9.2. Wskazania do uzupełnienia stanu wiedzy

W trakcie prowadzenia prac audytowych spotykano się z problemami związanymi z niedoborem odpowiednich baz danych i informacji, pozwalających na analizę wielu cech i wskaźników (głównie z obszaru cech fakultatywnych), które mogłyby wpłynąć na osiągnięcie celu audytu krajobrazowego, tj. wyłonienie większej liczby krajobrazów priorytetowych. Wskazania do uzupełnienia stanu wiedzy odnoszą się do:

- braku bazy danych przestrzennych dla ewidencji zabytków wraz z aktualizacją danych adresowych,
- aktualizacji zawartości obiektów w rejestrach i ewidencjach zabytków pod kątem usunięcia nieistniejących obiektów, aktualizacji, umieszczenia lub doprecyzowania danych adresowych („obiekt nieistniejący”, „kapliczka w polu” itp.),
- aktualizacji bazy danych BDOT10k oraz jej dokładności w zakresie zadrzewień i zakrzewień liniowych,
- opracowania map geomorfologicznych województwa oraz kompleksowej i szczegółowej inwentaryzacji form geomorfologicznych i geologicznych,
- przeprowadzenia kompleksowych badań podstawowych dla istniejących obszarów chronionego krajobrazu wraz ze stworzeniem adekwatnej bazy danych przestrzennych, pozwalającej

- na weryfikację zasadności utrzymania istniejących lub wskazania nowych obszarów ochrony przyrody,
- przeprowadzenia kompleksowych badań inwentaryzacyjnych i weryfikacyjnych granice korytarzy ekologicznych w województwie,
  - inwentaryzacji i sporządzenia w podziale na kategorie zabudowy katalogu lokalnych form architektonicznych zabudowy dla całego województwa,
  - identyfikacji krajobrazów tradycyjnych dla terenu całego województwa.

9.3. Rekomendacje dotyczące ochrony i kształtowania krajobrazów

Rekomendacje dotyczące ochrony i kształtowania krajobrazów sporządzone zostały dla wszystkich wymagających tego krajobrazów (łącznie 290) i przedstawione zostały w wykazie rekomendacji i wniosków.

Rekomendacje, w zakresie adekwatnym do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazu, zostały sporządzane:

- 1) na poziomie regionalnym, obejmując:
  - a) zadania polityki przestrzennej województwa,
  - b) zasady zagospodarowania przestrzennego realizujących zadania polityki przestrzennej województwa;
- 2) na poziomie lokalnym (gminnym) obejmując wytyczne dotyczące kierunków zmian struktury przestrzennej i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów.

Rekomendacje regionalne - zadania i zasady realizacyjne - dostosowane zostały do reprezentowanej grupy krajobrazowej, natomiast rekomendacje na poziomie lokalnym zostały zindywidualizowane w odniesieniu do cech, wartości i zagrożeń każdego krajobrazu.

W przypadku rekomendacji dla krajobrazów priorytetowych, z uwagi na większą szczegółowość rozpoznania, przeprowadzone prace dokumentacyjne i wizyty terenowe, zaproponowane one zostały **do całych jednostek krajobrazowych**, w całym zakresie tematycznym załącznika nr 7 do Rozporządzenia i obejmowały:

- wytyczne odnośnie kierunków zmian w strukturze przestrzennej oraz w przeznaczeniu terenów lub zasad ich zagospodarowania,
- parametry i wskaźniki zagospodarowania terenu, maksymalnej i minimalnej intensywności zabudowy jako wskaźnika powierzchni całkowitej zabudowy w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej, minimalny udział procentowy powierzchni biologicznie czynnej w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej,
- kształtowanie linii zabudowy, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy,
- zasady kompozycji przestrzennej nowej zabudowy i harmonizowania planowanej zabudowy z zabudową istniejącą, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy,
- zasady kształtowania form budynków, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy,
- zasady stosowania i eksponowania elementów konstrukcyjnych i zdobniczych, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy,

- rodzaje i standardy jakościowe stosowanych materiałów wykończeniowych, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych,
- charakterystyczne cechy elewacji budynków, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy,
- charakterystyczne cechy dachów budynków, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy,
- zasady i warunki dotyczące sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabarytów, standardów jakościowych oraz rodzaje materiałów budowlanych, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych, w tym dla przestrzeni dostępnych publicznie,
- zasady dotyczące zagospodarowania i wyposażenia terenów przestrzeni dostępnych publicznie,
- określanie warunków działalności usługowej, w tym handlowej, w szczególności maksymalnej powierzchni sprzedaży obiektów handlowych, obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o maksymalnej powierzchni sprzedaży i ich dopuszczalnej liczby,
- wytyczne określania walorów ekspozycji, w szczególności elementów takich jak przedpoła ekspozycji, osie widokowe i punkty widokowe oraz zasad ich ochrony i kształtowania, w tym nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów.

W przypadku rekomendacji dla krajobrazów chronionych, które nie są wynikiem długotrwałej, wielokryterialnej analizy i oceny przeprowadzonej dla krajobrazów priorytetowych, z uwagi na brak szczegółowego rozpoznania, w tym terenowego, rekomendacje zostały uproszczone. **Rekomendacje dla krajobrazów chronionych odnoszą się do obszaru objętego formą ochronną, a nie do całej jednostki krajobrazowej.**

Rekomendacje i wnioski dla obszarów chronionych uwzględniają stan form ochrony przyrody na dzień 31.12.2023 r.

Pełny zestaw rekomendacji audytu krajobrazowego dla każdego krajobrazu priorytetowego oraz krajobrazu objętego istniejącymi formami ochrony przyrody (na obszarze województwa opolskiego: parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, rezerваты przyrody, parki kulturowe) zamieszczony został w wykazie rekomendacji i wniosków w części 1H audytu.

Zaproponowane w audycie rekomendacje nie ograniczają i nie zastępują żadnych dotychczasowych uprawnień upoważnionych organów ustawowych do ochrony zasobów i walorów przyrody, jak również organów ochrony zabytków. Nie naruszają również uprawnień innych organów, jednostek i zarządców w zakresie ich kompetencji. Stanowią natomiast propozycję uporządkowania i ukierunkowania działań na wskazanie, zdefiniowanie, podjęcie i zwiększenie skuteczności w zakresie ochrony dobra wspólnego, jakim jest otaczający nas krajobraz. Z uwagi na umieszczenie w systemie prawa mają wpływ na treść aktów planowania przestrzennego, bowiem zgodnie z regulacjami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym sporządzający projekt aktu planowania przestrzennego zobligowany jest do uwzględnienia rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym oraz granic krajobrazów priorytetowych.

Mając na uwadze to, że audyt krajobrazowy nie jest aktem prawa miejscowego, zawarte w nim rekomendacje i wnioski mają postulatywny charakter - stanowią podpowiedź i zachętę dla organów do ukierunkowania działań prokrajobrazowych w swoich aktach prawa miejscowego,

a także w tworzonych na poziomie lokalnym dokumentach polityki rozwoju, jak również przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych.

Z uwagi na wielowymiarowy charakter audytu krajobrazowego, rekomendacje i wnioski dostarczają szereg kompleksowych informacji i wskazówek, które mogą być wykorzystane w planowaniu przestrzennym, ochronie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, edukacji społeczeństwa, rozwoju turystyki oraz w promowaniu zrównoważonego rozwoju. Jednostki samorządu terytorialnego powinny korzystać z tych rekomendacji, aby podejmować świadome decyzje i efektywnie zarządzać swoim krajobrazem.

10. Lokalne formy architektoniczne zabudowy

W audycie krajobrazowym, w obrębie krajobrazów priorytetowych, wskazuje się **obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną**, zgodnie z metodyką wskazywania lokalnych form architektonicznych (LFA) określona została w załączniku nr 8 Rozporządzenia. Celem określenia lokalnych form architektonicznych jest zachowanie zabudowy o wyjątkowych cechach, funkcjach, obszarowej spójności, specyficznej i wyjątkowej w krajobrazie priorytetowym, wyróżniającą się w sposób szczególny spośród innej obiektów.

Dla lokalnych form architektonicznych zabudowy określa się cechy charakterystyczne budowli, w tym zakresy graniczne parametrów wybranych adekwatnie do specyfiki zabudowy i mogą one dotyczyć w szczególności:

- 1) układu zabudowy, w tym linii zabudowy;
- 2) formy budynków, w szczególności wysokości zabudowy, gabarytów obiektów, proporcji i kształtu bryły, wysokości górnej krawędzi elewacji frontowej, jej gzymsu lub attyki, proporcji pomiędzy wysokością górnej krawędzi elewacji frontowej, jej gzymsu lub attyki a wysokością dachu, geometrii dachu (kąta nachylenia, wysokości kalenicy i układu połaci dachowych), poziomu posadowienia parteru, wielkości i proporcji otworów okiennych i drzwiowych oraz podcieni, procentu przeszklenia elewacji;
- 3) charakterystycznych elementów konstrukcyjnych i zdobniczych;
- 4) stosowanych materiałów wykończeniowych oraz standardów jakościowych;
- 5) charakterystycznych cech elewacji budynków, w szczególności:
  - a) kolorystyki,
  - b) cech stolarki okiennej i drzwiowej: kolorystyki, podziału kwater okiennych i drzwiowych, stosowanych materiałów;
- 6) charakterystycznych cech dachów budynków, w szczególności: kolorystyki, stosowanych materiałów;
- 7) charakterystycznych cech obiektów małej architektury i ogrodzeń, w szczególności: gabarytów, detali architektonicznych, stosowanych materiałów.

Dla niniejszego audytu przyjęto, że lokalne formy architektoniczne zabudowy to obiekty, które są wyjątkowe, unikatowe w krajobrazie priorytetowym. Jednocześnie wyróżniają się spośród innej, powszechnie otaczającej zabudowy. Odznaczają się swoistą autentycznością zabudowy i odrębnością, wynikającą z uwarunkowań historycznych, kulturowych lub materiałowych. Istniejąca zabudowa

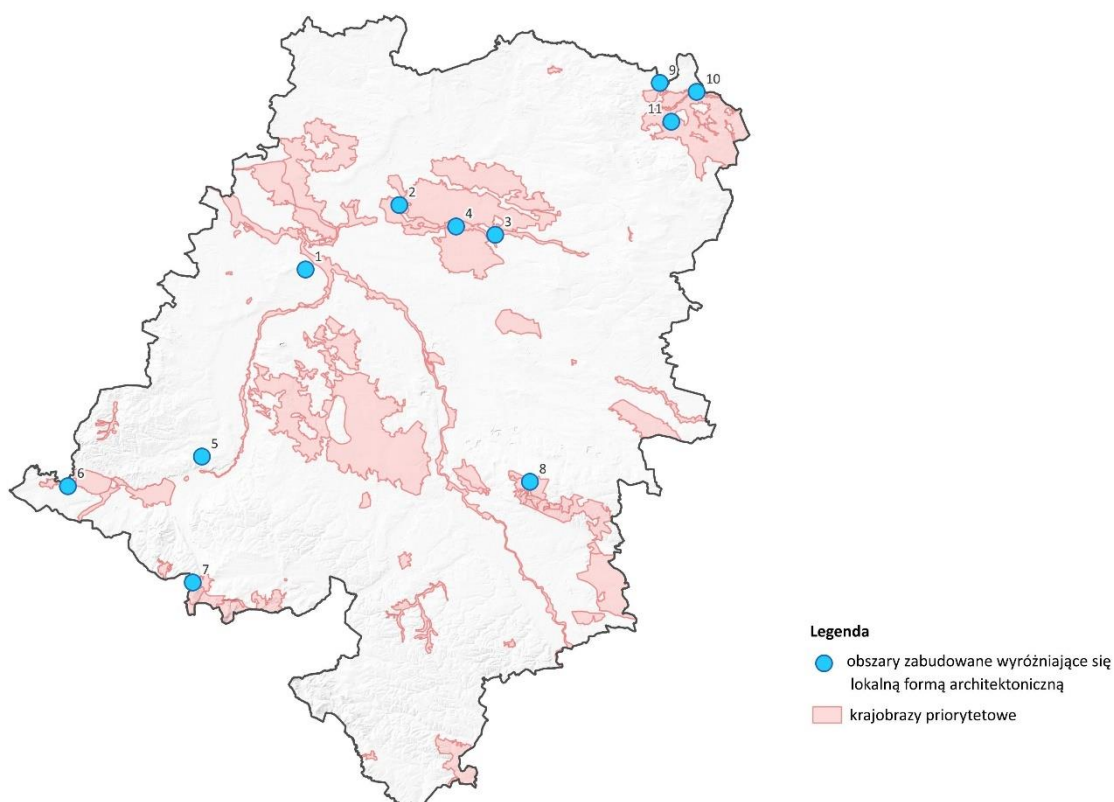
posiada specyficzną stylistykę oraz układ przestrzenny charakterystyczny dla lokalnej tradycji budowlanej, wyraźnie wyróżniający się w skali regionalnej.

Zachowując swój historyczny charakter są jednocześnie pozostałością z przeszłości (tzw. „świadki”), zaświadczać o historii i rozwoju obszaru. Z jednej strony powinny zostać otoczone opieką ze względu na wartości kulturowe, historyczne, stylistyczne i krajobrazowe, z drugiej powinny wskazywać graniczne parametry (w tym materiałowe i detalu) dla współczesnej zabudowy i sposobu zagospodarowania obiektów sąsiedzkich jako swego rodzaju nawiązanie, dostosowanie lub kontynuację. W każdym przypadku chodzi o to, aby zapobiec utracie wartościowych cech urbanistyczno-architektonicznych tych wyjątkowych form.

Jednocześnie za lokalne formy nie wskazuje się obiektów, które pomimo posiadania historycznego charakteru i stylu architektonicznego występują powszechnie i spotkać je można stosunkowo powszechnie na wielu innych obszarach województwa.

Na obszarze województwa opolskiego, w wyniku analizy danych literaturowych i przeprowadzonych wizji lokalnych, lokalne formy architektoniczne zabudowy wskazane zostały w obrębie 9 krajobrazów priorytetowych, w 11 miejscowościach na terenie 8 gmin. Za lokalną formę uznane zostały historyczny układ zagrody frankońskiej (Złotogłowice i Stary Paczków), budownictwo mieszkalno-gospodarcze z czerwonej cegły (Nowe Budkowice, Zagwiździe), budownictwo mieszkalno-gospodarcze z kamienia wapiennego (Ligota Dolna, Ligota Górna, Kadłubiec), budownictwo mieszkalno-gospodarcze z piaskowca żelazistego (Strojec), budownictwo mieszkalno-gospodarcze szachulcowe (Różyna, Pokój), budownictwo drewniane zrębowo-belkowe (Aleksandrów, Lachowskie) oraz osiedle domów mieszkalnych Osiedla Jagiellońskiego w Głuchołazach.

Ryc. 13. Obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną w woj. opolskim

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 29. Lokalne formy architektoniczne zabudowy województwie opolskim

Lp.	Nazwa krajobrazu priorytetowego	Kod krajobrazu priorytetowego	Lokalizacja	Gmina	Lokalna forma architektoniczna
1.	Różyna (gm. Lewin Brzeski)	16-318.53-31	Różyna	Lewin Brzeski	Szachulcowe stodoły
2.	Pokój	16-318.57-28	Pokój	Pokój	Szachulcowe domy
3.	Dolina Budkowiczanki – część wschodnia	16-318.57-29	Nowe Budkowice	Murów	Budownictwo z czerwonej cegły
4.	Zagwiździe	16-318.57-39	Zagwiździe	Murów	Budownictwo z czerwonej cegły
5.	Złotogłowice (gm. Nysa)	16-332.14-17	Złotogłowice	Nysa	Zagrody frankońskie Duże domy mieszkalne („dom złotogłowicki”)
6.	Stary Paczków	16-332.16-11	Stary Paczków	Paczków	Zagrody frankońskie
7.	Głuchołazy	16-332.17-05	Głuchołazy	Głuchołazy	Domy mieszkalne Kolonii Jagiellońskiej w Głuchołazach
8.	Tereny rolnicze na północ od Góry Św. Anny	16-341.11-41	Ligota Górna, Ligota Dolna, Kadłubiec	Strzelce Opolskie, Leśnica	Budownictwo z kamienia wapiennego
9.	Wstęgowe pola Obniżenia Krzepickiego	16-341.26-19	Aleksandrów	Praszka	Zrębowo-belkowe domy drewniane
Lachowskie			Zrębowo-belkowe domy drewniane		
Strojec			Budownictwo z piaskowca żelazistego		

Źródło: Opracowanie własne

Rozmieszczenie lokalnych form architektonicznych zabudowy wraz z dokumentacją opisową, dokumentacją zdjęciową i kartograficzną, sporządzoną w skali 1:2000 zamieszczono w załączniku części graficznej (2E).

11. Podsumowanie

Prace nad audytem krajobrazowym w województwie opolskim doprowadziły do wskazania 69 krajobrazów priorytetowych, wyróżniających się cechami przyrodniczymi, kulturowymi lub fizjonomicznymi spośród łącznej ilości 824 krajobrazów w województwie. Na podstawie zdiagnozowanych zagrożeń zaproponowano dla nich rekomendacje regionalne i lokalne, mające ochronić i kształtować relacje i najcenniejsze wyjątkowe wartości przyrodnicze i kulturowe w krajobrazie. W podobny sposób, dla zachowania wyjątkowych walorów krajobrazowych zaproponowano ustalenia rekomendacyjne dla 221 krajobrazów, położonych na obszarach dotychczas chronionych.

Adresatami audytu są przede wszystkim samorządy, w tym lokalne i regionalne, a działania rekomendowane w audycie powinny być podejmowane we współpracy i współdziałaniu z różnymi interesariuszami: organami i instytucjami rządowymi i regionalnymi, organizacjami pozarządowymi a przede wszystkim z lokalnymi społecznościami. Kompatybilność tych działań ma potencjał do wywołania efektu synergii, przynosząc nie tylko korzyści rozwojowe, ale również doprowadzić może do zacieśniania współpracy i osiągnięcia wspólnoty celów na poziomie lokalnym.

Wyższa jakość środowiska, harmonia przestrzeni i zachowanie wysokiej jakości krajobrazu dobrze odpowiada na rosnące potrzeby cywilizacyjne, coraz mocniej artykułowane i oczekiwane przez społeczeństwo. W najbliższej przyszłości, przy narastającym deficycie wysokiej jakości przestrzeni mogą okazać się stać się istotnym czynnikiem sprzyjającym rozwojowi wielu obszarów, w wielu dziedzinach.

Jakość krajobrazu, jako jeden z wielu czynników wpływających na jakość życia, obejmuje wszystkie jego aspekty: zamieszkanie, pracę, wypoczynek. Utrzymywanie jego na wysokim poziomie wymaga od nas świadomości dbania o jakość eksploatowanych zasobów, z drugiej zaś szanowania wysokiej wartości, z których jak najdłużej chcemy korzystać. Umiejętność codziennego dostrzegania otaczającego nas krajobrazu, wiedza o czynnikach i mechanizmach wpływających na jego wartość, prognozowanie zachodzących zmian i przyszłych skutków podejmowanych działań prowadzić winna do świadomego postrzegania przez ludzi krajobrazu, jego wartości i konieczności troski o jego jakość.

Troska o krajobraz pozostająca w obszarze planowania przestrzennego musi zostać poszerzona o planowanie rozwoju społeczno-gospodarczego, wpisując się w zasadę zrównoważonego rozwoju. Potencjalne kierunki rozwoju prowadzić będą do zachowania lub zdegradowania krajobrazu, uczynienia go pięknym i harmonijnym lub nieestetycznym i dysharmonijnym. Świadomość skutków i konsekwencji przyszłych zachowań jest o tyle ważna, że zmiany w krajobrazie mają charakter na ogół trwały, a ich naprawienie (rewitalizacja) udaje się bardzo rzadko, pociągając za sobą duży wysiłek ludzi i jeszcze większe nakłady finansowe, bez żadnych gwarancji powodzenia prac naprawczych.

Dbajmy więc i szanujmy różnorodne opolskie krajobrazy, póki jeszcze je mamy i mogą cieszyć nasze oczy.

12. Bibliografia

1. Adamska M. E., *Transformacje rynków średniowiecznych miast Śląska Opolskiego od XVIII w. do czasów współczesnych. Przerwane tradycje, zachowane dziedzictwo, nowe narracje*. Studia i Monografie z. 509. Politechnika Opolska, 2019 r.
2. Badora K., Wróbel R., Nowak A., *Struktura przestrzenna krajobrazu korytarzy ekologicznych województwa opolskiego i jej znaczenie funkcjonalne*. Uniwersytet Opolski, Studia i Monografie nr 584, Opole, 2019 r.
3. Badora K., Wróbel R., *Typy rzeźby terenu i klasyfikacja typologiczna krajobrazów województwa opolskiego dla potrzeb sporządzenia audytu krajobrazowego*. ECOSYSTEM PROJEKT, Opole, 2020 r.
4. Baza Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k). Marszałek Województwa Opolskiego [dostęp: 10.09.2019 r.].
5. Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska [dostęp: 05.11.2020 r.].
6. Chmielewski T. J., Kułak A., *Struktura fizjonomiczna krajobrazu* [w:] Ziaja W., Jodłowski M. red. *Struktura środowiska przyrodniczego, a fizjonomia krajobrazu*. Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej; Uniwersytet Jagielloński: 33-52.
7. Chmielewski T.J., Chmielewski Sz., 2015 r., *Podstawowe przyrodnicze jednostki przestrzenne, a spójność i stabilność ekologiczna systemów krajobrazowych*. Problemy Ekologii Krajobrazu. Tom XL: 145 – 160.
8. *Dziedzictwo kulinarne województwa opolskiego. Przepisy bożonarodzeniowe*. UMWO Opole, 2020 r.
9. Helmigk H-J., *Oberschlesische Landbaukunst um 1800*. Berlin, 1937 r.
10. Hodor K. (red.), *Projekt rewitalizacji wsi Stary Paczków*. Politechnika Krakowska, Kraków, 2013 r.
11. Hodor K. (red.), *Karty inwentaryzacji zagród i budynków mieszkalnych*. Politechnika Krakowska, Kraków, 2013 r.
12. *Koncepcja korytarzy ekologicznych w województwie opolskim*. UMWO. Opole, 2012 r.
13. Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Warszawa, 2020 r.
14. Kwaśniewski A., *Studium historyczno-konserwatorskie miasta Paczków (pow. nyski, woj. opolskie). Tom I – IV*. Wrocław, 2019 r.
15. Landenberger T., *Kolonizacja fryderycjańska na Śląsku*. Przegląd Zachodni, nr 5-6, 1949 r.
16. Matuszkiewicz W., Faliński J. B., Kostrowicki A. S., Matuszkiewicz J. M., Olaczek R., Wojterski T., 1995 r., *Potencjalna roślinność naturalna Polski. Mapa przeglądowa 1:300 000*. IGiPZ PAN Warszawa (mapa cyfrowa).
17. Matuszkiewicz J. M., 2008 r., *Regionalizacja geobotaniczna Polski*, IGiPZ PAN, Warszawa.
18. Michalik-Śnieżek M., Chmielewski T. J., 2015 r., *Wyróżniki fizjonomicznych typów krajobrazów Kazimierskiego Parku Krajobrazowego – identyfikacja, klasyfikacja oraz kierunki ochrony*. Problemy Ekologii Krajobrazu. Tom XL: 209 – 223.
19. Molak E., *Zabytki techniki Śląska Opolskiego*. UMWO. Opole, 2010 r.
20. Niedźwiedzka-Filipiak I., *Przemiany wizerunku wsi opolskiej pod wpływem odnowy wsi*. [w:] *Architektura krajobrazu wiejskiego. Odnowa wsi*, nr 1-2/2005.
21. Niedźwiedzka-Filipiak I. (red.), *Wyróżniki krajobrazu i architektury wsi południowo-zachodniej Polski*. Wrocław, 2009 r.

22. Niedźwiedzka-Filipiak I., *Problematyka zachowania tradycyjnego wizerunku wsi opolskiej*. ARCHITECTURAE et ARTIBUS – 1/2009: 55-62.
23. Niedźwiedzka-Filipiak I., Kuriata Z., *Architektura krajobrazu w Programie Odnowy Wsi Opolskiej*. Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, 2010 r.
24. Niedźwiedzka-Filipiak I. (red.), *Studium krajobrazu kulturowego gminy Paczków*. Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu. Wrocław, 2010 r.
25. Niedźwiedzka-Filipiak I., *Waloryzacja widoków jako element studium krajobrazowego na przykładzie gminy Paczków* [w:] *Architektura Krajobrazu*, nr 3/2012.
26. Niedźwiedzka-Filipiak I., (red.), *Koncepcja rewitalizacji wsi Złotogłowice*. Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Wrocław, 2013 r.
27. Niedźwiedzka-Filipiak I., *Krajobrazowy kontekst sieci najciekawszych wsi na przykładzie wsi z Opolszczyzny*. *Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego*, nr 34/2016; 103-116.
28. Niedźwiedzka-Filipiak I. (red.), *Rekomendacje w zakresie prowadzenia analiz krajobrazowych na potrzeby wyznaczania stref ochrony krajobrazów*. GDOŚ, Warszawa, 2019 r.
29. Nowak A. (red.), *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych prawnie chronionych w województwie opolskim*. Uniwersytet Opolski, Opole, 1998 r.
30. Numeryczny model terenu (NMT). Główny Geodeta Kraju [dostęp: 16.10.2019 r.].
31. Numeryczny model pokrycia terenu (NMPT). Główny Geodeta Kraju [dostęp: 16.10.2019 r.].
32. *Opolskie*. UMWO. Opole, 2021 r.
33. *Opolskie Parki Krajobrazowe*. ZOPK, Opole, 2019 r.
34. Ortofotomapa. Główny Geodeta Kraju [dostęp: 16.10.2019 r.].
35. Pała A., *Drewniane kościoły i kaplice. Województwo opolskie*. Strzelce Opolskie, 2020 r.
36. Palacz T., *Studium historyczno-ruralistyczne Starego Paczkowa gm. Paczków, pow. nyski, woj. opolskie*. Poznań, 2011 r.
37. Plit J., *Krajobrazy Kulturowe Polski i ich przemiany*. IGiPZ PAN, Warszawa, 2016 r.
38. *Polska. Województwo opolskie*. Związek Województw RP, 2015 r.
39. Pomniki Historii - zasób cyfrowy, Narodowy Instytut Dziedzictwa, dostęp: 25.03.2019 r.
40. Pośpiech J., *Zwyczaje i obrzędy doroczne na Śląsku*. Instytut Śląski w Opolu, 1987 r.
41. *Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego 2020 – 2023*. (Uchwała Nr XX/190/2020 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 lipca 2020 r.)
42. *Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomości w województwie opolskim. Zabytki wpisane do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C)*. NID, 2016 r.
43. Richling A., Dąbrowski A., 1995 r., *Typy krajobrazów naturalnych. Mapa 1:1 500 000* [w:] *Atlas Rzeczypospolitej Polskiej*, Główny Geodeta Kraju, PPWK im. E. Romera S.A., Warszawa.
44. *Rozmieszczenie typów siedlisk przyrodniczych objętych siecią Natura 2000*. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Opolu [dostęp: 23.11.2020 r.].
45. *Rozmieszczenie występowania osobników wybranych gatunków wskaźnikowych*. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Opolu [dostęp: 23.11.2020 r.].
46. Sałyga-Rzońca A., Burian M., *Waloryzacja zabytkowego zasobu wsi województwa opolskiego – cele, metody, praktyka*. Opole, 2010 r.
47. Schlenger H., *Formen landlicher Siedlungen in Schlesien. Beitrage zur Morfologie der schlesischen Kulturlandschaft*. Breslau, 1930 r.
48. *Siedliska LP. Bank Danych o Lasach* [dostęp: 23.01.2020 r.].
49. Simonides D. (red), *Śląsk Opolski. Dziedzictwo i współczesność*. Oficyna Piastowska w Opolu, 2005 r.

50. Smolińska T., *Tradycyjne zwyczaje i obrzędy śląskie*. Wypisy. OPK-O, Opole, 1994 r.
51. Solisz I., *Dziedzictwo kulturowe wsi opolskiej – problematyka konserwatorska. Polskie krajobrazy wiejskie dawne i współczesne*. Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego nr 12, Sosnowiec 2009 r.
52. Solon J., Borzyszkowski J., Bidłasik M., Richling A., Badora K., Balon J., Brzezińska-Wójcik T., Chabudziński Ł., Dobrowolski R., Grzegorzczak I., Jodłowski M., Kistowski M., Kot R., Krąż P., Lechnio J., Macias A., Majchrowska A., Malinowska E., Migoń P., Myga-Piątek U., Nita J., Papińska E., Rodzik J., Strzyż M., Terpiłowski S., Ziaja W., *Physico-geographical mesoregions of Poland: Verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data*, *Geographica Polonica*, 2018 r., 2(91): 143-170. Instytut Geografii PAN w Warszawie.
53. *Studium historyczno-ruralistyczne wsi Różyna*. Pracownia Dokumentacji Zabytków ALMA, 2013 r.
54. *Studium koncepcyjne dziedzictwa kulturowego Aglomeracji Opolskiej*. Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER. Opole – Cieszyn, 2014 r.
55. *Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski 1:50 000*. Państwowy Instytut Geologiczny. Warszawa, 2019 r.
56. Szulc H., *Typy wsi Śląska Opolskiego na początku XIX wieku i ich geneza*. PWN Warszawa, 1968 r.
57. Wijas-Grocholska E., Jasińska M., *Rzecz o budynkach z czerwonej cegły na wsi opolskiej z przełomu XIX/XX w.* Architektura Śląska Opolskiego. Muzeum Wsi Opolskiej, 2011 r.
58. Wijas-Grocholska E., *Wiejska architektura – dziedzictwem kulturowym Stobrawskiego Parku Krajobrazowego*. ZOPK, Opole, 2015 r.
59. Wilczyński R. (red.), *Sieć Najpiękniejszych Wsi. Opracowanie eksperckie projektu – możliwości utworzenia sieci*. Opole, 2012 r.
60. Wojewódzka ewidencja zabytków. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu [dostęp: 12.05.2020 r.].
61. Wyderka B., *Zasięg terytorialny gwar śląskich [w:] Dialekty i gwary polskie*. Kompendium internetowe. www.dialektologia.uw.edu.pl. (ok. 1 ark. wyd.).
62. Wyderka B., *O mowie opolskich Ślązaków [w:] Śląsk Opolski. Dziedzictwo i współczesność*. Oficyna Piastowska, Opole, 2005 r.
63. Wykaz zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, Narodowy Instytut Dziedzictwa [dostęp: 06.2020 r.].
64. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków – zasób cyfrowy, Narodowy Instytut Dziedzictwa [dostęp: 25.03.2019 r.].
65. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków – zasób cyfrowy, Narodowy Instytut Dziedzictwa [dostęp: 25.03.2019 r.].
66. Zimmermann K., *Fryderyk Wielki i jego kolonizacja rolna na ziemiach polskich. Tom I i II*, Poznań 1915 r.
67. <https://www.fotopolska.eu> [dostęp: 06-12.2020 r.].
68. <https://polska-org.pl> [dostęp: 06-12.2020 r.].
69. <https://www.polskiezabytki.pl> [dostęp: 06-12.2020 r.].
70. Strony internetowe gmin województwa opolskiego

13. Spis rycin

Ryc. 1. Podział fizycznogeograficzny województwa opolskiego – makro- i mezoregiony.....	12
Ryc. 2. Typy rzeźby terenu w województwie opolskim.	18
Ryc. 3. Grupy krajobrazów w województwie opolskim.	25
Ryc. 4. Typy krajobrazów w województwie opolskim.....	27
Ryc. 5. Podtypy krajobrazów w województwie opolskim.	29
Ryc. 6. Rozmieszczenie obiektów dla określenia cech analitycznych - przyrodniczych w województwie opolskim.	38
Ryc. 7. Rozmieszczenia obiektów dla określenia cech analitycznych - kulturowych w województwie opolskim.	43
Ryc. 8. Krajobrazy priorytetowe w województwie opolskim.....	57
Ryc. 9. Obszary dla których formułowane są zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazu w woj. opolskim.....	72
Ryc. 10. Obszary, które powinny zostać objęte formami ochrony przyrody lub powiększone w woj. opolskim.	78
Ryc. 11. Obszary, objęte formami ochrony przyrody, które ze względu na znaczący spadek wartości krajobrazu wymagają pogłębionej analizy zasadności ich dalszej ochrony w woj. opolskim.....	84
Ryc. 12. Obszary, które powinny zostać objęte formami ochrony zabytków w woj. opolskim.....	86
Ryc. 13. Obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną w woj. opolskim.	93

14. Spis wykresów

Wykres 1. Grupy krajobrazów udział procentowy w województwie opolskim	26
Wykres 2. Typy krajobrazów w województwie opolskim	28
Wykres 3. Podtypy krajobrazów w województwie opolskim	31
Wykres 4. Krajobrazy priorytetowe województwa opolskiego wg grup krajobrazów.....	66
Wykres 5. Typy krajobrazów priorytetowych w województwie opolskim.....	67
Wykres 6. Podtypy krajobrazów priorytetowych w województwie opolskim.....	68

15. Spis tabel

Tabela 1. Jednostki fizycznogeograficzne w granicach województwa opolskiego	13
Tabela 2. Typy i podtypy rzeźby terenu na obszarze województwa opolskiego.....	17
Tabela 3. Klasyfikacja typologiczna krajobrazów występujących na obszarze woj. opolskiego.....	23
Tabela 4. Podział krajobrazów województwa opolskiego na grupy wg stopnia przekształcenia antropogenicznego.....	25

Tabela 5. Podział krajobrazów województwa wg dominującego pokrycia – typy krajobrazów.....	27
Tabela 6. Podział krajobrazów województwa wg podtypów krajobrazów.....	29
Tabela 7. Analizowane cechy przyrodnicze krajobrazu.....	35
Tabela 8. Zestawienie liczby analizowanych obiektów wg cech przyrodniczych.	37
Tabela 9. Analizowane cechy kulturowe krajobrazu.....	39
Tabela 10. Zestawienie liczby analizowanych obiektów wg cech kulturowych.	42
Tabela 11. Przykładowa Karta Charakterystyki Krajobrazu – Moduł I. Metryczka ogólna krajobrazu...	47
Tabela 12. Przykładowa Karta Charakterystyki Krajobrazu – Moduł II. Cechy analityczne, charakterystyczne typologicznie i unikatowe.	48
Tabela 13. Przykładowa Karta Charakterystyki Krajobrazu – Modułu III. Cechy syntetyczne.	49
Tabela 14. Przykładowa Karta Charakterystyki Krajobrazu – Moduł IV. Wyniki porównania z innymi krajobrazami.	50
Tabela 15. Przykładowa Karta Charakterystyki Krajobrazu – Moduł V. Dokumentacja fotograficzna i kartograficzna.	51
Tabela 16. Przykład Karty Oceny Krajobrazu.	54
Tabela 17. Krajobrazy priorytetowe województwa opolskiego wg kryterium wskazywania.....	57
Tabela 18. Krajobrazy priorytetowe województwa opolskiego w układzie gminnym.	59
Tabela 19. Krajobrazy priorytetowe województwa opolskiego wg typów krajobrazów.....	66
Tabela 20. Krajobrazy priorytetowe województwa opolskiego wg podtypów krajobrazów.	67
Tabela 21. Wykaz obszarów lub obiektów chronionych, o których mowa w art. 38a, ust. 3, pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.....	69
Tabela 22. Sposób określenia zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazów priorytetowych i chronionych.....	73
Tabela 23. Przedmiot zagrożenia – dziedzina lub dział.....	73
Tabela 24. Propozycje powiększenia i utworzenia nowych parków krajobrazowych.	78
Tabela 25. Propozycje powiększenia i utworzenia nowych obszarów chronionego krajobrazu.....	81
Tabela 26. Propozycje utworzenia zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (ZPK).	82
Tabela 27. Obszary objęte formami ochrony przyrody, które ze względu na znaczący spadek wartości krajobrazu wymagają pogłębionej analizy zasadności ich dalszej ochrony.	84
Tabela 28. Obszary które powinny zostać objęte formami ochrony zabytków.....	86
Tabela 29. Lokalne formy architektoniczne zabudowy województwie opolskim.....	93